

Vatra veche

Vatra veche

6

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul I, nr. 6, august 2009 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Sculptură de Sever Suci

nod

eu fac un nod de lacrimi
tu faci un nod de cuvinte
eu fac un nod de zâmbet
tu faci un nod de poeme
eu mă fac muză

tu te faci poet
eu desfac un nod de

noapte
tu desfaci un nod de stea
eu desfac un nod de iarbă
tu desfaci un nod de timp
eu mă desfac din poet
tu te desfaci dintr-o muză

ELENA M. CÎMPAN

DIN SUMAR

Arena

UN NOU MOD DE A FI
ROMAN.... de Prof. dr.
ADRIAN BOTEZ

Documentele
continuității

VATRA VECHE DIALOG CU DUMITRU IRIMIA

UNIVERSITATEA „ECHINOX”

Am scris adesea despre „Echinox”, cu nostalgie, cu orgoliu, pentru că viața mea, așa cum e ea, cărțile mele, așa cum sunt, bune/rele, multe/puține, au fost marcate de ceea ce eu continui să numesc Universitatea „Echinox”, o universitate care nu a eliberat diplome, pe care n-a acreditat-o niciun minister, pentru că ea s-a acreditat singură, distingându-se între instituțiile care n-au fost îngenunchiate de comuniști, nici măcar atunci când aceștia credeau c-au pus-o în genunchi, la colț, drept pedeapsă pentru libertatea asumată ca necesitate înțeleasă.

Să ai în preajma ta oameni ca Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic, să ai în spatele tău, în caseta redacțională pe Adrian Popescu, Dinu Flămând, Petru Poantă, Eugen Uricaru... (lista e deschisă), să ai aproape pe Emil Hurezeanu, Marta Petreu, Ion Mureșan, Andrei Zanca... (și, iar, lista rămâne deschisă!), zău, e un privilegiu, o onoare, o șansă care nu ți se dă decât o dată în viață.

Iar eu am beneficiat de această șansă, iar tot ceea ce a urmat, ceea ce am reușit să fac a stat sub aura acestei distincții, dați-mi voie să fiu patetic, nobiliare.

Școala „Echinox” a fost deschisă pentru toți studenții care și-au ales Clujul universitar ca să studieze, dar sita a fost foarte deasă, ștacheta foarte sus ridicată, fără concesi, fără compromisuri. Opera o selecție severă, de-aceea revista nu a dat rateuri. S-a impus promoție după promoție, fiecare cu note distinctiv, chiar dacă s-a urmat „firul roșu” impus de cei trei dascăli și la catedră și în redacție.

Faima pe care și-a câștigat-o revista „Echinox” nu doar în mediul universitar, ci în întreaga mișcare publicistică culturală românească, a făcut ca o colaborare la revistă să fie nu doar un certificat de valoare, ci și unul de recunoaștere, de identitate culturală.

Revedeți „cimitirul elefanților”, cum obișnuiam să numim caseta redacțională care includea numele tuturor celor care aub trecut prin redacție și veți constata că sunt foarte puține pierderi pe drum, că cei care au trecut pe la „Echinox” aveau din start ceva de spus în cultura română și vama „Echinox” odată trecută acorda șanse reale de afirmare. Puțini dintre echinoxisti, din vina lor sau a sorții, n-au împlinit destine literare.

Am făcut ucenicie de gazetar la „Echinox”, am trăit bucuria facerii fiecărui număr aproape patru ani, am respirat aerul tipografiei clujene, unde eram primiți cu simpatie și înțelegere, mai ales atunci când nu reușeam să predăm numărul la timp șla tipar, dar aveam pretenția de a ne fi tipărit repede, din cine știe ce nevoi culturale. Corectura șpalților, corectura în pagină a revistei ne făcea să ne simțim, pe cei mai mulți, responsabili de misiunea pe care o avem deși,

în condițiile de atunci, litera în plumb s-a dovedit adesea neprietenoasă, pentru că îndreptând o greșală, la reculegere ne trezeam cu mai multe. Dar cititorul accepta să îndrepte erorile de corectură la citire, știind că eram ucenici și învățam inclusiv din greșeli.

„Echinoxul” ne-a

învățat și ce înseamnă voluntariatul, bucuria apariției fiecărui număr ținând loc de orice plată și răsplată. Mai mult, nu aveam niciun fel de reținere în a fi difuzori, tot voluntari, de revistă, iar cu prietenul Dorin Serghie făceam adevărată salahorie pentru ca revista să ajungă și la cititorii clujeni, dar și la cei din țară și străinătate, pentru că noi făceam și operațiunea de împachetare a revistelor pentru difuzarea prin poștă.

Redacția „Echinoxului” era spațiul nostru protector, în clădirea de la Jozsa bela, locul în care ne retrăgeam după-amiezele, unde aveam mașină de scris și unde puteam rămâne până se închidea poarta principală a clădirii.

Era sala mea de lectură, în week end-uri, cu liniște și răcoare când afară era cald și cu caloriferul duduind în zilele de iarnă.

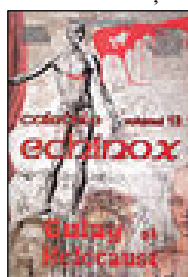
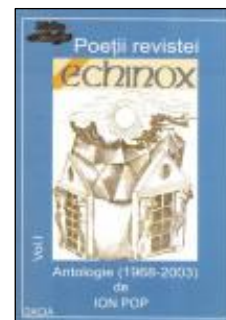
Redacția era loc de întâlnire, după ce ne retrăgeam de la „Arizona” ori de la facultate. Nu abuzam nimeni de condiția de echinoxist, care te făcea mai responsabil în amfiteatrele facultății, unde nu te puteai prezenta oricum. Erai, doar, echinoxist, un blazon care trebuia respectat, cinstit.

Prin „Echinox” ne-am cunoscut noi între noi, studenții filologi și nu numai, dar ne-am cunoscut cu colegii optzeciști, în triumghiul magic București, cu al său Cenaclu de Luni, Iași, cu „Dialogul” și „Opinia studentescă”, și Cluj.

Întâlniri literare, tabere studențești, dupamize și seri de cenaclu, festivaluri studențești – prin toate eram purtați de valurile „Echinoxului”. Așa i-am întâlnit pe Traian T. Coșovei, pe Mircea Cărtărescu, pe Matei Vișniec, pe Mariana Marin, Elena Ștefoi, Ion Bogdan Lefter, pe Lucian Vasiliu, Liviu Antonesei Mariana Codruț, Dorin Popa, pe atâția alții. Tot prin „Echinox” am ajuns la Nicolae Manolescu, Ștefan Augustin Doinaș, Ana Blandiana, la Romulus Guga, cel care mi-a întins puntea pentru a ajunge la „Vatra”, la un an după terminarea facultății, ceea ce era o minune, mai ales că povara stagiaturii de trei ani în învățământ era ca o piatră de moară la gâtul tuturor aspirațiilor și viselor literare.

Mie „Echinoxul” mi-a marcat fericit destinul literar. Îi datorez totul, fiindcă fără el n-aș fi fost nici pe departe ceea ce-mi doream să fiu. M-a născut a doua oară, ma protejat, m-a încurajat, m-a făcut puternic și nu voi putea niciodată să-l răsplătesc pentru ceea ce mi-a hărăzit.

NICOLAE BĂCIUȚ

VATRA VECHIE DIALOG CU DUMITRU IRIMIA

„Constatăm că este o
degringoladă în scrisul
românesc.”

- Domnule profesor Dumitru Irimia, pentru că sunteți atât de bogat în Eminescu, vă întâmpin, la Târgu-Mureș, cu versuri din *Scrisoarea II* : *Iar în lumea cea comună, a visa e un pericol, / Căci de ai cumva iluzii, ești pierdut și ești ridicul. Cum să vorbim astăzi despre Eminescu să nu fim ridiculi?*

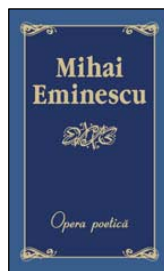
-Să vorbim despre Eminescu dinlăuntrul lui. În măsura în care am înțeles exact ce a făcut Eminescu pentru identitatea românească și ce poate face poezia eminesciană pentru a găsi răspunsuri la întrebările ființei, esența poeziei eminesciene fiind încercarea de a găsi răspunsuri la o serie de întrebări ale ființei aflate în fața lumii, a societății. Versurile pe care le-ați citat reprezintă omul în fața societății care întotdeauna a ridiculizat, să spunem, pe cei care stăteau în lumea visului sau întemeiau lumi de vis. Dacă vrem să ne așezăm bine față cu ființa lumii, ceea ce este cel mai important lucru, atunci să continuăm a visa.. Putem afirma că acea cheie a visului prin care se găsesc unele răspunsuri la întrebările noastre grave este universul poetic eminescian.

- **Veniți din Iașul vechilor zidiri (este un titlu de carte!). Cât de noi sunt vechile zidiri, între acestea zidirea Eminescu?**

- Întrebare grea. Aș spune că există în Iași și noile zidiri, în sensul unor căi pe care un grup de împătimiți în Eminescu le caută; căi de acces la lumea eminesciană. Acești împătimiți sunt de două categorii. Unii care se formează, studenții, și unii care sunt formatorii, profesori și cercetători. Este o zidire nu de foarte multă vreme. Nu știu ce înseamnă 30 de ani, ca să numesc una dintre zidirile pe care le consider de

importanță maximă, pentru că formează tineri, Colocviul Național Studentesc „Mihai Eminescu”, organizat la Iași din 1974, fără pauze, cu toate revoluțiile și post-revoluțiile. La Colocviu se întâlnesc studenți din toată țara, cu punctele lor de vedere, mereu altele. Aceasta este mereu noua zidire Eminescu, fiecare generație venind cu modul său de a-l citi pe Eminescu și suntem fericiți că de un număr de ani pot participa și studenți din Cernăuți, Bălți și Chișinău, care, v-o spun cu toată sinceritatea, se ridică la nivelul studenților din România. O spun, acum, cu toată gravitatea, ei s-au format în bună măsură și în aceste întâlniri ieșene.

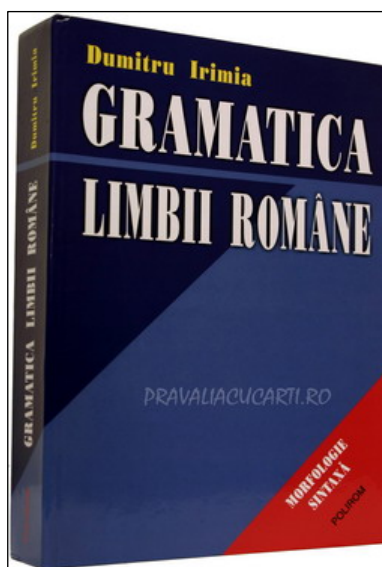
Cealaltă zonă, a maturilor sau pre-maturilor, încercăm să intrăm în creația eminesciană prin proiecte. Am conceput *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, unde se adună toate unitățile lexicale – *leme-* și toate variantele – *ocurențe-* din poezia antumă și postumă, o cercetare care lipsea culturii române. Într-o apreciere din *România literară*,

Solomon Marcus spune că acest dicționar a salvat onoarea Iașului, căci Iașul, ca cetate culturală, a cam uitat de Eminescu. Instituții care au în esență preocuparea de a promova valorile naționale au uitat de Eminescu. Nu știu să fi auzit în anii din urmă că cineva ar fi organizat vreo întâlnire Eminescu. Nu! *Colocviul* Studentesc Eminescu și *Dicționarul* sunt întâlnirile Eminescu. Desigur, trebuie făcut mai mult. Toate marile culturi au *Dicționare de concordanțe*. Există astfel de dicționare pentru Shakespeare, Montale, Leopardi, Victor Hugo. Pentru România nu aveam. Pe drumul acestui *Dicționar Eminescu*, ne-am întâlnit cu Clujul, cu *Dicționarul Fundoianu* conceput aici. *Dicționarul Eminescu* este o construcție pe care cineva o spera, profund intrat în această zonă, Petru Creția. În *Testamentul unui eminescolog* el aștepta acest dicționar. Îi spunea *glosar*. S-a întâmplat...

- **La această operă capitală vom reveni domnule profesor. Să ne amintim, acum, de *Gramatica limbii române*, apărută în mai multe ediții. În prefață vorbiți despre starea de confuzie în care se află scrierea limbii române. Este evident, în ziua noastră, rolul specialistului în rezolvarea problemelor limbii (universitățile, institutele de cercetări, lingviștii, scriitorii, profesorii de limba și literatura română)?**

- Fac o apreciere pentru radioul la care mă aflu : Dumneavoastră puneți numai întrebări grele... Răspunsul meu este : Nu! Nu pentru că specialiștii nu s-au exprimat. S-au exprimat. Dar, cine a avut puterea de decizie, Academia Română, n-a ținut seama. Principala problemă care a fost și a secolului al XIX-lea, când s-a trecut la limba română modernă, e ortografia, ca imagine a omului de cultură. Atunci s-a cerut părerea specialiștilor de la noi și din străinătate (spre exemplu Alf Lombard) și s-a dat soluția cea

mai potrivită. Acum s-au amestecat lucrurile. S-a considerat că tot ce s-a făcut în vremea comunismului este o impunere dictatorială (a venit ortografia cu tancurile sovietice), s-a cedat presiunilor politice, ceea ce e inexact. Această poziție se manifestă astăzi. Noi, la Iași, și alți specialiști din toate centrele universitare ne-am manifestat foarte clar poziția. Constatăm că este o degradingoladă în scrisul românesc. Sunt edituri serioase care merg cu două ortografii sau reviste de mare circulație, cum e *România literară*, unde, de asemenea, ne întâlnim cu două ortografii. Aceasta e deruta cea mare. În întâlnirile pe care le-am avut, ultima - o Conferință Națională, a 10-a ediție, am propus să se formeze un colectiv de specialiști din toate centrele universitare din România, dar și de la Chișinău și Cernăuți, și să se constituie un fel de compromis. Ce facem? Respectăm o lege lingvistică - o singură literă pentru un singur sunet - sau înțelegem și faptul că scrisul este în bună parte o convenție, ne apropiem mai mult de latină (deși nu este adevărat!), dar să spunem că putem conveni asupra scrisului tradițional cu **â** din **a**; căci aceasta e problema. Aceste lucruri trebuie decise de specialiști, nu dictatorial. Academia care a provocat dezbateri, la toate răspunsurile primite nu a reacționat și deci nu și-a schimbat poziția. Mai derutant, cei care impun această ortografie invocă nume de mari personalități, dar le invocă în fals. Nici T. Maiorescu, nici S. Pușcariu n-au susținut această ortografie. A apărut în *România literară* (am și dat o replică), într-un articol intitulat *De ce scriu cu â din a*, afirmația că așa a scris Eminescu. Fals. În vremea lui Eminescu se dezbătea ortografia. Este evidentă ediția Maiorescu unde **â**-ul acela era și **e** și **o**, depinde de unde venea; *ventu* etc. Aici e un fenomen

românesc, din păcate. Poate că ne vom debarasa de el. Aduc niște oameni în față, spun că ei susțin asta, că așa a scris Eminescu și așa trebuie să scriem. Numai că în manuscrise sunt semne cu **î** din **i**, unde se vrea **â** din **a**. A se vedea procesul-verbal al unei ședințe Junimea.

- *Continuu* **domnule profesor să vă adresez întrebări. Eu continuu... Am greșit cumva?**

- Nu! Dacă vrem să mergem pe legile care spun că scrisul trebuie să corespundă sistemului limbii. Sistemul limbii române îmi spune că am (desinență) la persoana I **u** (în Transilvania **eu lucru**), iar la

persoana a II-a **i** : **tu lucr**. Am nevoie de această opoziție, indiferent de cum pronunță majoritatea populației. Am un sistem al limbii care funcționează pe bază de opoziții, iar opoziția în limba română este sau **o** (zero) **cânt-cânți** sau **u-i**, din motive fonetice, (**afli-afli**).

- **Așadar, continuu să vă adresez întrebări. Ce este ortografia rațională? În controversa cu reforma ortografiei, ați introdus această sintagmă.**

- Ortografia trebuie să fie rațională, cum sintaxa este rațională. Ortografia rațională este cea care respectă legea de care vorbeam anterior. Dacă vorbim de scrierea lui **î** cu litera **a** sau cu **i**, trebuie să ținem seama de vocabular, pentru că există familia de cuvinte. Există un joc în limba română între **î** și **i**. Spun **vânzător** și spun **a vinde**. Pe **a vinde** l-am scris la **i**, pe **vânzător** l-am scris la **a**. Dacă am **vânzător** cu **î** din **i**, cei doi stau aproape; așa e alfabetul limbii române. În Dicționarul lui Scriban (aproso de ortografia adusă de comunism, Scriban era legionar) e scris cu **î** din **i**, justificând că e cel mai aproape de rostire. Dacă dăm dreptul raportului dintre fonologie și fonetică, atunci **î** și **i** sunt cei mai apropiați. Lucrul acesta l-a spus și Lombard, bun specialist în românistică. Rațiunea este ca scrisul să corespundă opozițiilor din sistemul limbii. Tot ce vine din afară, cu subiectivitate, trebuie părăsit.

În scrierea lui **sunt-sînt**, problema raționalității are alte aspecte. În primul rând că aici nu avem o problemă de ortografie, ci de limbă. Evoluția de la latină la română este **sint-sînt**, nu **sint-sunt**. Dar, dacă s-a dat câștig de cauză unei perspective culturale (poetice) și sună mai bine (cred că din Transilvania vine forma), convențional putem recurge la **sunt** din acest motiv. Dacă ne întoarcem la Eminescu, vom

vedea o grămadă de licențe poetice. Rimează **sînt** cu **sfînt** ; **sunt** cu **sfînt** nu mai rimează. E un rațional la care a ajuns un imaginant (poezia e imaginantă) și atunci nu putem rupe un principiu, al muzicalității eminesciene, care s-a întemeiat pe realitatea lingvistică.

- **Cu voia Dumneavoastră să rămânem la Eminescu...**

- Rămânem la Eminescu!

- **În salonul exegezei eminesciene, pentru că acolo e locul Dicționarului limbajului poetic eminescian. Un repertoriu complet al tuturor cuvintelor și expresiilor folosite de Eminescu, spunea Petru Creția, ar fi încă un document al geniului. Coordonati acest Dicționar, prin Catedra Eminescu de la Facultatea de Litere a Universității „A.I. Cuza” din Iași. Dicționarul are toate exigențele lexicografiei poetice. Ați lucrat pentru cele 8 volume din 1995?**

- Din 1994. Am început ca benedictinii, fișând, apoi am descoperit un program la Cluj. L-am întâlnit pe regretatul profesor Marian Papahagi, mi-a spus să facem o convenție de colaborare, „restul e treaba Dumneavoastră...”. S-a rezolvat într-o zi. Au apărut pe urmă nenumărate probleme, pentru că programul de la Cluj era făcut pe modelul limbii române moderne și atunci nouă ne-a dat vreo 300-400 de pagini în nerecunoaștere. Am luat din nou legătura cu colectivul de la Cluj, doi lingviști și doi informaticieni, și am adaptat preocupările lor la exigențele limbii lui Eminescu. Așa am mers mai departe. Cu puțini oameni. În Italia există un Centru Național de realizare a acestor lucrări, cu implicarea tuturor universităților. Noi am lucrat cu puțini oameni, dar cu enorm de mult entuziasm. Am avut acest noroc de a mă înconjura de tineri care au înțeles că Eminescu trebuie pus pe masa aceasta europeană, ca Montale, Byron etc. Am gândit diferit de toate celelalte dicționare care se limitau la termeni (era comod pentru calculator). Am considerat că este foarte important să reținem și expresia pentru că ea decide sensul. Am notat cu caractere diferite, să spunem, *ceea ce*. Nu puteam lăsa *ceea* într-o parte și *ce* în altă parte, dacă *ceea ce* e o unitate. Pe lângă acest element nou, cuvinte și expresii, am considerat necesar să încercăm și formele analitice (alte limbi au șansa de-a avea forme sintactice). Am scris cu bold **am cântat**, nu numai

cântat, în felul acesta cine are în față o pagină a Dicționarului poate observa și bogăția lexicală și variația morfologică. Apoi am intrat (acolo pot fi și elemente de subiectivitate) și la sens. Spre exemplu **umbra**. Una este umbra din *Călin*, alta din *Umbra unui castel*, și atunci am notat *umbra 1*, *umbra 2*, fiecare dintre aceste unități lexicale cu sensul ei. Alt sens, nu polisemie. Polisemia am lăsat-o la locul ei. S-a muncit serios. Au fost și scăpări. La **fecioară**, bunăoară, una e *fecioara*, alta *Fecioara Maria*. Trebuie făcute distincțiile între *domn* și *Domnul Iisus*. Dar sunt mai puține lipsurile decât împlinirile. Deocamdată e numai poezia. Lexicul eminescian e extraordinar de bogat și în zona cealaltă, a publicisticii și a prozei. Marea bogăție, cu totul excepțională, de altă natură, în sensul implicării întregii vieți sociale, este în publicistică. În poezie ne ducem în adânc, dincoace ne ducem în larg. Altceva, ce nu există în alte dicționare... Am dat și lectura noastră sensurilor poetice. I-am adăugat Dicționarului a doua componentă, *Semne și sensuri poetice*, cu volumul I, *Arte* (termeni ce țin de *cânt*, *cântare*, *a cânta*, mărci definitorii pentru universul eminescian) și volumul al II-lea, *Elemente primordiale*, pornind de la o înțelegere a felului în care se construiește creația eminesciană pe principiul muzicalității : muzicalitatea din filozofia antică, a muzicii sferelor, și muzicalitatea din mitul lui Orfeu, aceasta marcând profund creația eminesciană. În armonie stă condiția tragică a ființei. Recunoaștem în universul eminescian întemeierea lumii semantice, după cum credeau anticii că e întemeiată lumea, pe cele patru elemente primordiale, apa, aerul, focul și pământul. Întrebarea care se pune : există aceste elemente, dar cine le face să se întâlnească între ele? Întâi iubirea, în sensul cel mai profund, iubirea sacră și iubirea umană, și cîntecul - înțeles ca fiind creație și asumare a tragismului. Am sugerat diferite chei de lectură. Să sperăm că vom merge mai departe și că vom avea și cititori.

- **Critica literară va folosi Dicționarul...**

- Când s-a auzit de el (au fost dificultăți de difuzare) a fost cerut. A ajuns la Academie, la Institutul de Lingvistică. Cei de acolo au spus : *pentru noi e*

fundamental. Sunt elemente importante pentru cine vrea să cunoască limba română în profundul ei. Dacă luăm o singură pagină din Dicționar, te uimește câtă deschidere semantică are. Putem face comparații. Să luăm pagina despre **murmur**,

murmurul mării, murmurul lumii, și să luăm Dicționarul-tezaur, să vedem ce spune acesta la *murmur*. Nu există această întâlnire - cea mai profundă - *murmurul lumii*. Lingviștii nu s-au dus la Eminescu direct. Acum îl au de-a gata, dacă-mi permiteți...

- **Tudor Vianu mărturisea că fără să privească indicii de frecvență ai cuvintelor, n-ar fi scris *Expresia juvenilului la Eminescu*.**

- Dicționarul, pe lângă *leme* și *ocurențe*, are o parte finală cu frecvențe, un indice alfabetic al termenilor, după care urmează termenii în ordinea frecvenței generale și în ordinea frecvenței în interiorul categoriei lexico-verbale.

- **Se poate numi Dicționarul și testamentul eminescologului Dumitru Irimia?**

- Proiectul, dacă vreți. Sigur, vreți să mă raliați la Petru Creția. În *Testamentul* lui sunt direcții importante, pe care, din păcate, mi-e teamă, cultura română nu mai este dispusă să meargă. Prima dintre ele ar fi regândirea ediției critice a lui Eminescu, acum când avem toată opera în față - este și facsimilată - putem vedea mai bine greșelile inițiale, când s-au legat manuscrisele, putem corela mai bine poemele între ele, putem vedea și dacă Petru Creția avea sau nu dreptate în reconstituirea unor poeme. În ce mă privește, mă bucură această apropiere pe care o faceți. L-am cunoscut și personal pe Petru Creția. Dacă reținem din *Testamentul* lui și nevoia de ereditate, adică nevoia de continuare (orice testament implică acest lucru), m-aș bucura ca societatea românească să ia această deschidere pe care o face Petru Creția, în abstract, să spunem, și, în concret, deschiderea pe care o facem noi la Iași. Nu eu, ci colectivul cu care m-am înconjurat. Dacă societatea românească va înțelege că trebuie să meargă pe acest drum, atunci *să-l luăm așa*, dar și cu altă adăugire : nevoia să se ocupe cineva de marii creatori. O spuneam acum 40 de ani. E nevoie

de o ediție critică Blaga cu un Dicționar Blaga, o ediție critică Argezi cu un Dicționar Argezi etc.

- **E marea răspundere intelectuală. Iar noi ne pierdem în nimicuri. Ați colaborat cu *Memorialul Ipotești*, la început, în scrierea Dicționarului. Acolo unde intrăm și ieșim din poveste... La Târgu-Mureș veți vorbi despre poveste – semn poetic esențial.**

- Plec de la ideea că povestea e semn esențial și ca semn și ca spre ce trimite. *Cum* este povestea în general, dar și *cum* este atmosfera când se povestește, *cum* e starea ființei când cineva povestește. Astfel, din poveste se merge spre alte semne. Voi invoca beduinii povestind în *Egiptul*.. Ei povestesc în nisipuri și văd steaua magilor. O puteau vedea dacă nu se povestește? Povestea are această capacitate de a deschide ființa umană. Povestea e cheia pentru deschiderea ființei noastre spre accesul la lume. Dacă beduinii nu povesteau, nu aveau acces la steaua magilor care duce spre Iisus. Eminescu are o pagină excepțională despre schimbările produse între perceperea sacralității lui Iisus și pictarea imaginii lui Iisus în poezia *Dumnezeu și om*, unde artistul vechi avea intuiția sacrului, pe când artistul contemporan face un desen, ieșind din poveste. Acesta e sensul întâlnirii pe care o aștept cu drag. Prima bucurie este că nu ați programat întâlnirea în 15 ianuarie...

Există o creație, *Când crivățul cu iarna*, în care se stă la vatră, se ascultă și se creează povești, declanșându-se imaginația. A sta la vatră și a asculta povestea focului și povestea altora, înseamnă să mergi mai departe. Ascult povestea și am ieșit din lumea mea. Nu mai sunt în lumea imediatului. Fac și o comparație cu poezia. Povestea e asemeni poeziei, transcende lumea fenomenală și putem merge oriunde, dăm libertate imaginației.

- **Cine-mi va spune povestea pe de rost, scria Eminescu în *Melancolie*. Aici am putea începe un alt interviu : Cine și cum spune povestea?...**

- Vă mulțumesc că m-ați invitat. Am o bucurie cu totul aparte. Dacă lumea se uită la Eminescu, se uită la întrebările lui și asta e foarte important. Vă mulțumesc foarte mult!

VALENTIN MARICA

Studioul Regional de Radio Târgu-Mureș, 2008

Interviul apare în premieră absolută în presa culturală scrisă, acum când îi spunem *Domnului Profesor*, plecat prea repede în Lumea de Dincolo: **Fericiți cei ce au cinstit lumina!**

Dictionarul limbajului poetic eminescian – Testamentul eminescologului Dumitru Irimia

Prezența la Tg.Mureș a profesorului **DUMITRU IRIMIA**, atât de bogat în **Eminescu**, și prezentarea uneia dintre operele esențiale ale Domniei Sale, *Dicționarul Eminescu*, ne prilejuiește un necesar comentariu despre funcțiile limbii în *mâna magistrală* a Poetului (l-am citat pe **T.Vianu**) sau despre *ce este limba în mintea unui scriitor de anvergura intelectuală a lui Eminescu, limba română în întregul ei*. Există anticipări ale Dicționarului ieșean. Să ne reamintim...

Masoreții ebraici au numărat cuvintele *Bibliei*. Gramaticii alexandrini stabileau așa-zisele *hapax-legomena* ale lui *Homer*... Făcând un salt în timp, îl numim pe **P.Guiraud** care a studiat constituirea vocabularului poetic al lui **Paul Valery**, aplicând punctul de vedere statistic, cu deficiențe, desigur, întrucât opera era privită ca totalitate imobilă. Statistica lexicală este acceptată de T.Vianu (un comentator al lui Guiraud) în lucrarea de caracterizare stilistică a operei poetice, dacă ține seama de intensitatea accentului de semnificație poetică primit de fiecare cuvânt și de evoluția vocabularului poetic. Însuși **T.Vianu** inițiază publicarea unui *Dicționar al limbii poetice a lui Eminescu*. Invocăm și modelul culturii italiene reprezentat prin *Concordanza di tutte le poezie di Eugenio Montale* și *Concordanza dei Canti di Giacomo Leopardi*. Intervine, pe aceeași scală, și conturarea capitoului **semantizării mitice** (ca principiu ce guvernează întemeierea și dinamica universului poetic eminescian) la **G.Călinescu, Edgar Papu, I.Negoșescu, Ioana Em. Petrescu, Rosa del Conte**. Mai aproape de noi, cităm *Concordanța poeziilor lui B.Fundoianu*, „primul pas în direcția realizării unui tezaur informatizat al limbii poetice românești”, proiect al *Centrului de Analiză a Textului de*

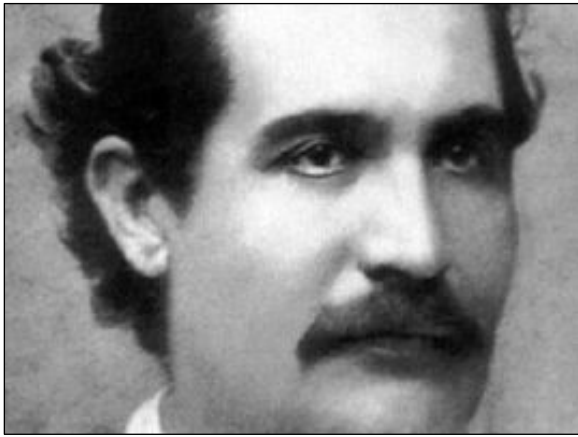
la Universitatea Babeș-Boylai, prin **Marian Papahagi**, datat 1999.

Concordanțele Eminescu ale profesorului Dumitru Irimia și ale colectivului ieșean reverberează termenii bibliografici citați, aducând și o înțelegere diferită a demersului. *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, a cărui scriere a început în 1990 la *Catedra Eminescu a Literelor din Iași*, remodelează programul Centrului clujean de Analiză a Textului, dezvoltându-se în **termen de referință** prin cele două componente complementare, **Dicționarul de concordanțe și Dicționarul de semne și sensuri poetice**, cu deschideri elocvente spre *circulația universală a semnelor poetice eminesciene*, îndreptățite (mai ales prin încărcătura mitică) să se integreze **simbolurilor culturii umanității**.

Prin limbajul poetic, Eminescu transcende convenționalizarea limbii, dezvăluind **esența sacră**, *in illo tempore*, care să imprime accesul la straturile de adâncime ale **Ființei Lumii** : „Printr-un imaginar mitico-poetic, creativitatea și iubirea țin în cumpănă tragismul existențial, cu originea în tensiunea permanentă între stratul de suprafață al Ființei și stratul de adâncime, între armonie și durere.”

Profesorul Dumitru Irimia și reputatul colectiv ieșean respectă exigențele lexicografiei poetice. Perspectiva întemeierii lumilor semantic-ficționale intră în relație cu avantajele de lizibilitate pe care ni le aduc **poetica modernă, teoria imaginarului, antropologia culturală, semiotica, hermeneutica literaturii, filozofia limbajului sau teoria receptării**. Înțelegerea creației eminesciene prin identificarea tuturor câmpurilor semantice (a tuturor contextelor) în care se integrează semnele poetice duce la identificarea unicității pe care Eminescu o înscrie în **direcția nouă a poeziei**, odată cu – spun autorii – „**convertirea expresiei lingvistice în limbaj poetic cu funcție ontologică**.”

Poetul este *ipostaza ființei* care își asumă întrebările despre **a fi-ul lumii și al omului în lume**, descoperindu-și **identitatea**

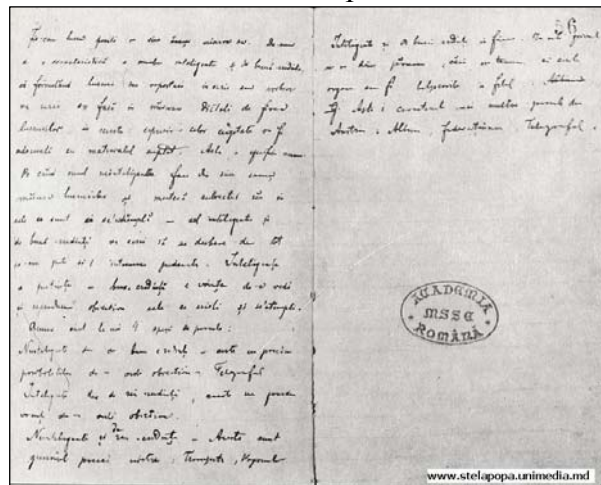

de poet orfic, pe fondul consubstanțialității între creația poetică și creația divină : *Că-n lumea dinafară tu nu ai moștenire / A pus în tine Domnul nemargini de gândire...* (**Povestea magului călător în stele**)

Acest tip special de dicționar e sustenabil prin exemplaritatea studiului (amintindu-ne de intensitatea studiului lui Perpessicius), amploarea informației și acuratețea științifică, la fel prin dovedirea reîntemeierii ca lume semantică în **Cartea Poetului** a semnelor din **Cartea Lumii** : *Să*

vadă-n cartea lumii un înțeles deschis, / Căci altfel viața-i umbră și zilele sunt vis...

Autorii ordonează, pe coloane, **unitățile lexicale paradigmatiche** (cuvintele în forma de bază atemporală - acazuală) – **lemele** și **ocurențele** – **variantele sintagmatice** (cuvintele în textul-vers în diferite opoziții morfologice), evidențiind **indici de frecvență a cuvintelor**, păstrând distincția **antume – postume**. Deosebim **indici de raritate** (în antume cuvinte ca *ev, faimă, fald, jug, pântec, piesă, pâlc, naiv* apar o singură dată sau cel mult de două ori) și **indici de dispersie**, *argumentum* al felului în care se înmulțesc nuanțele gândirii și sensibilității poetului, dar și *argumentum* al evoluției limbajului poetic eminescian, în accepțiune călinesciană marcat de structura intelectuală a poetului (v.G.Călinescu, **Cultura lui Eminescu** ; v. Dicționarul limbajului poetic eminescian, **lemele din**

sfera enciclopedicului sau sintagmele în limba latină etc). Apar în dezvoltări semantice bogate, **în antume**, cuvinte ca *frunte, gând, glas, gură, inimă, înger, stea, ochi, sân, alb, sfânt, el, ea, în, la, vrea, sta* sau **în postume**, *cale, cap, carte, rege, suflet, umăr, umbră, vorbă*. Pornind de la Dicționarul concordanțelor, **critica literară se poate orienta înspre aprecieri noi**. **Observa T.Vianu** cum *Dicționarul limbii poetice eminesciene*, cel de altădată, al Institutului de Lingvistică, i-a atras atenția, prin rangul de frecvență a diferitelor cuvinte asupra **juvenilului** la Eminescu sau asupra varietății formelor **negației**, scriind apoi *Expresia juvenilului la Eminescu și Expresia negației în poezia lui Eminescu*, publicate în *Studii de stilistică*.

Excelează în masivitatea Dicționarului ieșean, componenta privind semnele și sensurile poetice, pagini pe care le simțim alăturându-se temeiniciei exegezei pe care a făcut-o **Ioana Em. Petrescu** cu privire la modelele cosmologice și viziunea

poetică eminesciană. Am ilustra doar cu lexemul **vale**, cuprins într-un studiu dens, al nuanțelor, despre **primordialitate** și **transcendere** : *valea în imaginarul genezei cosmice, valea – semn poetic al întemeierii de lumi mitice, valea – imagine a universului copilăriei, valea – imagine a intrării în rezonanță cu limbajul firii, valea în imaginarul specificului național*. Scria Eminescu: „O expresiune pentru mai multe înțelesuri e mizerie... mai multe expresiuni însă pentru mai multe înțelesuri, deci sinonime, e adevărata avuție a limbii”. Dicționarul coordonat de profesorul Dumitru Irimia autentifică **adevărata avuție a limbajului eminescian**; dreptul la această avuție a celui crucificat în gând, în trup și în limbă, cum mărturisea Ioana Em.Petrescu.

VALENTIN MARICA

Aniversându-l pe Eminescu prin lectură

Un poet mare încapă greu în categorisiri și se întâmplă ca generațiile succesive să sufere de complexul intangibilității – refuzând chiar a-i mai recunoaște valoarea. Marilor spirite le rămân înguste „hainele” la modă și dacă „romantic” Eminescu e la fel de mult un spirit contemporan e tocmai pentru că viziunea sa a „proiectat” timpul de acum, l-a anticipat.

Înainte de a-l plasa și a-l lăsa în umă ca „depășit”, i se cuvine totuși, lectură cu lectură, înțelegerea adâncă și recunoașterea ca autor al unei opere *deschise*. Rămași virtual incompleți prin această tendință (aproape) de amputare a poeziei românești, repetăm acest truism: perenitatea creației eminesciene trebuie servită în primul rând prin lectură. Eminescu nu mai poate pleda pentru el însuși (dacă ar vrea!) decât prin ceea ce a spus deja. Iar opera lui e trainică *doar dacă a avut cui să vorbească!*

Revendicat și de simboțiști, de expresioniști, de moderniști etc., Eminescu este romantic în primul rând prin ceea ce acest curent a însemnat în istoria culturii universale – **liberalismul** artistic. El însuși s-a declarat *romantic* – simțindu-se solidar cu mari spirite europene și trăind cu asupra de intensitate combustia sufletească a acelora.

Cel mai puțin comentat și argumentat dintre atributele creației Poetului a fost, de-a lungul timpului, **energetismul, vigoarea** ei. Tristețea, melancolia, elegiacul sunt, la Eminescu, sentimente cosmice, metafizice¹, în relație cu sentimentul transcenderii. Sufletul eminescian e *demonic* – revoltat – iar reflecțiile lui amare comunică un sens **eroic**. Pierderea (de orice fel) nu e prilej de lamentație, ci de *răzvrătire* și *durere asumată*, de meditație **lucidă** asupra soartei proprii și a omului în general. Eschatologia, iubirea ratată, dispariția omului și a civilizațiilor, eșecurile în planul istoriei, limitele umane suscită revolta, ironia, sarcasmul și uneori „nihilismul” eminescian. El s-a angajat să schimbe lumea și elanul său restaurator se susține prin convingerea că **lumea e perfectibilă**. Ce sens ar mai avea altminteri „gâlceava” cu epigonii și contemporanii săi nedemni de predecesorii lor?

Răzvrătirea poetului vine cel mai adesea din constatarea lucidă că soarta, condiția omului

sunt atinse de **precaritate**. Ființa e trecătoare, fragilă, meschină, incompletă. Și totuși, în ea e „*un ce măreț*”, e îndrăzneala de a înfrunta propriile limite și chiar de a înfrunta divinitatea.

Tema naturii în poezia lui Eminescu are, dincolo de motivația dispoziției romantice a poetului, o alta care ține tocmai de precaritatea amintită. Natura e spațiul privilegiat care **înfruntă timpul** – în dimensiunea lui subiectivă –, adică **vremuirea**. Constatându-și consumarea, omul (poetul) rostește meditația lui încercând-o de revoltă împotriva oricărei forme de trecere. Copilăria și tinerețea, iubirea și idealurile titaniene, vârstele aurale ale omenirii – toate „eșuează” în amintire. Natura eminesciană, însă, restituie armonia, echilibrul, oblăduiește. E un spațiu gândit, estetizat, compensativ – fie un eden în care omul e predispus *reveriei*, voluptății, fie stimulând *luciditatea* și starea de *detașare* a ființei gânditoare. Însinguratul poet, neîmpăcat cu lumea filistină, cu divinitatea pe care în poemele de maturitate o gândește malefică (*Dumnezeu și om*), concluzionează uneori că „*vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi*”. Dar ideea în sine nu implică abandonul, pasivitatea sau resemnarea. Căci moartea ca **neființă** (eternă) e „element pozitiv”, „substanță reală a lumii în luptă cu viața, într-o dualitate manicheană”, cum scria Michel Guiomar. Viața e absorbție spre moarte, spre eternitate și acest adevăr și-l asumă cu luciditate spiritul superior.

Conștient că limita absolută (moartea) e insurmontabilă, poetul își rostește revolta împotriva zădărniceii existenței – repetiție nesfârșită de cicluri vitale și mecanisme ale istoriei. **Finitudinea** și **efortul de a o depăși** stau pe același plan: „*Și pe toți ce-n astă lume sunt supuși puterii sorții / Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții*” (s.n.) (luna e simbol al aspirației spre absolut, așadar simbol al tentării eternității). Poetul (dacul) „cere

¹ Cf. Ioana Em. Petrescu, *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, București, Editura Minerva, 1978.

dreptul său la tragic”² (la suferința extremă, adică la sacrificiu) ca măsură a eroismului său. Blestemul adresat zeului dar orientat spre sine e unul dinamitar, întrucât a cere moartea celui care dă viață înseamnă negarea principiului creației, care-l definește pe Dumnezeu, anularea divinității, act uzurpator, deci demonic.

Ființa persistă în act, sentimentul zădărnicii e învins de atitudinea vindicativă pe care în *La moartea lui Neamțu* poetul o comunică. Eroul a înfruntat moartea și a fost învins, dar a triumfat ca om ce se măsoară cu propria limită absolută.

Înfrângerea atestă eroismul tuturor răzvrătiților eminescieni: Mureșanu, Cezarul, proletarul, dascălul. Supliciu se repetă cu fiecare din ei. În fiecare e un Sisif pe care stâncă îl coboară la infinit din creștetul muntelui. Căci triumful e trecător. Numai înfrângerea dă greutate încercării **următoare** de a înfrunta moartea, cu riscul de a muri. „Gloria ta constă în a nu reuși”, scria Goethe...

Critica deceniilor trecute a abordat în mai multe rânduri coordonata pesimismului eminescian, ducând adesea discuția spre schopenhauerianismul poetului. Concluzia a fost aceea a distanțării lui Eminescu de substratul și motivația *metafizică* a filozofiei lui Schopenhauer. Eminescu a apărut astfel ca spirit modelator care a redimensionat ideile *nirvanei*, *ataraxiei*, *nihilismului*, *pasivității*, *anulării voinței oarbe de a trăi*. **Polemismul, ironia, motivarea social-istorică** a acestor idei au furnizat unora dintre comentatori argumente spre demonstrarea **lucidității** poetului care *trebuia* să apară adept al principiilor materialismului dialectic. Interpretat sub regimul scopului *ideologic* al epocii abia adormite, o umbră de îndoială afectează „lumina” acestor considerări. Totuși, autori de excepție au purtat demonstrația pe teritoriul filozofiei tragicului (Ioana Em. Petrescu, Mihai Cimpoi). Ideile schopenhaueriene devin expresia momentană, filtrată poetic, a unei gândiri care, în esența ei, comunică forță și refuz al abandonului, vigoare și intensitate a tuturor trăirilor pozitive. Romantismul poetului nu e o stare de leșin și adormire a simțurilor, ci, dimpotrivă, o *intensificare* a tuturor ritmurilor vitale, o *ardere* violentă la nivel interior. Romanticului nu-i e străină nici o pasiune, de aceea, inuman prin supra-dimensionare, el devine excesiv de uman.

Imaginile *ideale* pe care Eminescu le creează în poezie și proză sunt replici ale unei realități

imperfecte pe care transfigurarea o transpune în literatură, și nu reflexele unei sensibilități detașate de lumea concretă, în ciuda aspirației spre detașare. Formele de evaziune a poetului din „mizeria” imediatului sunt, nu mai puțin decât eroismul, transfigurări ale limitelor umane. „Tragismul morții nu constă în realizarea ei, ci în dorința de a o transfigura”, cum spune Gabriel Liiceanu în *Tragicul*.

Călătoria în spațiul selenar paradisiac, izolarea în sânul naturii pe o insulă a începutului de lume, mutația metafizică în alt timp, dedublarea (archaeul) – așa cum apar ele în prozele poetice (*Sărmanul Dionis*, *Cezara*, *Avatarii faraonului Tlă*) – sunt **idei**, „adaosuri” simbolice la o temă cu valoare de principiu ordonator – **erosul**. G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu observau cândva dominația eroticului, ca un „centru solar” al personalității poetului. Modalitate de cunoaștere, erosul este la Eminescu și un *principiu cosmic*. La rândul lui, universul devine obiect al posesiunii prin cunoaștere metafizică. Titaniană, demonică, ființa poetului tinde spre cunoașterea sau absorbția absolutului.

Cu o asemenea structură, eul eminescian *nu poate* eșua în resemnare și pasivitate. Și dacă iubirea a generat poeme de o tulburătoare durere, meditative și sceptice, pe de altă parte, eroticul ca idee subordonează categoric universul uman și parauman. În proză, iubirea e soluție salvatoare, impuls al mutației ascensionale, al autocunoașterii, cale de recuperare a unității primordiale, a absolutului, șansă de complinire prin periplul metempsihotic, dar totdeauna principiu al **apropierii contrariilor**, al atracției lor energice și niciodată, în final, gratuite. Aventura spirituală a lui Dionis e aventura cunoașterii **prin iubire**. Demonismul lui Dionis e un indiciu al puterii de atracție spre absolut – de unde tentația spargerii limitelor comune, a ruperii barierelor timpului și spațiului, a preluării atributelor și rolului Demiurgului. Căderea luciferică îi asigură statutul de damnat, salvat însă prin iubire de un înger.

Ieronim, cel ce refuzase iubirea pentru că spiritul său o percepea drept cale de realizare a **menirii naturii** (destinată să se perpetueze prin reproducere), care se desfășoară în deplinătate prin fiecare fragment al ei (prin fiecare reprezentant al speciei), descoperă iubirea ca unică modalitate de împlinire **individuală**, de înălțare din limitele categoriei. Iubirea asigură șansa recuperării sinelui ca fine al *călătoriei spre centru, spre absolut*.

² Cf. Gabriel Liiceanu, *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*, București, Editura Univers, 1975.

Adiacent temei iubirii, archaeus-ul configurează posibilitatea „morții ca aparență” și, ca atare, pe aceea a succedării eurilor în ipostaze multiple, spre scopul latent al reunificării cu Eul absolut, cu spiritul divin. Dar plenitudinea, amplexarea curbei tensionale a trăirii o marchează, în cele din urmă, iubirea. E sentimentul care dă măsura gravității suferinței, atestă viața ca idee (o spune și *Oda...* eminesciană), dar salvează de la solitudine metafizică și dureroasă instanțele superioare ale umanului predestinate **eșecului comunicării** (înțeleasă ca nostalgie iremediabilă și cale spre moarte în același timp). Căută și respinsă succesiv, iubirea ar restitui tocmai spiritelor excepționale (titan, demon, geniu), cărora le e interzisă, datele inițiale ale umanului care, prin supra-dimensionare, a pierdut limbajul fericirii.

Energetismul, polemismul, spiritul critic caracterizează și publicistica eminesciană, în care atitudinea activă e definitorie și elocventă. Caducitatea guvernelor, deruta „convingerilor” politice anulate de interesul pecuniar personal, corupția, inconsecvența și erorile, duplicitatea, fisurile grave în concepție și neîncrederea în activismul melioric reprezintă principalele obiecte ale criticii lui Eminescu ca gazetar. Trecând peste limitele luării sale de poziție (justificabile prin contextul socio-istoric), nu putem să nu remarcăm profunzimea analitică a autorului articolelor, la curent cu evenimentele importante ale epocii, și valabilitatea judecăților care, *mutatis mutandis*, reflectă aproape totalmente epoca noastră.

În esență, Eminescu „tinde” să păstreze identitatea pe care o simboliza eroul poemului său tutelar, așa cum, dincolo de căutarea lui, se definise. Demonia lui se manifestă ca încercare de a schimba ordinea universală. Atributele-i vor fi, încă, lumina, înălțimea, unicitatea, însă ființa de jos, în determinarea ei de **om** supus vremurii, va rămâne cu privirea spre înalt („*În veci îl voi iubi și-n veci / Va rămâne departe*”).

Cum pentru înțelegerea omului comun Ideea sa rămâne străină, poate că posteritatea nu va avea motivație spre a păstra memoria biografiei sale. **Ideea**, însă, e intangibilă ca și lumina Luceafărului, încât existența concretă a geniului nu e relevantă decât prin persistența în actul cunoașterii prin care **sfidează moartea**.

Dar poetul **depășește** conștiința limitării proprii, precum și suficiența contemporanilor săi – **creând**. Creația este actul său de revoltă și mărturia încrederii că

„Pe lungul vremurilor vad
Va răsări cuvântu-mi”;

„Căci generații ce-or veni
Vor repeta cuvântu-mi”.

Combustia interioară îi menține spiritul la **incandescență** ca sursă a creației – soluție împotriva morții. Toate constatările dureroase ce definesc precaritatea ființei umane și divine stau față în față cu ideea *măreției omului gânditor, a superiorității valorilor spirituale capabile să înfrunte timpul și ignoranța, a patriei, a sacralității discursului poetic, a potenței filozofiei de a înfrunța dogma, a acțiunii și creației umane ca formă de rezistență împotriva finitudinii și timpului*.

„Au nu știi ei cu toții

Că dacă vor seca a mea durere

Cu mângâieri – atunci și isvorul

De cânturi va seca... Nebuni! vă iert...”

Dacă e amărăciune în asemenea versuri, ea vine din asumarea condiției dureroase a Poetului călător prin lume, conștient de limitele ei și de limitele proprii, asumându-și-le ca *praguri* și *încercări* a căror depășire e în alternativă cu moartea și care nu frânează nicidecum tentația omului de a sfida zăgazarile. „Atracția” voluptuoasă a morții e atestarea condiției de **ființă** – definită fundamental de aspirație și devansare a tuturor formelor de evoluție spirituală cunoscute.

În viziune eminesciană, dincolo de limitele înregistrate de-a lungul istoriei umanității (pe care mitologia însăși le-a configurat ca date compensate prin reprezentări supraumane) ființa – muritoare și fragilă, meschină și neîndurătoare cu semenii, părăsită de sentimentul sacralității – e totuși *predispusă înălțării spirituale, perfectibilă și măreață, purtând cu sine șansa ieșirii din monotonia repetiției fără sens, din „nonsensul” existenței aparent controlabile, șansa înfruntării divinității prin arma inteligenței și creației*. **Acestui** om cu energii care marchează istoria sau se distanțează ca simbol îi dedică poetul „cântecul” său orfic, poemul său amplu despre **eroismul** uman. Figurile istoriei, purtătorii cuvântului poetic sunt exemplele cele mai convingătoare. Dar ca ei sunt toate ipostazele *geniului* și *omului comun* care stau față în față și **se caută**, rămânând pentru totdeauna **complementari**, deci **necesari** unul altuia.

Cititorului său, sensibil sau nu la glasul poetic eminescian, i se deschide posibilitatea de a percepe *dorul* lui ultim și unic de moarte drept sentiment metafizic de absorbție spre infinit, de *fertilizare* a naturii prin spirit și de *persistență* dincolo de moarte a creației sale...

BIANCA OSNAGA

Dulce harababură

2. Să depinzi de laudele primite

Viața mi-a luat deocamdată cele două lucruri care-mi erau esențiale și pe care le adoram: dreptul de de mă mișca liber, de a face ce vreau și cum vreau, și dreptul de a-l avea aproape pe băiatul meu.

Pedeapsa este cu tâlc, nu e întâmplătoare căci nu mi-am dat seama la vremea aceea de ce aveam, cât era de important și tocmai de aceea viața mi le-a confiscat.

Cine mi le-a confiscat?

Dumnezeu, existența, puterea divină, profeții, Iisus al creștinilor, Budha budhiștilor, Sfântul tată al mahomedanilor, energia solară și întruchipările felurite ale acestei forțe uriașe care înseamnă dirigitorul destinelor noastre ?

De când mi s-au confiscat aceste două elemente fundamentale din viața mea, zi de zi, realizez ce înseamnă absența lor. Am dobândit în schimb altele, care probabil îmi lipseau, dar clipă de clipă, tânjesc dupe cele două, la care nu am acces, și asta e sfîșierea durerii nefericirii.

De ce nu mai scriu?

Găsesc o explicație în personajul scriitorului Adrien Ludlow din cartea lui David Lodge „*Crudul adevăr*”: „*E ca și cum ți s-a terminat benzina și ți se oprește mașina. La început te enervează ideea, dar după un anumit timp ajungi să prețuiești tăcerea și liniștea din jur. Deslușești lucruri pe care nu le-ai mai auzit niciodată pentru că erau acoperite de zgomotul motorului . Ajungi să vezi lucruri care înainte zburau pe lângă tine fără să le distingi clar*”

... „Să renunți la o slujbă dificilă de dragul unei vieți mai frumoase”.

Virginia Woolf spune undeva că partea cea mai proastă a meseriei de scriitor e să depinzi de laudele primite.

Nu știu de ce mă gândesc la toate astea exact în noaptea de Paște . Sensul sărbătorilor se pierde, e ceva confuz în ceea ce fac, ca de obicei atunci când reușesc să mă adun, să știu ce vreau să scriu, intervine ceva, o întrebare, o întâmplare mică,

inșignifiantă care mă demobilizează, îmi ia aerul.

Mai descurajată ca oricând .

Mă ține exclusiv gândul existenței celui copil singur într-un oraș atât de mare și de ostil, care se luptă cu toți și cu toate...

Ăsta este recipientul meu

pentru dramă și însingurare, recipientul pentru romanță. Ar trebui să mă adun, să citesc, să scriu și atât, puțin să îmi pese de tot ce e în jur, asta ar trebui să fac dar tipul de viață în care sunt îmi impune niște restricții draconice, niște limitări foarte dure. Și apoi, noi toți trăim depinzând de laudele primite, nu?

Sunt tot mai lesne supusă deznădejzii.

„Și mai ales nu deznădăjdui” ar spune cineva , și mai ales *Nu te teme* , ar spune Evangheliile. Am auzit astă noapte în slujba de Înviere asta, știam că este, dar nu o auzisem...

Cred că scrisorile dintre Alexandru Nemoianu și Artur Silvestri mi-au dat un brânci, o mână de ajutor să mai gândesc , să mai scriu. Eu nu sunt o depresivă, vreau să trăiesc și mă tem totuși, mă tem de faptul că nemulțumirile se plătesc și atunci când plătești este foarte usturător.

De ce această imagine a unui Dumnezeu dirijor de loto care îți dă premii și recompense și care îți dă peste mână mereu? Semne îmi dă Dumnezeu, mari și mici, sunt sigură că sunt semne, semnale, avertismente, potriviri ciudate, le iau ca atare...

De pildă această „limitare „ a libertății. De ce se întâmplă ea în viața mea?

Pentru că am avut forme de libertate anterioare pe care fie nu le-am înțeles fie nu le-am folosit, fie le-am disprețuit, ca pe multe alte lucruri.

Ignori Sănătatea, îți dă boala, ignori Viața, îți dă Moarte, ignori dreptul de a face cum vrei, ți-l confiscă și îți dă lecția prizonieratului. Ignori că ai din ce trăi, te pedepsește cu sărăcie, ignori faptul că ai un

har și un talent, îți umple gura cu nimicuri și îți ia talentul.

Ai tot ce vrei și te trezești neputincios în fața foi albe.

Lecția pe care cred că încep să o deslușesc este să apreciez **ce am**, nu să nu doresc neapărat altceva, dar oricum să mă mulțumesc cu ce am, să nu disprețuiesc ceea ce am deja, pentru că dacă ignor asta, voi fi automat pedepsită, printr-o frustrare precisă. Exact aceea la care nu mă așteptam pentru că AVEAM lucrul respectiv.

Nu știi cum se numește acest tip de încercare **prin care mă trece** dar sunt sigură că de la mine, ca eretică ce sunt, nu se așteaptă post și repetare obsesivă a unor rugăciuni.

Cred că împletirea cu credința este pe măsura fiecăruia, sunt miliarde felurile în care oamenii se raportează la divin.

E rău spus, mai bine „în care fiecare gândește și trăiește divinul.” Poate că el e undeva asuns în materia noastră nevăzută, aia, negativă, estimată de Toni Moldovan, și de acolo adică, dinlăuntru, el acționează.

Această viziune a arbitrilor universal al dumnezeului atotputernic ascuns în nematerialul existenței mele mă tulbură peste măsură.

În alte lumi, în alte epoci aș fi fost arsă pe rug, eretică, necredincioasă, în epoca mea îmi rod singurătatea pe clapele acestui clavier, singură într-un mod straniu dar cu frică să spun că sunt singură, așa încât dumnezeul acela intrinsec să nu mă mai pedepsească încă odată.

Dar dacă e așa, dacă toate se petrec în chipul ăsta ce e cu îndemnul acela ascuns din Evanghelii, *Nu te teme...* De ce nu m-aș teme dacă presimt că dacă fac un pas greșit cu sufletul meu, voi fi pedepsită?

Of, nu mă pot apropia de felul în care percep alții credința și spiritul divin din toate cele, poate ar fi mai simplu, aș fi mai împăcată, frământarea ar fi mai ușoară? Habar nu am.

CLEOPATRA LORINȚIU

PODUL DE CĂRȚI

La sfârșitul lui iunie, am avut frumoasa ocazie să particip la "Zilele târgumureșene", la invitația Primăriei Târgu-Mureșului.

În acest context, am participat la o serie de manifestări culturale în județ.

La Hiodac, am participat, alături de scriitorii Nicolae Băciuț, Lazăr Lăddariu, Valentin Marica, Dimitrie Poptâmaș, de bibliotecari de la Biblioteca Județeană Mureș - Liliana Moldovan, directoarea instituției, Monica Avram, la centrul de dezbatere...

În acest cadru a fost prezentată Biblioteca "Târgu-Mureș" din Chișinău, cu realizările și așteptările ei, despre locul acesteia pentru comunitatea chișinăuană din sectărul Râșcani, despre proiectele bibliotecii, despre parteneriatele pe care și le-ar dori cu instituții de cultură mureșene, pentru promovarea cărții, pentru întâlnirea scriitorilor din Târgu-Mureș cu cei din Chișinău. S-au punctat niște deziderate care sperăm să devină realitate.

O altă întâlnire a avut loc la Biblioteca din localitatea Hodac, o reuniune cultural-istorică, la care au participat scriitori mureșeni reprezentativi (Nicolae Băciuț, Lazăr Lăddariu, Valentin Marica, Dimitrie Poptâmaș), bibliotecari din Târgu-Mureș și Reghin (Liliana Moldovan, Monica Avram, Marin Șara) care și-au prezentat cele mai recente apariții editoriale. Gazdelor le-a fost prezentată Biblioteca "Târgu-Mureș" din Chișinău, ele, la rândul lor, prezentând o frumoasă expoziție de fotografii de altădată, ilustrând portul de aici, ocupațiile din trecut ale locuitorilor.

O seară literar-artistică de excepție a avut loc la Casa de Cultură "Mihai Eminescu" din Târnăveni, unde am participat alături de scriitori târgumureșeni, care au prezentat cea mai nouă carte a scriitorului Nicolae Băciuț, volumul de publicistică "La Răsărit de Apus", apărută la editura Nico, cea mai activă editură din Mureș.

Și aici, am prezentat instituția noastră chișinăuană de carte, iar gazdele au prezentat momente artistice, care au dat culoare evenimentului editorial.

Scriitorii locali Răzvan Diucan, Aurel Hancu, Darie Ducan au făcut dovada unei bune cunoașteri a mișcării literare din zonă, a interferențelor acesteia cu cea chișinăuană, oferindu-și disponibilitatea de a dezvolta relații de colaborare.

Au fost întâlniri de suflet, care au întins un adevărat pod de cărți între noi, cei care am participat la aceste manifestări, care au mai demonstrat interesul publicului larg pentru carte, pentru lectură

Cu siguranță că cu o parte dintre acești scriitori cititorii din Chișinău vor avea posibilitatea să se întâlnească în noiembrie, la Zilele Bibliotecii "Târgu-Mureș" din Chișinău...

CLAUDIA ȘATRAVCA.

APĂ DE BĂUT

Atunci când popoarele suferă de prea multe împărțșanii, credința tinde să devină dotă, frica tinde să devină putere eliberatoare. Astfel de fraze aforistice, multe, se prezic, se formează, iau naștere de la sine citind cartea lui Dan Puric, *Despre Omul frumos*, volum apărut la București, 2009, fără editură. Când Dan Puric, actorul foarte talentat și unanim recunoscut, a început să țină conferințe, prelegeri, să facă un apostolat al frumosului și prin puterea cuvântului, dincolo de arta sa, teatrul, mulți au zis că își depășește atribuțiile și că se bagă în spații prea vaste. Dar și mai mulți au fost aceia convinși de ideile sale, îndrăznesc să spun chiar redescoperitoare de doctrine românești în sensul cel mai profund și în fibrele cele mai adânci. Dovada e tirajul absolut record al cărților sale, mixturi de interviuri, eseuri, conferințe, povești, pilde etc. Cititorii români s-au regăsit în puritatea ortodoxistă pe care Dan Puric o evocă și la care face apel punând-o în gardă. Un actor să facă apostolat

religios și
metareligios?

Cine a mai

pomenit așa ceva într-o doxă deloc deschisă față de meseria actorului?, ci din contră, ostilă cu aceasta, desigur, cu precădere în Occident, unde lumea nu era(este?!) atât de alunecoasă nu atât în sensul curățării cu săpun, cât al aplecării după el. Dan Puric scoate frumusețea din oameni într-un fel foarte original, dar mai ales eficient, spre a le-o dărui tot lor cu un spor de preaplin sufletesc, revelat. Original e nu neapărat în ideile vehiculate, cât în ambalarea lor - aici se simte actorul, puțin cabotin, sublim adesea, precis, mai mereu -, cartea se citește pe nerăsuflsate, cu disperarea frumoasă cu care se așază la masă fugitul de pe front. Sunt oameni pe care 1000 de preoți nu reușesc să-i aducă pe calea credinței, dar Dan Puric poate, după o discuție de câteva ore, după această carte. De ce? Pentru că Dan Puric nu e un limitat la psalmi, dacă se poate "limita" cineva la psalmi, ci cunoaște și rock, și pantomimă, și teatru, și filozofie, un întreg șevalet nu de credințe, ci de ipostaze ale ei. Cartea despre omul frumos e emoționantă, e scrisă admirabil, cu o mână de veritabil scriitor, cu metafore chirurgicale și adânci, dar argumentate prin puteri nebănuite. Exemplele revelatorii pe care el ni le dă, din viața cotidiană, ne arată ce e omul cu adevărat, dincolo de rutină, dincolo de puținătate și traseul banal "casă-serviciu", ne arată un om "în rost", dar nu

încearcă să
ne educe,
ci,
maieutic, să
descoperim
noi relația
variațională
dintre a fi și
a vedea.
Dan Puric
nu e Mircea
Eliade, nici
chiar
Nichifor
Crainic, dar
la o primă
impresie e

mai convingător nu prin puterea argumentului sau prin a prestidigitației, ci prin aceea a afectului, de ordin modern și pilduitor. El sintetizează excelent sufletul uman, surprinde esența și șlefuieste până la memorabil textele sale care sunt de-a dreptul nobile. După câteva pagini orice

reticență

privitoare la

faptul că această

carte e scrisă de un

actor, pierde. E scrisă de un talentat scriitor, de un om care observă fascinația de a fi și bucuria de a observa, de a numi, de a trăi puterea de preaplin. Dan Puric nu iese din el ca să se îmbrace în morga specifică unor cărți, cum fac, greșit, mulți dintre cei care scriu, ci se adâncește în sine până la abis. De aceea și interviurile sale sunt literatură a gândirii, eseuri ale românismului frumos și demn, ale rezistenței și credinței în continuitate înainte de toate. Politicul, socialul sunt atinse pentru a contextualiza discuția, abstractizarea nu totdeauna are valoare de universalie! Memorabil e ce se poate data, de multe ori. Stilul aforistic, mai dezvoltat, totuși, al său îmi amintește de interviurile din anii 90 ale veacului trecute ale lui Petre Țuțea, și prin causticitatea frazei, dar plâcând prin puterea fascinației mai mult decât orice. Absolut fiecare pagină din această carte e scrisă perfect pentru ceea ce vrea ea, în frumusețe nu are cusur, e un vehicol între suflete, o traducere contemporană a frumuseții omului. O traducere în română a oglinzii în care se uită pur și simplu un om frumos. Tu, el, ea, eu, noi, ei, alții, noi. Dumnezeu e conjugare!

DARIE DUCAN

Impresii de la Kattaro

ETERNITATE

desenul insesizabil păstrează verdele
măslinului

între croșetele arginti
ale valului mării
linii neutre mă ignoră
întins pe nisipul reavăn cum
îmi trece printre firidele gândului
un ultim poem despreplicitis
risipit de Ungaretti în golf
pentru ca o filă mai încolo
soarele să apună
spre a se reaprinde mâine
pe crestele muntelui Lovcen
tânăr și sprinten
gata a urca serpentinele care m-au
obosit azi
cu entuziasmul de a căuta sensul
ascuns
în aerul viu colorat
de care nu mă mai satur

KATARUM

în golf umbra latină se sprijină
pe ziduri
în tăcerea ei de mormânt deschis
precum în interstiții
urmele globulelor roșii
reduce la simple acoperișe
pentru un timp siderat
de alte încrucișări ale vieții și morții
eu mângâi cu sufletul vesmântul
antemergătorului meu de la
capătul firului necuprins
care s-a lăsat cotropit de ideea că
așezând o piatră pe alta
verticala nu se va prăbuși vreodată
sub rădăcina copaului

COVOR

priveștiștea mării se lasă cucerită
de brățara munților
ca o mireasă
în apele faldului neliniștit
din piața orașului pleacă vasele
în largul întrepătruns
mișcarea își temperează volutele
în pragul vegetal
cetatea și-a urcat crucea
pe umărul stâng al stâncii
de unde amestec în peisaj

culorile pastel
un covor artificial își rezumă
tentația policromă
când schimb un mesaj pe nokia
cu agenția de ocrotire
a singurătății

SEARA LA KATARUM

plouă dintr-o negură soră cu un
film pe care l-am trăit
aștept cu cinci femei împrejurul
unei mese lichide
sub copertina străpunsă
un solilocviu pare a fi
ciurul deasupra
cântă scrâtită natura
pe o singură voce plânge
o sirenă

ce poate fi de orice nație
căci n-o ascultă nimeni doar golful
în ancore
dansează sinistru pe melodie

MIRAJ

să mori nu e nicio isparavă dacă
din palmă nu ți-a ciugulit
pasărea timpului
zborul pe
care nu l-ai zburat
încât să se audă între frunzele
copacului
refrenul mării
printre stâncile din golf
tânguindu-se

experiența se imprimă precum
mălul
în pereții vasului
deschide ochii peste umărul
zilei

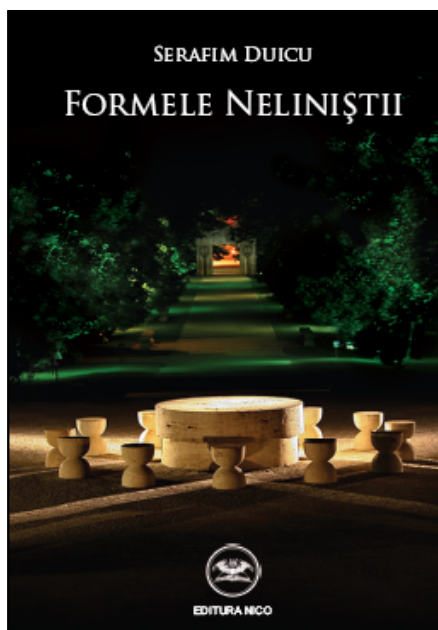
își potrivește echipamentul
să se avânte în talazuri
când nu adorm de cum mă întind
pe canapeaua acestei clipe
de simt un clic al aparatului
fotografic
într-o rezervă a nervului optic
cuprins de liniștea înaltă

ION SCOROBETE

Cronica literară

Serafim Duicu sau Formele neliniștii

Volumul de publicistică „Serafim Duicu. Formele neliniștii” e o carte care pune probleme și pune pe gânduri. E o restituire necesară, o bucurie, un „triumf al neliniștii”. Cartea este prilej de contemplare a unei lumi în frumusețea ei - numind viața literaturii - și prilej de meditație asupra unei lumi în dezechilibru. Serafim Duicu a spus lucruri îndrăznețe, înțelegând că viața lipsită de adevăr e imposibilă. Astfel, cuvintele căutătorului, cărturarului, filologului, cercetătorului Serafim Duicu devin interogații ce vor să găsească răspunsuri fără echivoc, acolo unde fiecare poate descoperi incertitudini. Ele sunt forme de continuitate, de căutări și de adânciri ale unui spirit ce încearcă să circumscrie harta culturală, politică, socială, axiologică a unei lumi și a unui timp pe care le-a trăit și pe care ochiul său critic a încercat să le radiografieze. Publicistica lui Serafim Duicu este un manual de etică, un manual despre liniștea și neliniștea ce plutește între cuvinte atunci când ele caută să dea sensuri asumându-și curajul mărturisirii. Cele zece capitole sunt treceri și rămânări în problematici dintre cele mai variate: literară, istorică, socială, identitară, spirituală, academică, dar și priviri întoarse către sine, reflecții ale contemporanilor și ale criticii literare. Conturul ideilor, consecvența lor, tonul confesiv uneori, vehement alteori, încearcă să îndrepte informa, brutala realitate care arăta o lume ce începea să-și piardă reperele. „Oare nu ne mai recunoaștem eroii?”, „unde ni sunt visătorii?”, „arta nu trebuie să accepte perspectiva neantului”, „timpurile moderne au venit cu încă o dimensiune-mit: explozia informațională; nevoia de cultură trebuie să rămână; cultura devine cu timpul o emblemă a personalității, care conferă aureolă și prestigiu; cultura trebuie să fie o necesitate vitală, un semn de respect pentru propria personalitate și pentru condiția de intelectual” - sau „despre teroarea lichelei anonime”, sunt câteva dintre accentele atitudini pe care omul și cărturarul ancorat în real le atinge, punând degetul pe rana maladiilor spiritului. Cu gust critic ales, autorul așază în cronică de carte nume precum Ion Apostol

Popescu, Romulus Guga, Ovidiu Papadima, Ion Rotaru, Florin Manolescu, Marin Preda, Mircea Eliade, marcând, astfel, locuri esențiale ale literaturii române. „Risipitor de iubire”, Serafim

Duicu aduce în fața lumii condeii aflat în „șantier de creație” - la „prima verba”, cântărește axiologic vremurile într-un „calendar

cultural” ce cuprinde repere ale culturii noastre - „Centenar Panait Istrati”, „Călinescu - 80 de ani de la naștere”, „Tudor Arghezi”, „Sadoveanu, azi”, „Eminescu”, „Centenar Eugen Lovinescu”, „Centenar Vasile Pârvan”, „Cazania lui Varlaam, la 350 de ani”, „In Memoriam Petru Maior”, numind și „Aniversări UNESCO - Dosoftei”, „Ibrăileanu și ardelenii”, dar așterne și gândul scris și cernit,

„La moartea lui Marin Preda”.

Creații remarcabile ale acelor timpuri, înfăptuirile culturale în domeniul artelor devin, în scrierile lui Serafim Duicu, reflecții asupra nivelului axiologic pe care acestea îl ating. Sublimul, spune Serafim Duicu, poate deveni, prin nebăgare de seamă, penibil. „Dragostea și dăruirea în numele ideii de teatru”, însă, demonstrează că „teatrul va trăi cât va trăi omul”.

Puncte esențiale ale scrierilor sale, „Cultura, credința și identitatea națională”, îl plasează pe Serafim Duicu din nou în lumina adevărului: „Cam întotdeauna când se află în momente de vârf, culturile privesc cu mai multă insistență și cu mai multă pătrundere înapoi. E la mijloc și puterea secretă a viziunii de ansamblu și totalizatoare pe care o oferă poziția în sine. Așa a fost în epoca lui Dimitrie Cantemir și Brâncoveanu, apoi în aceea a Școlii Ardelene, în cea a Daciei Literare, în cea a lui Eminescu [...], așa a fost la începutul veacului nostru, [...], așa este și acum”, spune Serafim Duicu. Responsabilitatea, însă, este uriașă. Întoarcerea în trecut trebuie să se întâmple cu smerenie și bucurie. Acesta este, afirmă autorul, „semn de mare responsabilitate morală și de sublimă dăruire patriotică”. Mergând pe firul identității naționale, Serafim Duicu vede, într-o metaforă splendidă, „Unirea ca dor”; Ion Roată este un simbol, iar ideea unității naționale se prelungește în problema „Basarabiei de lângă noi”. Veșnicia „născută la sat” prilejuiește întoarcerea într-un timp mitic, alcătuit de zestre spirituală

românească. „Din comoara folclorică a județului nostru”, „Spiritul literar pașoptist”, sentimentul patriei, „1907 în literatură”, „Eminescu și actualitatea noastră”, „Literatura și viața” sunt ipostaze ale unui timp trăit și mărturisit cu adevăr, simț critic și suplețe intelectuală.

„Serafim Duicu. Formele neliniștii” propune o ieșire din relativism și din limitările cotidianului, aducând o anume seninătate construită dintr-o stare de fărâmițare, de neliniște, pentru că seninătatea presupune stăpânire a durerii, un umanism superior. Această carte silește istoria să fie prezentă, literatura să răspundă la chemări, scrisul lui Serafim Duicu având astfel de efecte. El a vrut, la tot pasul, să înțeleagă ce este în jur, în imediata-i preajmă, dar și ce e dincolo, în trecutul nostru.

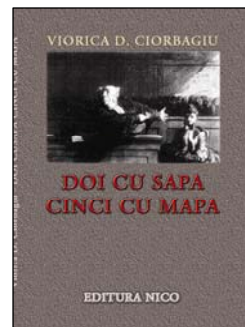
Spunea Goethe că tot ce te sporește e adevărat. În zbaterea zilei, restituiri ca acestea sunt necesare, ca posibile modele ale unui spirit ce și-a asumat curajul propriilor gânduri, fiind o conștiință trează a timpurilor pe care le-a trăit. Într-o lume și într-o vreme în care cuvântul își căuta rosturile, publicistica lui Serafim Duicu e comunicare sinceră, e semn care explică, fără a vindeca mistuirea. E acea tulburare a lui „acum” și „aici”, cu reverberații peste timp, însă. Această carte poate deveni îndreptar, refugiu individual în fața unei lumi luate razna. Pe calea scrisului și a adevărului, rămâne meditația. Prin „neliniștile” mărturisite, între materie și lumină, Serafim Duicu sfidează căderea în efemer. De aici se pot înălța coloane.... De aici, din frământări, se poate naște liniștea lucrurilor. Și-a începutului. De aici se poate încerca zborul: „Nu mai sunt de mult pe această lume...Sunt departe de mine și pășesc printre lucruri esențiale. Să zbori! Ce fericire!...” Zborul devine trecere printr-o poartă prin care se rămâne „întru veșnicie”. Serafim Duicu *a rămas*, ieșind biruitor în fața timpului. Neuitând să-l mărturisim mai departe, înțelegem că Domnia Sa ni s-a așternut în suflete prin cuvintele (în)scrise în cărți, cu omenia, bunătatea și generozitatea marilor spirite.

Prețuire sinceră familiei, d-nei profesoare Valeria Duicu – îngrijitoarea ediției și fiilor Lucian și Rareș, cei care duc începutul lui Serafim Duicu înainte, așezându-l în neuitare. Coperta cărții – realizată de Alexandra Cristina Durbac, transpune gândul în imagine inspirat aleasă, căutând să aducă în fața noastră „înfățișarea pipăibilă a nesfârșirii, semn că totul este posibil...”

MIOARA KOZAK

EXERCITII DE EXORCIZARE

Astfel își intitulează Viorica D. Ciorbagiu cartea *Doi cu sapa / cinci cu mapa*, al cărei titlu în descrierea CIP a Bibliotecii Naionale a României e întregit cu precizarea „fals roman erotico-politic”, lucrare apărută în anul 2008 la Editura Nico din Tîrgu Mureș. În cele aproape 150 de pagini autoarea ne propune, la limita dintre ficțiune și abordare jurnalistică, o descindere în trecutul apropiat – perioada anilor '70 – când ravagiile „epocii de aur” începuseră să devină tot mai evidente și tot mai de neiertat, chiar și într-o lume învățată de prea multă vreme cu tot felul de compromisuri și deraieri morale.

Acesta este mediul în care trăiește și își întreține iluziile personajul principal, jurnalista de la „România liberă”, Veronica Miron, despre care o colegă de redacție afirmă că a devenit „vedeta presei românești” după publicarea articolului *Doi cu sapa / cinci cu mapa*, un început, se pare, al unei întregi serii de anchete încadrate acestei problematice. La un moment dat, totul pare să fie de partea sa: interesul publicului pentru ceea ce scrie e în creștere, dovadă numărul mare de scrisori pe care le primește din toată țara, colegii o privesc admirativ, însuși „șeful suprem al partidului” e la curent cu ceea ce se întâmplă și, deși suntem în vremea omagiilor unidirecționale, găsește de cuviință să-i felicite pe cei din conducerea publicației și s-o propună pe bătaioasa jurnalistă pentru titlul de „Ziarist emerit”, acordat în premieră, veste care n-o entuziasmează pe autoarea investigațiilor și a articolului, copleșită de numărul nesfârșit de cazuri asemănătoare cu cel la care se referise sau încă și mai strigătoare la cer, ceea ce o determină să afirme în dialogul cu redactorul-șef al ziarului la care lucra: „... dar am pus un diagnostic. Nu pot să fiu răsplătită, fiindcă identific alte și alte dezastre, sutele de scrisori pe care le-am primit deja, ele sunt tot atâtea strigăte de ajutor...”

O precizare fără nici un fel de echivoc a esenței răului o găsim realizată imediat ce aflăm că, urmare a aceleiași cote crescute a ziaristei, i se propune o colaborare specială la organul de presă al CC al PCR din partea lui Dumitru Popescu, căruia i se spunea Popescu-Dumnezeu, după ce declanșase sarabanda deșănțatului cult a personalității: „Popescu-Dumnezeu, nume și prenume, a devenit odată cu inventarea EPOCII DE AUR, patronată de TOVARĂȘUL și TOVARĂȘA, în care cei doi analfabeți chiar cred. Iar redactorul-șef al Organului CC al PCR născocoște ne-o-bo-sit alte și alte cântări

de slavă, menite să hrănească paranoia «celui mai iubit fiu al poporului» și a soției sale, hărăzită să devină ACADEMICIAN, pentru contribuțiile imaginare în materie de știința chimiei...”

În vremea aceasta, la nivelul vieții de zi cu zi a celor cărora li se ofereau rații de fericire, proliferau formele de manifestare ale răului profund, imposibil de ascuns, în ciuda efortului propagandistic. Dintre aceste întâmplări ale răului poleit în aur autoarea le vizează mai ales pe acelea care, în contrast cu fericirea promisă, sunt numite prin cuvinte care încep tot cu sunetul „f”: foamea, frigul, fătărnicia și, atotdominătoare, frica. Fără intenție mărturisită, autoarea ne aduce aminte de ciclul romanesc întemeiat de scriitorul D. R. Popescu odată cu publicarea romanului pe a cărui copertă era imprimat drept titlu litera F, majusculă funcționând acolo ca un vag avertisment, în prea mică măsură confirmat de stufoasa încrângătură epică.

Veronica Miron nu va avea nici ea șansa de a spune adevărul pînă la capăt. Însuși numele ei pare a fi un diminutiv de la apelativul pe care îl preferă în locul celui oficial: „Numai prescurtarea Vero îi sună familiar și tandru”, dar cei care i se adresează nu prea țin cont de preferință, apelând-o cu prenumele care „îi sună foarte rece”, în ciuda aspectului său hipocoristic, de aceea adesea „vorbește Vero cu Vero, fără s-o mai audă și altcineva”. O mai numește după preferință și naratorul omniscient, frecvent întrerupt de celelalte voci care intervin într-o narațiune în care dedublarea, monologul interior, stilul indirect liber și alte asemenea procedee propun deschideri către proza modernă.

În încercarea ei de a impune adevărul, Vero, în cele din urmă, eșuează. Dar în această privință, deși romanul conține referințe la contextul epocii, unele lucruri rămân destul de neclare. Să urmărim relația ei cu ziaristul de la „Scînteia”, care caută pe autoarea incitantului articol la puțină vreme după publicarea acestuia. Ziaristul poartă numele sfântului cu care începe anul cel nou al creștinilor ortodocși – Vasile Celmare –, numai că, în cazul său, adjectivul din componența patronimului e redat cu minusculă și făcând corp comun cu articolul adjectival. Numai că numele sfântului este adeseori invocat în practicile de exorcizare. Și-apoi personajul nostru, în contrast cu debilitatea trupească, își merită numele: „Vasile Celmare e chiar foarte MARE”, fiindcă el este șeful secției etică-morală de la „Scînteia” – organul CC al PCR. Ei bine, acest personaj despre care aflăm chiar la începutul romanului că îi propusese lui Vero o întâlnire, ajunge surprinzător la domiciliul acesteia, inspirându-i „o groază de diminutive”. Urmările „vizitei” vor fi nefaste, totul derulându-se în continuare la limita grotescului și nefirescului. Gazda se va trezi cu inoportunul oaspete gol-goluț – „nud-rozaliu” – în mijlocul camerei. Așa îl vor găsi și cei doi prieteni ai

Veronicăi – Valy și Mike –, cărora le vine ideea că acesta ar putea fi pretextul unei „șuete”, o „reuniune” la care ar mai putea fi invitați și alții. Se ajunge la un adevărat ospăț după ce lui „Vasilică” i se face vânt pe ușă.

Urmarea va fi compromiterea lui Vero în momentul în care se zvonește că asupra purtătorului numelui de sfânt ar fi fost comis un adevărat atentat moral. Faptele relatate în această parte a cărții par a fi fost puse la cale de o minte bolnavă. Dar cine le-a premeditat: mai marii pe linie de partid, șefii celor două publicații, Vasile însuși? Acesta, în ceea ce-l privește, se socoate o victimă inocentă: „M-au atras cu forța în apartament... m-au bătut..., m-au dezbrăcat ... mi-au făcut poze ... nud...”

Cineva al cărui nume nu este precizat, pare însă că știe mai multe, după cum rezultă din vorbele pe care i le adresează adevăratei victime: „nici nu-ți trece prin cap ce serbare somptuoasă ți se pregătește...”, pentru ca în continuare să facă referire la „frica noastră cea de toate zilele”. Dialogul acesta cu un interlocutor nenumit, care tinde să transforme relația dialogică în monolog rostit de o instanță atât de abstract-impersonală și totuși concretă în omniprezența ei, face parte din reușitele cărții.

Ne adâncim însă pe mai departe într-o atmosferă viciată și răfuiețile dintre jurnaliști cât se poate de reali, între care Adrian Păunescu, „tribunului neamului”, finul lui Vasile Celmare, pe care îl răzbuună dând-o afară pe Veronica din colectivul de redacție al gazetei „Flacăra”, deși între timp „nașul” mărturisise că a mințit. O ultimă întâlnire a lui Vero cu năvalnicul ziarist de la „Scînteia”, ajuns între timp secretarul B.O.B. la „România literară”, fleșcăiește definitiv relația dintre cei doi. Fostul „admirator” al „fatalei” publiciste se pierde total când, copleșit de regretul de a-i fi „distrus” cariera, Vero este pe punctul de a repeta gestul doamnei T din romanul *Patul lui Procust* al lui Camil Petrescu, cedându-i nefericitului din milă. Cu totul deosebite sunt însă cele două personaje masculine: în timp ce personajul camilpetrescian este un bărbat îmbătrânit prematur, cel din cartea Voricăi D. Ciorbagiu e un imatur, un întârziat în infanțitate, visător în felul său și ... impotent.

După lectura romanului, iar asta n-ar fi rău, rămânem cu o serie de întrebări, numai că acestea sunt expresia unor nedumeriri. De ce-o fi considerat autoarea „fals roman erotico-politic”? Pentru că are ceva din problematica unui roman erotic? E adevărat: e prea puțină iubire adevărată aici, în această lume în care se eșuează în pasișă și deriziune. „Iubirile” sunt în spațiul narațiunii ce ni se propune ori pasageră, ori inconsistente, mai mult niște încurcături care sucombă în tragi-comic. Ori sunt de multă vreme intrate în matca obișnuinței și nu mai prezintă interes epic. Dar la fel de „fals” este și ca roman politic?

VÂNĂTORUL CARE PÂNDEȘTE ÎNVIEREA, ÎN GRĂDINA ÎNSÂNGERATĂ A HESPERIDELOR: VÂNĂTOAREA DE CURCUBEE³, de EUGEN EVU

Problematika unui roman politic e în mai mare măsură prezentă, dar foarte directă referință dezavantajează, mai ales că multe dintre aceste referințe sunt adevărate abordări gazetărești. Și-atunci considerentul că avem de-a face cu un „fals roman” ne-ar duce mai degrabă cu gândul la îndoiala că lucrarea e chiar un roman, operă de ficțiune, capabilă să ne provoace imaginația și sensibilitatea.

În afară de Vero, personajele sunt cel mai adesea sumar conturate, fără suport psihologic, intelectual și afectiv, care să le motiveze faptele. Între aceste „personaje” se numără și așa-zisele personalități ale epocii: cei doi Ceaușești din fruntea statului, Dumitru Popescu-Dumnezeu, Paul Niculescu-Mizil, Zaharia Stancu, Eugen Mandric, Fănuș Neagu, membri ai familiei Hossu, Adrian Păunescu și alții. Probabil că în spatele unor nume la vedere în carte s-ar putea ascunde și alte figuri ale perioadei de tristă amintire. Nota plasată după încheierea propriu-zisă a romanului („*Personajul în cauză din această proză nu este același cu artistul plastic Vasile Celmare. Aceeași precizare și pentru alte eventuale coincidențe.*”) nu are nici un fel de motivație atâta vreme cât copleșitorul număr de nume reale trimite într-adevăr către persoane identificabile.

„Falsul roman” – ca să folosesc sintagma autoarei – dă, în ciuda dimensiunilor sale reduse, impresia de prolixitate, cu destule schimburi de replici nesemnificative, alteori însă pare a fi eliptic și fragmentat, cu treceri bruște de la un plan la altul al acțiunii, cu schimbări la fel de neașteptate ale instanței narative. În schimb, poți regreta că unele piste promițătoare sunt abandonate, ca de pildă în cazul relației turburi cu Henriette Yvonne Stahl, de după ieșirea acesteia din închisoare, când, în mod surprinzător, își reîncepe colaborarea la revista „Glasul Patriei”, ce apărea sub oblăduirea securității.

Cartea la care m-am referit îmi pare dezavantajată și de frecvența nejustificată în textul tipărit a unor cuvinte și chiar pasaje întregi cu majuscule, de apelul frecvent la punctele de suspensie, de redarea unor cuvinte prin litere despărțite prin linioară, când trebuie și când nu are nici o semnificație, de întrebuintarea alandala a unor virgule și de alte asemenea „amănunte”. Nu e de neglijat nici contribuția celor ce au executat tiparul și m-aș referi, de pildă, la despărțirea defectuoasă în silabe la sfârșit de rând. Și e păcat, pentru că, de altfel, ne aflăm în fața unei încercări temerare de a da expresie unei atât de îndreptățite nevoi: aceea de-a nu uita ceea ce trebuie să nu se mai repete.

Acesta este rostul „exercițiilor de exorcizare” pe care scriitoarea și ziarista Viorica D. Ciorbagiu le propune nu numai celor ce au fost posedați de diavol, ci și celor care oricând ar putea fi.

GEORGE BODEA

Dacă prin dedicația pe care mi-o face EUGEN EVU pe volumul oferit îmi mulțumește pentru că l-am „hăituit/hărțuit”, ani în șir (...și, poate, nu chiar totdeauna „pe sfânta dreptate”!), în problema neologismelor, oarecum abuzive, din unele volume precedente... – atunci, ACUM, eu am ocazia să-i întorc, cu adâncă reverență, **mulțumirea cea mai de-plină - și plină de fericirea pipăirii, întru Adevăr, a corzilor lirei lui Orfeu:** acest nou și splendid volum de versuri, de 64 de pagini, s-a „scuturat” în **totalitate** de orice dizarmonie (prin exces de „modernitate” neologistică), tot așa precum poezia eminesciană cunoaște epoca deplinei maturizării, apoteotice, în care s-a produs „*scuturarea podoabelor*”, adică „scuturarea” de, în primul rând, „*epitetele ornante*” (epocă identificată de Tudor Vianu, ca fiind între 1876-1883... – din propriile noastre cercetări, această epocă va cuprinde și anii următori, până la stingerea fizică a poetului – deci, până în 1889, inclusiv!).

Volumul debutează cu un „motto” din magnificul/titanicul, dar și seraficul Eugenio Montale (*Quaderno di quattro anni*): „*Nu se poate exagera destul/ Importanța lumii/(noastre, vreau să spun)/ Probabil unica/În care se poate ucide/Cu artă și, de asemenea, crea/Opere de artă, destinate a trăi/O întreagă dimineață, chiar făcută/ Din milenii...*”

„**Uciderea cu artă**” este sinonimul alchimic al **REVELAȚIEI!** Deci, „**vânătoarea de curcubee**” este însăși Căutarea de/Lui Dumnezeu (re-împăcarea Omului cu Creatorul său, după/prin experiența, foarte volitiv-activ-creativă, a Vieții Terestre – deci, întru „imitatio Christi”, dar și „Imitatio Demiurgis”!), prin **Arta Regală** (nu platoniciană Muzică, ci alchimică și prea-creștina Poezie!- pentru că,

³ -Eugen EVU, *Vânătoarea de curcubee*, Hestia, Timișoara, 2009.

ioanic, prin Cuvânt se lămurește Creația din **Cuvântul/Vibrație Originară/Parashabda...**. **Dimineața** este nu doar victoria „curcubeului” solar, ci însăși victoria asupra Timpului – **MITUL**...Deci, ne anunță Eugen EVU, veți asista la o **carte ca misteriu**...

Eugen EVU se instalează, prin acest volum, ca Vânător de Pace/Împăcare întru Verb... printre copacii Grădinii Hesperidelor/Paradisului (unde, încă, șarpele sâsâie, încolăcit pe trunchiul Axei Centrale a Lumii...)...și, cântând din lira sa magică, face să curgă sângele, în curcubeie ale împăcării cu Creația Dumnezeiască...

Gestul său revelatoriu de transcendent seamănă cu acela al lui Făt-Frumos, care, cu sulița solară, înțepă și copacii, și fundul fântânilor zmeiești, făcând să curgă sângele atotpurificator și revelator/ÎNVIETOR, pe dedesubt de aparențele fatale! Tot ce-a mai rămas ne-limpede, este transfigurat, instantaneu, prin magia/alchimia poetică, în **ARMONIE DE DOINIRE** (în care **Vechiul Testament** și **tracismul zalmoxian** fuzionează miraculos! – dar nu se-nstrăinează nici de extrem-benefica zodie barbiliană...!): „*Acolo am fost adus/ și am plâns / a nu mă mai naște/ în zadar în zadar/ iar și iar(...)* // *La apa Sargeției/La cotitura în Tău/Unde ară mistrețul/Cenușa uriașilor*” (**Mitopoemă, in memoriam Mircea Vulcănescu**, p. 46). Sau invocarea originarității paradisiace, printre „rădăcinile” stufoase ale parentalității, ca imitare hierofanic-terestră a Ierarhiilor Divine, ale Cetății Celeste Augustiniene sau ale Entelehiilor Pseudo-Areopagitului: „*Bate Tata coasa-n vânt/Fluieră a necuvânt/Mama sare din mormânt (...)* // *Alaun alean alien/Trece-n galazii un tren/ Nu oprește niciodată//Tata-l fluieră și tace/Dincolo și de-dincoace*” (cf. **Doina de nicicum**, p. 56).

În loc de „*acolo șezum și plânsem*” al **Psalmilor** traduși de Dosoftei, Eugen EVU aduce o nouă viziune, prin Cuvânt: **refuzul deciziei existenței**, în zona ÎNCĂ potențialității Ființei – plus afirmarea, ortodoxă, a **teandriei**, prin sublinierea **activului**, dușman (sau, cel puțin, „controversă a”...) al pasivului din încă obstinatul non-ființial, dar nu și non-proiectiv de Duh uman: nu doar „**plânge**”, ci și „**afirmă**”, reflexiv și proiectiv, **zadarul** unei existențe în emergența materiei...! Iar „**tăul**” nu însemnează doar „**lac adânc**”, ci și revelarea, în Lacul/Oglinda Lumii, a Izvorului Ființei („**Tău**”, cu majusculă, desemnează persoana Tatălui Ceresc/al Ființării), ca falie tragică dintre „**eu**” și „**tu**”. **Mistrețul** este tocmai simbolul zoomorf al sacerdoțiului tracic – iar „**arătura**” („**a ara**” este verbul cu dublă semantică: 1-„a

fertiliza/înființa”, dar și 2-„**a revela lumina ascunsă/mistică**”, deci, „**a transcende**”!) prin „**cenușa uriașilor**” s-ar putea să fie un gest magic, de exorcizare a „**zadarului**” (ca sugestie a vidului, în primul rând de acțiune/re-acțiune - **de neacceptat!**), spre legătura fertilizatoare cu **MITUL ORIGINAR/”URIEȘII**” (despre care vorbește **Vechiul Testament**, ca despre o generație cutezătoare, cvasi-învingătoare a Timpului Istoric, similară cu generația anticronizilor, din mitologia traco-grecescă).

...Motivele Poeziei evuene curg, dar în forme diafane, îndelung șlefuite, precum filigranul arăbesc:

-Cartea – este arătare de Dumnezeu/Sfințenie, prin vehiculul eminesciano-romantic al Visului transfigurator-transgresator: „*Al Visului trezindu-ne spre moarte - /Hierofania paginii de Carte*” (cf. **Alean și alinare**, p. 8). O rimă rară: **sorginte-Hiacint e**.

Alinarea este tocmai re-integrarea ființială în Armonia Supremă – „**Dainele Divine**”. Doinirea mântuitoare de istorie, deci de materie..de moarte: „*A dăinui prin Dainele Divine/Ființa ce visează să ne-alinte/Alean și-alienare/prin cuvinte.../Iubesc prin oglindire, zeu și zee,/Sunt Omul, vânător de curcubeie*” – **alinarea devine alienare de cele istovite în istorie...Iar omul-Vânător de curcubeie este Re-Venitul întru Sinea Sa Divină**.

-Satul și Iubirea sunt teme convergente, până la identificare/non-diferențiere: **Androginul** se reface pe ruinele **Clopotului-Emisfera Consumată a Satului**, Hierogamie întru Hierofanie – dar nu lipsită de anamneze dramatice, alunecate **spre nostalgia sufletului/re-creației de sine...**: „*În clopotul spart/Unde noi/Ne-am iubit copilandri (n.n.: pasajul amintește de eminescianismul celor „doi tineri singuri”, regresați temporal spre paradisiacul stării originare: „doi copii cu plete lungi, bălaie”...)/Altfel decât acum/Neștiutori de-o moarte/Nici împărțită, nici a despărțirii (...)* *Visații copii să aibă un semn al lor (...)* *memorie vindecată de tumultul/sublunarei condiții și-n spinuri/ grohăie mistrețul atroce/al unei tristeți mai nalte ca moartea/mai grea de seminte ca sufletul(...)* *Vis trezit din ucidere*” (cf. **Întorcerea în sat sau cealaltă memorie**, p. 8). Uciderea ritualică, re-generatoare/învietoare de Duh.

-Mielul este Iisusul care, de data aceasta, dă cortina istoriei de-o parte și revelează măștile cosmice, cât și măștile religiei, ca spiritualitate și sacerdoțiu degradate spre criză, ca închinare la forme, ca uitare a esențialului vital, deci ca temporară rătăcire a **Căii-Adevăr-Viață**, tocmai

prin **Maestrii corupți / "Călăuze tocmite"**, apostoli decăzuți/îmbătrâniți în farisei, ritual decăzut până la chiolhan, întru Crimă Supremă/Deicid: „*Miel al durerii ce-ai tăcut prin vârste (...)/Ca milenara morții preoțime/Zei canibali pretins divinei Crime(...)/ Păstorii orbi ai foamei mâncă turma:/ Înjunghie miel-umanul. Rituală...(...) Nu plânge-n vis bătrân, Miel al Durerii...*” (cf. **Miel al Durerii...**, p. 11) – ...cât sarcasm, amar și perfect justificat, extrem îngrijorat, în această diatribă mascată!

-**Problema hristică** este o benefică obsesie a lui Eugen EVU, pe care, aici, o dezvoltă într-un poem orizontal, de o maximă urgență ideatică: **Întrebare la Ghetsimani** (p. 15). „Tatuajele” devin însuși rezumatul graficizat al Lumii, marcând traseele de forță ale Creației: „*Isus nu a scris niciodată/Apostolii săi au scris evangheliile(...)/ Numere de nume./Se văd tatuaje în lume*”.

-...Și, mereu, sisifca **trecere/istorie de stingere ciclică, anamneză a durerii de a fi Vânător...** – Vânător, ca „Izvor de izvoruri”, „Verb Purtat/Zburat a-L atinge pe Creator”, ca remanență ideatică (ba chiar figurând „*carne și sânge*”, precum Cina de Taină!) în Paradis: „*Roiri stelare, sori ce ard miriade/Eonii ce se-alungă și răsar/Cu stingerea și iarăși vii cascade/Se-ntorc izvoruri la origini, iar și iar*” (cf. **Origini**, p. 17); „*Inexprimabil Dor, răspunzi vibrând/În templul meu de oase și de sânge/De dinaintea-de-a vorbi fiind./Sunt Verb Purtat, zburând a Te atinge*” (**2. Briza**, p. 22). Fiul Universal este o adevărată epopee a unor re-inventate Primordii și Entelehii: 1-**Roiul** (ca expresie a căutării meree a Centrului-Verb Înființator al Lumii: „*Roind asupra și-mprejur rotat/Vezi metatextul lumii cum surâde*” (cf. **Roiul**, p. 21); **Briza**, ca re-prefigurare a Parashabdei; 3-**Cogitans** (cf. **Cogitans**, p. 23) – **a cugeta** (într-un gerundiv al eternei continuități!)/a exprima este subordonat lui **a re-înființa, întru iertarea soteriologică, Iubirea**: „*Eu dacă sunt Iubirea Ta mă iartă*”; 4-**Sanctuarul** (cf. p. 24) este Muntele/Umăr („*încheietura transcenderii Capului*”, întru tâlmăcirea lui Annick de Souzenelle⁴) ca Loc al Epifaniei/**Hierofaniei întru Munte-Duh Uman/Transcenderii** - al Dezrobirii de Himera Istoriei/Iluziei, întru Viață/Re-Învier: „*Pe uriașul umăr, munte sfânt (...)/Logos gustat ca fruct ce se oferă(...)* Misterul viu, nici *geamăna-mi Chimera*”.

⁴ -Annick de Souzenelle – **Simbolistica corpului uman**, Amarcord, Timișoara, 1999.

-**Femeia** – este Imagine a Co-Demiurgiei, Oglinda Creației, modul Lui Dumnezeu de a se reîmpăca, cu Sine și cu Creația Sa, nu totdeauna acceptându-și condiția – prin Femeie ȘI NUMAI PRIN FEMEIE, Hristos a marcat, pentru om, fața mistică a Șansei Re-învierii/Re-întoarcerii în Vârful Piramidei Transcenderii: „*Femeia e a mea soră/Secundară creație?(...) Genunchii tăi, femeie, îmi redevin/Stâlpi de templu/Încă persistă misterul ce suntem/Prin aceasta probabil doar moartea ne știe/Moartea, care e viața la vârf*” (cf. **Interogatoriul de dimineață**, 2 – p. 27).

...**Demonul** – este atât de nou funcțional, în viziunea lui Eugen EVU! Numai prin el se potențează Forțele Re-Învietoare ale Femeii/Poezie, expunere, „cu burta în sus”, a **pro-ZODIEI/căderii sub ZODIILE istoriei vieții terestre și a spadei prin care scrisul decapitează etapele inițiatice**, precum Irodiada îl transfigurează pe Înaintemergător, prin dansul/Somnul decapitării, în Singurul Îndrumător/Maestru întru Absolutul Tranzitivității Căii, Hristosul Mântuirii de istorie/istoricitate ființială, Cel care „vorbește în dodii”, ca Pythia – adică învață limbajul păsărilor-îngeri, Starea/ Delirul Sacru-Paradisiac: „*Și sunt gelos pe îngerul căzut/Între genunchii tăi în hău abrupt (...)/Vai mie n-am ce face, prin prozodii/Îmi mor murirea și vorbesc în dodii.../Și, recunosc, scriu uneori cu spada/Care te caută-n somn,/ Irodiada!*” (cf. **Balada mea**, p. 39).

...Practic, ar trebui să încercăm, inspirat (dar de unde inspirație, decât intermediată de către **MAESTRUL-Poet...?!), a rescrie, ÎN ÎNTREGIME**, cartea lui Eugen EVU -dacă am dori să-l-...”comentăm” **optim!** Deci, apare și ultima problemă, explicită și implicită, a Cărții: **funcția Cărții**, în raport cu **Cititorul Devot!** Ei bine, Eugen EVU, tocmai pentru că este Stăpânul Parashabdei, are răspuns la toate, tocmai prin Poezie: „*Dintotdeauna artele/Suferințe ale vindecării sunt/(...) Peste rănile ce înnoiesc/Sângele semanticii./Împrimăvărare/Mimesis al ninsorii/Înflorind paradisul purtat*” (cf. **Artele dintotdeauna**, p. 35).

Da, Eugen EVU dovedește, cu asupra de măsură (prin aceste pagini solare, demiurgice, restauratoare de Lume-Stare de Primăvară/**Mimesis Celest al Stării de Ninsoare!**) - **funcția de Sacerdot a Poetului și funcția exorcizatoare** (deci, soteriologică!) **și de Cele Celeste Inițiatore** - a Cărții/Artei! Cu adevărat, fără niciun dubiu! - Cartea pe care o

ținem, acum, în mâini, este un MISTERIU inițiativ!

Eugen EVU a ajuns!

De aici, cale de întoarcere nu mai este, decât veșnica stare de **Slavă/(Extază) a Slovei**.

ADRIAN BOTEZ

LA RĂSĂRIT DE APUS

Titlul cărții lui Nicolae Băciuț, *La răsărit de apus* (ed. Nico, 2009), te provoacă de la început prin ambiguitatea sa, astfel încât dorești să înțelegi la ce se referă (nu numai greșeala, ci și curiozitatea e umană...)

Răsăritul cui? sau apus al cui? E prea puțin probabil să fie vorba de răsăritul soarelui, însă nici această variantă nu poate exclusă, fiindcă autorul are libertatea de a propune, iar cititorul are voie să aleagă, sau să propună și el sensuri noi... *La răsărit de apus* să fie așadar o referire geografică, legată de spațiul românesc, sau să fie un sens figurat, care trimite la cu totul alte realități decât cele crezute inițial? „Apusul” să reprezinte sfârșitul unei lumi vechi, cu mentalități perimate, iar „răsăritul” să însemne zorii altei rânduiri, mai bune?...Sau, dimpotrivă, oglinda e strâmbă și deformează normalitatea, „răsăritul” reprezentând un început al nefirescului, al unei zodii întoarse?

Să corelăm oare titlul cu motto-ul cărții: „Prostia va avea bani, iar nepriceperea va avea putere”(A. Pleșu), așteptându-ne așadar să găsim în volum opiniile autorului despre societatea românească de azi, despre goana după bani și despre incompetența care, grație imixtiunii politicului, guvernează mai peste tot cu nonșalanță?

Cititorul găsește în *La răsărit de apus*, răspunsuri dar și neliniști care străbat articolele adunate, în fruntea cărora stă, ca o prefață, „Note despre sentimentul românesc al ființei”- articol în care Nicolae Băciuț pledează pentru perenitatea specificului național („Eu cred în specificul național”), pentru noianul „sentiment românesc al ființei”, dar fără inutile exagerări de virtuți sau păcate.

Această primă parte se constituie într-o pledoarie pentru normalitate, pentru necesarul și firescul patriotism, pentru afirmarea identității naționale care nu este îndreptată împotriva altora, ci doar recunoscută și asumată. „Note despre sentimentul românesc al ființei” reprezintă un preambul pentru secțiunile care urmează, pe care, pentru a-mi limpezi structura cărții, le-am botezat, parafrazând, sau după conținutul lor (fără știința sau permisiunea autorului!), așa cum orice cititor încearcă să-și ordoneze pe „palier” lectura: **repere vitale** (modele umane pentru români, foarte necesare într-o lume aflată în derivă morală: Mihai Eminescu, Nicolae Steinhardt, George Emil Palade, Grigore Vieru), **scriitorii în căutarea unui statut** (*Dreptul la istorie*,

Scrisori cordiale, Adrian alui Gheorghe etc.), **mărturisiri** (*De ce am rămas în provincie*, Singurând, Masa de lucru, Cartea cea de toate zilele etc.), **despre cultură**

(*Emisiuni culturale, Vârstele creației, Biblioteca de / din casă* etc.), **scriitori și scriitura lor** (Lazăr Lădăriu, Mirela Gruică, Melania Cuc, Julien Tănase etc.), **dascăli și cărți** (Grigore Bota, Ioan Torpan, Cristina Sava etc.), **credință și neam** (*Călător în Țara Sfântă, Biserica din inima mea, Sfinții la români, Credință și radicalitate* etc.), **gesturi de cultură** (colecționari și colecții, expoziții de artă, tabere de pictură etc.), **politica de la noi** (*Adio promisiuni, Temperatura Zilei Naționale, Parlamentul ca o scenă, Trădare să fie...*).

După parcurgerea cărții, coordonatele devin evidente și se conturează imaginea de ansamblu: autorul opune figuri ale oamenilor de cultură români, de ieri și de azi, din țară sau din diaspora, precum și diverse acte de cultură, a unor realități pe care le întâlnim în prezent la tot pasul și care erau prefigurate în motto-ul „Prostia va avea bani, iar nepriceperea va avea putere...” Din spatele tuturor articolelor, se vede omul și scriitorul Nicolae Băciuț, luptând pentru o stare de lucruri care ar trebui să fie firească, dar e încă departe.

Emblematică mi se pare în acest sens o întâmplare (petrecută în urmă cu un deceniu și jumătate, pe vremea când Nicolae Băciuț lucra la TVR) relatată în articolul *Biserica din inima mea*, unde autorul vorbește despre biserica din Nicolești: „...pentru că nu avea cine să-i poarte de grijă, nemaexistând credincioși ortodocși în sat, m-am antrenat și eu într-o echipă care să repare acoperișul de șindrilă al bisericii. A fost o experiență unică pentru mine, cel care în viața mea nu pusesem vreo draniță pe casă. Am fost < prins > asupra faptei de Î.P.S. Andrei, căruia nu-i venea să creadă că eu eram cel cocoțat cu dranițe sub braț, pe acoperișul bisericii.” Se pare că omul de cultură Nicolae Băciuț este și astăzi cam în aceeași situație în care era în urmă cu 15 ani: mai pune o piatră la temelie literelor mureșene, mai ridică un zid de cuvinte, mai repară un acoperiș prin care plouă cu răutăți de tot felul...Nici vremurile, nici vânturile nu sunt deloc prielnice culturii!

Și totuși, cartea *La răsărit de apus* stă mărturie că aici încă se zidește...

MARIANA CHEȚAN

Filtre CEARANUARDE

Icu Crăciun s-a născut la 3 decembrie 1951, la Maieru, și este profesor de limba engleză la Grupul Școlar „Liviu Rebreanu” din aceeași localitate, județul Bistrița-Năsăud. A publicat până acum două cărți de publicistică - „În căutarea Graalului” (2003), „Întoarcerea la clasici” (2007) - și un roman „În spatele călărețului” (2005). Ca traducător, are depuse la Editura Limes din Cluj- Napoca lucrările „Dicționar de mitologie britanică și irlandeză”, de Caitlin și John Matthews, și „Dicționar de mitologie a indienilor americani”, de Page Bryant.

„Pești și parașute”, intitulat microroman, a părut la Editura Grinta din Cluj- Napoca, în anul 2008, și este o carte care, deși ar fi putut purta sigla cu Editura Trei, are vizibile trimiteri către „Baltagul” sadovenian și „Miorița” anonimă, ceea ce face să fie o abordare modernă, adaptată și ajustată a unor comportamente ancestrale, în fața vieții, în fața morții.

Mai întâi, există un personaj central, feminin, o Vitoria Lipan actuală, care consideră de datoria ei să asculte și să se supună, să-i împlinescă voia bărbatului plecat la muncă în Spania. Acesta dorește să-și întemeieze acolo o afacere, care să prospere cu ajutorul fetelor din România. Și menirea soției lui Anton Stăvariu este de a-i furniza bărbatului, periodic, materie proaspătă, dornică de viață bună, tinere naive, care toate cred că le așteaptă marile scene ale succesului de vedetă, dar sfârșesc, pline de vânătași, prin baruri, gări, mașini, străzi. Afacerea dă roade, Mioara se umple de bani, trimiși prin poștă, modernizează casa, are grijă de soacră, până când începe să aibă și ea aventuri, prima fiind cu instructorul de la școala de șoferi. Apoi este chemată de soț în Spania, să muncească și ea ca celelalte femei, pentru a-și cumpăra o mașină. Aici începe degradarea unei relații umane, în contextul celei sociale, rămase amândouă fără tradiții, fără obiceiuri, fără căpătâi.

Apoi, fenomenul acesta de ducere și aducere a femeilor, precum oile (spre sfârșitul romanului apare sintagma „nu te mai poți plimba ca niște oi înfricoșate”), din România spre țara lui Don Quijote, nu este altceva decât o variantă modernă, îngroșată naturalist, a transhumanței, de pe urma căreia stăpânii de ființe trăiesc foarte bine.

Un alt element care face trimitere la sensurile justițiare, scrise și nescrise, de timpuri, este faptul că un personaj, Sebastian, și el plecat la negoț cu ...mioare, prin Spania, este urmărit de un moldovean și un basarabean. Aceștia îl găsesc și îl mutilează

pentru că, odată, la beție, Sebastian a violat-o pe prietena de acum a basarabeanului, plătindu-și astfel polițe ca-ntr-un traficant.

Localitatea de unde pornesc și unde se întorc personajele mioritice se numește Ceblean, un nume fictiv, iar actanții poveștii, banale sub raportul interesului psihologic, se lasă prezentați ca-ntr-un lanț al slăbiciunilor, în care nu pot să facă decât ce le dictează naratorul, cu forța lui de a stăpâni două lumi: una de-acasă, o gură a locului, și alta din străinătate, cu ecouri în funcție de bătaia vântului. În economia romanului, personajele sunt atent conturate, cu obiectivitate, urmărite în medii diferite, așa cum am spus. Totuși, puse cap la cap, realitățile se completează, proiecțiile alcătuiesc un întreg, aici și dincolo de graniță.

De ce a ales prozatorul un astfel de subiect, atât de dur, de compromis? Poate dintr-o criză a sensibilității din text, pentru că o voce rostește la un moment dat așa:” dragostea nu este altceva decât o dezordine trecătoare a sentimentelor”.

Așteptam, odată cu lectura, să văd dacă voi câștiga pariul făcut cu mine, cititorul. Mi-am spus, după câteva pagini, că voi citi o carte fără sentimente, cu totul scoasă din linia prozei de tradiție, cu intrigă, iubire, credință, natură, filozofie. Credeam că urmăresc acele știri unde se prezintă doar brutalitate, goana după bani pentru schimbată casă, mașină, chiar dacă aceasta presupune și schimbarea partenerului, a perechii alese. Dar am pierdut pariul. Există, în carte, acea oază mult așteptată, de liniște și un pic de analiză, care își dă mâna cu creația: „În general, oamenii au o dublă personalitate: una care se vede, se cunoaște, dar mai există una, intimă, încă nerotunjită. (...) Luiza și Violeta se mulțumeau cu ceea ce câștigau și mâncau zilnic. Pentru ele, nu exista decât prezentul, nu erau reflexive, nu aveau conflicte cu propriile lor conștiințe, nu aveau resentimente și nu erau curioase. (...) Învățaseră să fie provocatoare și curtenitoare tot timpul, prin ochi, gesturi și mimică. În meseria aceasta nu trebuie să-ți schimbi atitudinea, trebuie să fii consecvent agreabilă. (...) Și între femeile acestea există sentimente de camaraderie. Migrenele, răcelile, durerile de dinți se tratau cu medicamente împrumutate. (...) Trăiseră tot felul de întâmplări...” (pag. 67-68).

Cu un subiect actual, dezrădăcinarea, desprins dintr-o temă vastă, familia, ajunsă la anumite stadii ale bunăstării sau degradării, într-o împrumutată societate de consum, cu un limbaj adecvat personajelor colorate și directe, cu scene ce trezesc simțurile din adormire, „Pești și parașute” (titlul conține doi termeni- simbol, care au învatat vocabularul dintr-o anumită zonă, în ultimul timp), este până la urmă un roman, trist, dar adevărat.

ELENA M. CÎMPAN

UN NOU MOD DE A FI RĂU ROMÂN...SAU CHIAR ANTI-ROMÂN...

-marginalii la...marginalii... –

Mărturisim că, atunci când am văzut că *Istoria critică a literaturii române* (2008), scoasă de dl N. Manolescu („lansată la 70 de ani după *Istoria literaturii române a lui George Călinescu*“, strigă, cu glas îngroșat, promo-urile...!), procedează la fel precum cea a dlui Alex Ștefănescu, din 2005 („investigatoare” a perioadei postcălinesciene: 1941-2000) - adică, „marchează” ... **cvasi-absența totală a scriitorilor contemporani din provincie**: figurează doar acei scriitori "provinciali", care erau/sunt în relații de strictă obediență clientelară, față de "clanul" - ...unii, mai cârcotași, i-ar zice „gașcă”... - manolescian/-ă...! – ei bine, atunci **am jurat**, solemn și teribil, în forul nostru interior (ca modalitate de protest, față de atare discriminare josnică!), să...n-o citim din scoarță în scoarță. Doar am răsfoit-o, cam fără chef...Și nu regretăm DELOC timpul economisit astfel!

...Daca stăm strâmb și judecăm drept (nu zicem asta **doar** din punctul de vedere al provincialului - deși am supărat, plebeul de mine, deh, un paria ce sunt eu... - pe cei din "*buricul pământului*" /U.S.R.-București, plasând, prin revistele online ale ARP, ale mult-regretatului și mult-prețuitului - de mine, cel puțin... - Artur Silvestri, un articol - *Despre "nigers" de provincie și "albinișii de metropolă* - analizând discriminarea revoltătoare, creată de acești istorici literari-impostori, între scriitorii/artiștii bucureșteni și...restul, "*cei învinși*"...provincialii...) - marea artă și cultură românească s-au creat prin **provinciali**, cu mici excepții! A se vedea Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Coșbuc, Goga, Cioran (...amândoi, ultimii, din ...**Rășinarii Sibului!** - un sat magic...), Blaga, Macedonski, Bacovia, Pillat, Voiculescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Sadoveanu, Rebreanu, Marin Preda, Ștefan Bănuțescu, Fănuș Neagu etc.etc. etc. - dar și Enescu, Porumbescu, Brâncuși, Jalea, Grigorescu, Tonitza, Ciucurencu, Petrașcu, Șirato..., precum și N. Iorga, N. Densușianu, V. Pârvan, V. Lovinescu etc. etc. etc. – **TOȚI PROVINCIALI, ȘI IZBÂNDITORI!**

...Dar, dacă tot se raportează, toți „argonauții” criticii contemporane (...care **critică**, după opinia noastră, lipsește cu desăvârșire, cel puțin în accepția „ibărăileană”, a „*spiritului critic*”, luminat și analitic, atotcuprinzător/atotvăzător/vizionar! – ...**ceea ce se dă, azi, drept critică, este un soi de lingușeală „în familie”, dublată de o cecitate ABSOLUTĂ față de autenticele valori ale literaturii române, mai**

vechi și mai noi!!!...), la GEORGE CĂLINESCU - atunci e bine de știut un lucru: da, **George Călinescu** se face vinovat de multe lucruri ciudate, în *Istoria*... sa, din 1941: este extrem (chiar suspect!) de superficial/frivol, în multe dintre afirmațiile sale (mai ales la Creangă, dar și la Sadoveanu, Rebreanu etc.) - dar are un merit incontestabil (dus până la extreme discutabile...cazul unui eveu analfabet, Cilibi Moisi, care-și are locul în magnificul "op" călinescian... - nu că era evreu – neamul/etnia nu ți-l/ți-o alegi!, **dar era analfabet!** - iar Călinescu depășise, de mult, de la primele pagini, "*cultura/literatura populară românească*", deci ...**orală...!**): **nu uită de nimeni!** – e de o acribie uluitoare de harnică și de un profesionalism exemplar: scormonește prin cele mai obscure reviste prăfuite de vremuri de mult trecute și...**SCRIE!!! AMINTEȘTE, ÎI OBLIGĂ PE ROMÂNI LA MEMORIE RESPECTUOASĂ, FAȚĂ DE CTITORII ȘI FAȚĂ DE VALORILE LOR DE DUH ÎNTRU CUVÂNT/LOGOS!**...Ne obligă, pe noi, toți românii, la neuitarea celor care ne-au scos la Lumina Duhului Lumii, prin **VERB ÎNTEMEIETOR...!!!** Și ierarhizează valorile, în funcție de ... capacitățile demiurgice, de ctitor, ale celui/ceilor vizat/vizați!

... Or, să ne ierte Dumnezeu, dar le este de preferat dlor Ștefănescu, Manolescu și altor „-escu”, în acest sens, al acribiei și onestității profesionale, un **Ion Rotaru**, chiar dacă acesta (Dumnezeu să-l odihnească!) nu era un spirit superior (cum se zice pe la noi: "*nu prea strălucea de deșteptăciune*"...). Dar, în orice întreprindere evaluativă și, chiar, oarecum, statistică, de „bilanț” spiritual... - contează, în primul rând, **caracterul!** – forța de muncă **dedicată!**... - și, abia apoi, în rândul doi, **capacitățile intuitive**. **Ion Rotaru** măcar era un spirit relativ onest, din acest punct de vedere, al "istoricizării" corecte a literaturii române (și spunem asta în deplină cunoștință de cauză: eram coleg de filială cu domnia sa, la Bacău, și culegea, de la fiecare dintre noi, cărțile pe care i le întindeam, **ȘI LE ȘI CITEA!!!** - ...păcat că l-a luat Dumnezeu prea devreme, de n-a mai apucat să și consemneze și orânduiască tot ce citise...! – ...încă o dată, asta chiar dacă judecățile sale de valoare erau cam... rudimentare...).

...Primim, însă, din partea unui prieten din München, dl **Radu Bărbulescu** (directorul și

editorul *Observatorului* de München, **Revista culturala a comunității române din München**), extrase largi dintr-o carte de „marginalii“, extrem de inteligente și de onestă acuitate a observației (chiar dacă, pe alocuri, nu îndestul de „chirurgicală“, puțin prea vulcanică, în abordare...): **Gașca și Diavolul. Istoria bolnavă a domnului Manolescu**, de **Dumitru/Puși Dinulescu**. Și ne este dat a citi lucruri peste care, anul trecut, noi (mărturisim!) am trecut cu oarece frivolitate plictisită!

În primul rând, observația despre revoltătorul mod cum sunt tratați, de către dl Manolescu, **CTITORII** – în speță, **Nicolae Filimon**: „În 1863, când Filimon avea 44 de ani și mai avea doar doi ani de trăit, într-o vreme în care romanul românesc se căznea în chinuri groaznice să se nască. și tot nu reușea. Dar iată că Filimon a reușit! Până atunci, autorii nu prea reușeau nici măcar să-și termine operele. și iată că apare o capodoperă: **Ciocoii vechi și noi!** Atunci, în 1863! E o capodoperă recunoscută de toată lumea și care se citește și azi cu mare plăcere, dar lui N. M. nu-i place! Dar poate că nu i-o fi plăcut de Dinu Păturică... Nu te enervează de multe ori imaginea ta din oglindă? Mie mi se pare chiar că George Ivașcu ar avea și el ceva din Andronache Tuzluc... Dincolo de toate, e o carte semnificativă și pentru epocă, și pentru întreaga literatură română. Un simplu cântăreț bisericesc, alteori flautist, funcționar la Departamentul Credinței, la Arhivele Statului, debutant prin presă abia pe la 38 de ani, liber de orice gașcă și grupare, liber de mari studii universitare, Nicolae Filimon deschide o cale de taină, a celor aleși, nu de societate, ci doar de propriul spirit, ca mai târziu Mateiu I. Caragiale. Dar în timp ce lui Mateiu îi recunoaște statutul de «mare scriitor», Nicolae Manolescu îl face harceaparcea pe bietul și bunul Nicolae Filimon, care nici măcar nu e un capitol, nici măcar nu are o fotografie, ca alții care au și fotografii și-i găsești și-n tabla de materii, deși poate nu au geniul lui Filimon: Dorin Tudoran, Mircea Ciobanu, Adrian Alui Gheorghe, Livius Ciocârlie, Z. Ornea sau Marta Petreu".(p. 16-17).“

... ..Buuun. Acum, cu orbirea lui, N. Manolescu duce lucrurile în GROTESC!!! Vă rog să vă amintiți, cu câtă dragoste pioasă, cu cât respect, pentru misiunea lor de **PIONIERI AI LITERATURII ROMÂNEȘTI**, scrie Eminescu, în **Epigonii**, despre...niște duhuri peste care, un cvasi-impostor cultural, cum se dovedește a fi N. Manolescu, ar fi trecut cu șenilele, făcându-i una cu pământul!!! : **"Cichindeal"/Dimitrie Țichindeal, Barbu Paris Mumulean, Vasile Pralea, Daniil Scavinschi, Alecu Beldiman...VASILE CÂRLOVA!!! (...cine mai știe, oare, azi, despre scriitorul a 5 poeme geniale...care-l prefigurează pe vizionarul cosmic**

Eminescu?!) - ...până ajunge, în genunchi, la "acel rege-al poeziei", VASILE ALECSANDRI...!!! Eminescu, în acest poem "recapitulativ-evaluativ" (prin care se desprinde, cu reverență, de experiențele înaintașilor...și intră ÎN PATRIA LUI METAFIZICO-ROMÂNEASCĂ, ETERNĂ!), parcurge Paradisul, până la...Empireu!!! Păi, ASTA înseamnă să îți respecti Duhul Neamului tău! Când respecti eforturile titanice de "deștelenire", ale unor "westmani"..."defrișatori" de pustiu saharian și de glie în-bolovănită!!! Când faci altar, și-i îndemni și pe toți co-naționali tăi la RUGĂCIUNE, să-i respecte, TOȚI, pe CTITORII ȚĂRII DE DUH!!! - pe "descălecătorii de țară, dătători de legi și datini" culturale, de Duh Românesc! Să-i sfințești, printr-o amintire plină de pioșenie!

Păi, să nu-l respecti pe Nicolae Filimon, ESTE BLASFEMIE!!! Da, cu adevărat atitudine anti-românească, pentru că ne răpește un sfânt ocrotitor din Ceruri! Și numai prin ctitorii de țară și prin Duhurile lor, care plutesc pe deasupra gliei noastre, Neamul Românesc nu se stinge (încă...) și nu este "măturat" de Dumnezeu, de pe Pământ, după păcatele sale cele atât de multe și de reale...! Dintre care **NERECUNOȘTINȚA ȘI TRĂDAREA SUNT, PROBABIL, CELE MAI ÎNGROZITOARE!!!** (...dar și mai caracteristice, din păcate, neamului nostru, din veac și până în contemporaneitate!).

...Și pentru că veni vorba de Eminescu:

„Un "capitol" al nedreptățirii îl constituie, și în cartea lui Puși Dinulescu, tratamentul purgatoriu aplicat de N. M. lui Mihai Eminescu."Dar pentru a sfârși acest capitol să ne ducem la Eminescu. «Să ne judece Eminescu!» spunea undeva în versurile sale neuitatul Grigore Vieru, uitat de tine, Manolescule, tot prins într-o șuetă care nu se mai termină cu alt mare bășescian și patapievovist care e Mircea Mihăeș. Dar să vedem totuși cum își încheie Manolescu capitolul din istorie despre Eminescu: «La întrebarea dacă Eminescu a avut talent epistolar, răspunsul e simplu, n-a avut! » Da? I-auzi dom-le! Ce spui Franț? (cap. 17, p. 90) «Iubită femeie», scria Eminescu la 28 februarie 1883, după ce Veronica fusese-n București, consemnând împăcarea după o furtunoasă despărțire. «Din toate scrisorile tale aproape respiră nemulțumirea, în toate observ, pe de-o parte, imputări de infidelitate, de care nu sunt capabil; din toate, (pe de altă parte) prezumțiunea că aș putea veni la Iași, că aș putea să fiu cu tine împreună și că singura piedică e că nu voi.

Bolnav, neavând nicio poziție socială sigură prin care să-ți pot pregăti un trai modest și poate fericit alături de mine; sărac, precum știi că sunt, și având zilnic grija zilei de mâine, tu crezi că eu aș putea fi atât de nelegiuit să pot veni lângă tine și să nu vreau să viu; crezi că, în starea în care mă aflu, îmi abate a-ți face infidelități, mă crezi în sfârșit de-o sută de ori mai mizerabil de cum sunt în stare a fi. În momentele în care-mi simt nefericirea și slăbiciunea de caracter, în momentele în care văd că nu sunt bun de nimic în lumea aceasta și că în zadar trăiesc, atunci când sunt descurajat și sătul de viață, te-am rugat, femeie dulce și fermecătoare, să ierți că am îndrăznit a te iubi, să ierți c-am aruncat această umbră de mizerie asupra vieții tale, care, după caracterul tău, trebuie să fie veselă și luminoasă. Eu nu tăgăduiesc că am făcut o crimă iubindu-te, o crimă ce zilnic o espiez. Nu tăgăduiesc că, făgăduindu-ți lucruri ce nu le-am ținut, pentru că n-am fost în stare a le ține, n-am comis cel mai mare păcat față cu singura ființă din lume care mie, ne iubit de nimeni și antipatic tuturor muritorilor, mi-a dăruit o rază de fericire ce n-o merit. Toate acestea nu le tăgăduiesc, toate acestea le-am mărturisit ție și te-am rugat să mă ierți. [...]". (cap. 18, p. 91-92) Dar hai să mai vedem ce spui despre Eminescu. Oricum, articolul despre marele poet începe cu o dezbatere, de pe poziții voit senine și împăciuitoare cu măgăria făcută de revista **Dilema** din 1998, în care Eminescu e făcut harcea-parcea de niște derbedei încrezuți, care-și permit familiarități cu geniul limbii și literaturii române. Manolescu crede însă că reacțiile împotriva lor au fost isterice, șovine și așa mai departe, învinovățind mai mult decât pe acești derbedei pe contestatarii lor. Mai mult, se îndoia și de legitimitatea de numire a lui Eminescu de «poet național», considerând că într-o anumită epocă «Biedermeier», în climatul acelei epoci doar, s-ar putea găsi o justificare pentru sanctificarea de poet național a lui Eminescu, odată cu un Hugo, Petöfi, Pușkin sau Miczkiewicz în alte literaturi. [...] Dar la noi, în ciuda domnului Cărtărescu și chiar a domnului Horia Roman Patapievici, până la Eminescu mai e mult!"(p.93-94) « În cele 33 de pagini dedicate în Istorie lui Eminescu, poetul nefiind decât pe locul doi, după George Călinescu (38), iar poezia e analizată pe 10 pagini. Să observăm că pupila sa, Mircea Cărtărescu, are 11 pagini (dar pentru toată opera). Cred că domnul Cărtărescu se simte totuși foarte nedreptățit că ansamblul operei sale e tratat doar într-o treime de pagini față de Eminescu, deși Domnia Sa a trăit deja până acum cu vreo 13-14 ani mai mult decât fostul purtător al învechitului schelet din debara. (p. 94-95) [...] Să ne-ntoarcem, cum am promis, la analiza operei poetice a lui Eminescu. După ce succint desfințează poeziile publicate

înaintea de **Venere și Madonă**, după ce ne citează din aceasta, pe care o știm cu toții foarte bine, se ține scai de George Călinescu, jucându-se ca șoarecele cu pisica cu marele maestru, punându-i la îndoială ușor, superficial, uneori, constatările, dar neîndrăznind să se avânte în înțelegerea unei poezii, care prin generozitatea și aspirația ei stelară nu prea se lasă prinsă în ghearele unui liliac la pândă părtinitoare a nopții. și apropo de noapte, când se hotărăște să spună ceva mai original face o gafă oribilă: «S-a dat de obicei **Luceafărului** mai multă importanță decât merită, poate, din rațiuni mai degrabă de ideologie literară decât propriu vorbind poetice.» (p. 95) «Zău! M-am plictisit! Dar vai, ca să încheiem cu aprecierile lui de netot despre Eminescu, nu putem să nu ne aplecăm asupra unor alte constatări și mai jechoase. Iată cum începe, când se hotărăște să treacă la proza marelui poet și prozator: «Proza lui Eminescu este, în general, supraapreciată.» După asta nu mai încap nimic. Dacă **Cezara**, **Geniu pustiu**, **Sărmanul Dionis** și toate celelalte sunt supraapreciate, atunci la ce să ne mai așteptăm? A! Da! Mi-a venit o idee! Scârbă mai sunt! Ia să vedem ce spune despre proza lui Mircea Cărtărescu: «Proza lui Mircea Cărtărescu nu e cu nimic mai inferioară poeziei.» Citiți voi ineptiile din *Orbitor* și din alte infecții prozastice, eu, un ruginit, ca mulți alții, rămân cu **Cezara**, cu **Dionis**, cu **Tlă**, cu **Toma Nour** și cu ceilalți." (p. 96) ..."

...La fel, să-i negi lui Eminescu vreo calitate!!! Din nou, N. Manolescu se dovedește un...**CAMPION AL GROTESCULUI INVOLUNTAR!!!** (...Auziți una: Eminescu și...«**biedermeier**»-ul... – adică stilul «**idilic, intim și comod**»...haida-de! - asta o fi însemnând, poate, stilul manolescian... - dar să afirmi despre răcnetele titanico-apocaliptice ale tragicelor, exasperatelor **Scrisori** eminesciene așa ceva...să-l „**biedermeier**»-ești pe **Demiurg!!!** – e comico-grotesc, dacă n-ar fi tragic... – adică, înseamnă că ți-ai pierdut nu doar orientarea estetică, ci de-a dreptul...mințile...!!!). N-om fi făcut noi prea multe bune, pe lumea asta, dar Poezia lumii am citit-o, cu nesaț... de la geniile Europei, până la bijuteriile Asiei Extremului Orient...până la poezia africană ori a pieilor roșii...: **EMINESCU este unic în lume! Nici Leopardi, nici Victor Hugo, Goethe, Lenau, Ludwig Tieck, Jean Paul Richter... - nimeni nu are/intuiește măreția viziunii Cosmosului-Creație Divină, nimeni nu privește astralitatea (în toate sensurile cuvântului!) cu un vizionarism (alchimic, am zice...) CARE TE AMUȚEȘTE - ... a se vedea nu doar **Luceafărul**, minimalizat, prostește, de un critic care se pretinde... «rafinat» ... – și **ȘI** dl Manolescu era rafinat, până după 1989...dar, de când cu patima politică și**

luciferismul/corupția puterii..., s-a întunecat de tot! - ci și viziunile cosmice din așa-numita, de Călinescu, Poveste a magului călător în stele... - ori din Memento mori!!!). Eminescu este PRIMUL DUH TERESTRU CARE RECEPTAZĂ INFLUENȚELE VENIRII, PESTE CERURILE PLANETEI TERRA, A ARHANGHELULUI SPIRITULUI, MIKAËL (...din 1871+250 ani)!!!

...E o aberație să se afirme ca "Eminescu n-a avut stil epistolar" - pentru că, în 99,99 % din cazuri, un bun jurnalist e și un bun scriitor de... scrisori! Or, Eminescu a fost un jurnalist GENIAL, TITANIC! (și o zicem în deplină cunoștință de cauză, lucrarea noastră de doctorat fiind dată ..."în Eminescu"... și nu cu orice îndrumător de duzină, ci cu mult-regretatul și de ne-înlocuitul profesor ieșean eminescolog, inițiatorul *Colocviilor EMINESCU*, în România... - DUMITRU IRIMIA... - avându-i, în comisie, pe marii specialiști/cercetători și universitari eminescologi: **Roxana Sorescu, Mircea Borcilă, Iosif Cheie-Pantea, Vasile Țâra, Livia Cotorcea...**): e pur și simplu copleșitoare forța și acribia lui documentaristică... e aproape înspăimântător de bine și clar documentat: nu doar în problemele de istorie, filologie, politică, etnologie, mitologie, pedagogie etc. - dar și de sociologie și... fizică astronomică, chiar (...care sociologie, în veacul XIX, abia începuse să-și "furișeze" ideile...prin Marx, Proudhon... - "modernizatorul" Talcott Parsons se naște abia în 1924! - iar în fizica astronomică, sunt fizicieni de seamă, azi, care afirmă că Eminescu îl devansează clar pe Albert Einstein, tot prin capacitățile sale profund vizionare!)! etc. - există pasaje, în articolele eminesciene, în care, spre exemplu, este descrisă granița cu Ardealul (pentru că Eminescu, prin societățile lui patriotice, în special prin societatea *Carpații*, instruia cca. 20.000 - **DOUĂZECI DE MII!!!** - de militoni, cu puști și pistoale, cu scopul declarat de a ataca granița Imperiului Austro-ungar, conflictul de frontieră urmărind re-deschiderea discuției asupra clauzelor tratatului trădător, din 1883, dintre România și Imperiul Austro-Ungar...!) - **LA NIVEL DE CASĂ, DE COPAC ȘI DE... BOLOVAN!**

...Dl Dinulescu face o observație pertinentă, venind să întărească spusele noastre din începutul acestor..."marginalii la marginalii", cu privire la „ochiul ignorator“ (dacă nu chiar devenit, între timp, **ignorant**...dl Manolescu ne-a dovedit, în acești ultimi ani, că nimic din ce ne-am putea imagina rău despre un om, nu-i e străin firii și Duhului domniei

sale...cel "contemporan"...!) al criticului Manolescu, față de cei ce nu-l ..."(de-) servesc", cu maximă lipsă de demnitate :

„Sunt neglijați, unii până la excluderea din literatură, de dirijori de taraf de tipul lui Nicolae Manolescu. Poeți ca Vintilă Ivănceanu, Mihai Elin, Gheorghe Pituș, Marius Robescu, Azap și prozatori ca Ștefan Stoian, Iulian Neacșu, Sânziana Pop, Pan Izverna sau Iolanda Malamen și alții, pe care poate îi pierd din viteza condeiului, ar putea figura liniștiți alături sau în locul aleșilor lui Manolescu, unii lăfăindu-se în această istorie cu totul nemeritat, de cele mai multe ori conform negruzzi-enei formule «cu iaurt și gogoșele / te făcuși vornic mișele», ori pe considerentul de pretenar al în curând septuagenarului învăluit în ceață și-n zăpadă alunecoasă Maestru.” (p. 153).

...Nu mai insistăm. Sperăm că, prin bunăvoința „vestitoare” a dlui Radu Bărbulescu și prin secvențele „decupate“ (dar ținând „cu dinții“ să respectăm contextul/„atmosfera“ cărții dlui Manolescu!) din lucrarea dlui Dinulescu, am spus prea de-ajuns, pentru a demonstra că dl N. Manolescu, prin monumentală sa carte (...cam goală de Duh și mult prea plină de fiere și de dovezi ale orbirii și non-obiectivității...!), este în stare să inventeze și un nou mod - **BA CHIAR ȘI DOUĂ!** - de a fi rău român, dacă nu chiar de a fi **anti-român**:

1-SĂ-ȚI IGNORI ÎNAINȚAȘII-CTITORI DE DUH ROMÂNESC – ÎNSEAMNĂ SĂ-ȚI UCIZI PĂRINȚII SPIRITUALI/MAEȘTRII INIȚIATORI ÎNTRU DUHUL NEAMULUI METAFIZIC ROMÂNESC (CEL DE PESTE VEACURI ȘI...ACCIDENTE!) ȘI SĂ-ȚI PUI, ASTFEL, IDENTITATEA DE DUH, SUB SEMNUL ÎNTREBĂRII;

2-SĂ-ȚI IGNORI VALORILE DE DUH FERTIL ALE PREZENTULUI, ÎNSEAMNĂ SĂ-ȚI ANULEZI, ȚIE ȘI NEAMULUI TĂU, AUTORITATEA SPIRITUALĂ, ÎN „SIMFONIA“ NEAMURILOR – DAR ȘI SĂ-ȚI ANULEZI ȘANSELE CA, PE VIITOR MĂCAR, SĂ MAI ÎNSEMNI CEVA (PRIN NEAMUL TĂU), ÎN ACEASTĂ „SIMFONIE“ A DUHURILOR TERESTRE...

...À bon entendeur, salut!“

Prof. dr. ADRIAN BOTEZ

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Nicolae Iorga la Tg. Mureș

Editura Saeculum I.O, din București, în colecția *Documnete revelatorii*, a reeditat, în șapte volume apărute între anii 2005 – 2008, a reeditat majoritatea lucrărilor, studiile și articolele dedicate Transilvaniei de către marele istoric Nicolae Iorga. Acest proiect de anvergură științifică a fost inițiat și realizat de cărturarul bucureștean Ioan Opreșan. Cele șapte volume (format A5), însumând peste 3000 de pagini, fiind alcătuite și îngrijite cu acribia specifică cunoscutului editor și apărute cu sprijinul Ministerului Educației și Cercetării și a Autorității Naționale pentru Cercetarea Științifică. (Anexa nr. 1)

În prefața la vol.1, îngrijitorul ediției, I Opreșan, integrând primele lucrări ale lui N. Iorga despre Ardeal, în seria volumelor intitulate *Neamul românesc în Bucovina* (1905) și *Neamul românesc în Basarabia* (1905) menționează „scopurile mult mai profunde” care au stat la baza redactării lor, respectiv: „ să deștepte în sufletele și mintea românilor conștiința vechimii lor pe aceste locuri și a valorii lor ca neam în concertul popoarelor lumii”; „să însufle pământenilor din toate provinciile românești încrederea în viitorul lor comun, liber și plin de promisiuni de realizare națională”, „să trezească și să implice toți factorii de răspundere (pe preoți și învățători înainte de toate) în actul de pregătire și realizare a dezrobirii de sub stăpânirea imperiilor și a unirii”; „ să reverse aspectele istoriei locale în istoria națională și să facă să se simtă că și până și ultima fărâmă de manifestare istorică pe plan local este un reflex al mării istorii trăite de toți românii”.¹

În cele șapte volume menționate sunt cuprinse atât studiile elaborate pe baza unor extinse surse documentare, cât și însemnările de călătorie, articolele și conferințele pe tema românilor din Transilvania și a conviețuirii lor cu celelalte neamuri, redactate sau susținute atât până la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, cât și după acest moment astral din istoria românilor, practic până la sfârșitul tragic al marelui savant. Atât lucrările riguroase elaborate pe baza unei bibliografii impresionante, cât și celelalte modalități de abordare a problematicii menționate, cuprind numeroase și fundamentate incursiuni istorice care dovedesc o profundă cunoaștere și o înțelegere superioară a istoriei Transilvaniei, încadrată în istoria poporului român și a celorlalte popoare europene. În întreaga operă a lui Nicolae Iorga despre Ardeal, un loc central îl ocupă istoria instituțiilor identitare fundamentale: biserica strămoșească, școlile confesionale în limba română, partidele politice, asociațiile culturale, presa românească ș.a., precum și personalitățile de seamă care, prin activitatea lor pusă în slujba neamului, au marcat hotărâtor destinul românilor ardeleni, în consens cu mișcările de emancipare națională din Europa, pregătindu-i pe aceștia pentru realizarea

marelui deziderat al reîntregirii naționale. Stau mărturie în acest sens, paginile dedicate istoriei Birericilor ortodoxe și greco-catolice, portretele principalilor lideri de cultură și spiritualitate românească, cărturari, mitropoliți, protopopi, preoți și dascăli din satele de pe întreg cuprinsul Transilvaniei.

Spiritul enciclopedic al marelui istoric este pe deplin evidențiat în abordarea istoriei ungarilor în general, și a celor din Ardeal, în special. Aria subiectelor pe această temă este foarte vastă, de la problemele de fond ale continuității românilor, la principalele evenimente care au marcat istoria acestor locuri, după așezarea ungarilor în câmpia Panoniei și extinderea dominației lor asupra Transilvaniei, până la aspectele punctuale referitoare la Revoluția de la 1848/1849, dualismul austro-ungar, procesul memorandiștilor, înființarea Episcopiei de Hajdu – Dorog și „lupta cu revizionismul maghiar” din perioada interbelică ș.a. Raportate la situația de astăzi, când atâtea lucrări tendențioase ale istoriografiei maghiare, cât și demersuri publicistice care răstălmăcesc adevărul istoric, sau au mesaje nostalgice și revizioniste, rămân fără răspunsurile cuvenite din partea mediului academic și publicistic românesc, prestația științifică și publicistică a lui Nicolae Iorga este impresionantă și rămâne un model exemplar de urmat. Deși nu beneficia de facilitățile existente în prezent de transmiterea informației, totuși, marele savant, găsea timpul și modalitățile adecvate de a da replicile cuvenite, atât colegilor istorici maghiari și celor din alte țări care susțineau „teoriile” acestora, cât și ziaristilor de la publicațiile maghiare centrale sau regionale. În acest sens, deosebit de utile sunt „Notele și comentariile”, publicate la sfârșitul volumelor cinci, șase și șapte. De remarcat ținuta științifică a volumelor, care sunt însoțite de „note asupra ediției”, „addenda”, și „indice de nume”.

Volumul 1, intitulat *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906*, a apărut la editura amintită din București, în anul 2005, ediția

fiind îngrijită și prefațată de I. Opreșan. Pe coperta a IV-a, I. Opreșan redă un citat din prefața volumului, în care se spune: „*Conștient ca nimeni altul de importanța Transilvaniei în ansamblul existenței naționale (istorice, sociale, culturale, politice etc.), Nicolae Iorga i-a acordat o atenție cu totul aparte, scriind, probabil, despre această parte a țării mai mult decât despre oricare altă provincie istorică românească. Volumul de față deschide seria reeditărilor tuturor volumelor și articolelor dedicate de marele istoric Transilvaniei*”.

Prefața intitulată „O carte care înrâurit istoria” cuprinde subtitluri care vorbesc elocvent despre analiza pertinentă făcută lucrării reeditate: „o oglindă a românimii, pe urmele lui Eminescu?, Când a călătorit N. Iorga în Transilvania?, Trăsături distinctive ale lucrării, idei istorice fundamentale, manifestări de intoleranță?, aspecte literare și o operă memorabilă”, din care cităm: „Scrisă dintr-o suflare, la 34 de ani, în plină epocă de expansiune a personalității sale, *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească* sintetizează toate calitățile științifice și artistice ale lui Nicolae Iorga. Îndrăzneala aventurii în experimente dificile și periculoase, orizonturile larg deschise către toate zările istoriografiei și umanisticii, puterea de anticipare a viitorului, forța de materializare a gândului, patosul trăirilor sufletești și, mai presus de orice, iubirea nețărmurită față de tot ce e românesc se străvăd cu prisosință în paginile cărții, care a devenit, după apariție, una din pârgăniile de influențare a istoriei însăși, trezind conștiințe și apropiind ceasul întregirii noastre naționale”².

În volumul I, sunt reproduse prefețele la edițiile a I-a și a II-a, precum și cele 24 de „cărți”, respectiv capitole, după cum urmează: Ținutul Brașovului, Ținutul Făgărașului, Ținutul Sibiului, Ținutul Miercurii și Sebeșului, În jurul Albei –Iulii, Ținutul Orăștiei, Ținutul Hațegului, Ținutul Inidoarei, Ținutul Deveii, Munții Apuseni, În Țara vinului, Ținutul Târnavelor, Aiudul, Turda și Clujul, Pe valea Someșului, Ținutul Bistriței, Maramurășul, Baia Mare și Chioarul, Sălagiul, Sătmarul, Oradea Mare, Ținutul Beiușului, Aradul și împrejurimile, Banatul de sus, În Banatul de Jos, Cu trenul prin Banat și mijlocul Ardealului, Prin secuime și În părțile liberate, la 1923”.

Ioan Opreșan, încadrează primele volume ale lui N. Iorga despre Transilvania, în așa-zisa categorie a „însemnărilor de călătorie”, la hotarul dintre literatură și diverse genuri ale comunicării”, dar, având în vedere „formația specială a autorului și atât de frecventele instrucțiuni în trecutul localităților și zonelor cercetate, ... lucrările se situează, la interfața cu expozeul istoric, căpătând, nu odată, aspectul de studiu propriu-zis de istorie sau de comentariu de documente..., dar pot fi privite ca un amplu și documentat reportaj în actualitatea imediată a ținuturilor locuite de români”³.

Îngrijitorul volumului evidențiază ideile istorice fundamentale prezente în primele volume a lui N. Iorga despre Transilvania: „continuitatea neamului românesc în Transilvania din timpuri

imemorabile”, permanența legăturilor dintre români de pe ambele versante ale Carpaților... acordând o atenție deosebită ținuturilor, localităților și cetăților ridicate sau stăpânite de domni români în cuprinsul Transilvaniei”, importanța acordată intelectualilor (preoți, ierahi, învățători) în deșteptarea conștiinței naționale și îmbunătățirea soartei românilor din Transilvania”. La acestea se adaugă observații pertinente precum: „sporul nostru numeric – semn sigur al izbânzilor de mâine”, „manifestările de intoleranță față de români” ș.a.

Cartea a XXIV, din volumul I, intitulată „În părțile liberate, la 1923”, cuprinde articolele: „Drumuri ardelene, Sarmisegetuza, În Banatul românesc, Centre apusene: Aradul, Oradea, Clujul și Sătmarul, Spre Moldova. În secuime, Artă nouă și veche în Ardeal, În părțile de miazăzi, Una și alta din Ardeal”⁴.

În articolul *Spre Moldova. În secuime*, Nicolae Iorga, descrie plecarea sa din Bistrița, în seara de 1 iulie 1923, prin Reghinul Săsesc, Dicio – Sânt Martin (Târnaveni –n.n.), popasul de la Tg. Mureș și înnoptarea, în seara aceleiași zile, la Sigișoara, articol pe care redăm în continuare, aproape în întregime: „*La plecare din Reghin... ”Mai în sus, către munții Moldovei, care în vremurile cele mai vechi erau mărginiți pe ambele părți de populație românească prin care atâtea datine populare s-au transmis secuilor, veniți numai în secolul al XIII-lea, sunt și caracteristicile porți sculptate ale așezărilor noastre muntene*”. (...) „*Aceste case de țară au fost întărite de strămoșii lor în contra țărănilor, a țărănilor din propria lor rasă, care i-au urât fiindcă nobilii le-au luat pământurile și libertatea și de aceea ei, secuii, până atunci liberi, au mers cu Ștefan cel Mare, cu Petru Rareș, cu Mihai Viteazul contra acestei aristocrații ungurești*”. (...)

...*Târgul (Mureș – n .n.) nu e creațiunea lor însă, deși ei își au vechile locuințe aici. E opera oficialităților ungurești din ultimile decenii. Și trebuie să se spuie că ea a lucrat harnic pentru a înălța această capitală a secuimii, care trebuia păstrată bine și întărită din răspuțeri ca printr - însă să e ajungă la deznațioanlisarea populației românești din părțile vecine. O largă alee mărginită de clădiri în adevăr frumoase, de oțeluri și de prăvălii cu totul moderne. Dacă nu e nici un monument public, s-au strâns documente prețioase de viață și de artă populară, țesătorie, cusături, săpături în lemn, oale, în micul muzeu adus la școala de meserii. Dar, mai ales, la Primărie și la marele Muzeu națioanl se vede patriotismul local al secuimii. Și una și alta sunt opera stăruitorului primar Bernady, astăzi deputat în Camera României, acceptând consecințele firești ale dezvoltării istorice, după ce a lucrat însuși, și cu ultimele mijloace față de recalcitrantii, la biruința ideii prea artificiale pentru a putea să se menție*”.

La Palatul Cultural, zidit cu o îngrijire pioasă, religioasă, din cel mai bun material, toată viața țărănească a secuului a fost studiată și stlizată pentru a da un caracter de incontestabilă, nouă, proaspătă frumusețe. În coloare, în liniile bizare ale

ornamentelor, în inspirația scenelor de legendă de pe geamuri, pretutindeni este aceeași pecete rural - națională. A trebuit, pentru ca așa ceva să fie, o muncă încordată și un nemăsurat naționalism. Sunt săli de conferințe, este o bibliotecă; un Muzeu cuprinde numeroase pânze, între care unele foarte bune, - chiar custodele e un tânăr pictor foarte talentat. Un întreg fel de manifestare a unei rase, cum țări mai înaintate n-au avut inspirația să-l închine vădirii poporului lor în viața poetică a claselor adânci.

La Primărie, în sala de ședinți, de unde s-a scos un Franz – Joseph binecuvântând ca rege al Ungariei, mari tablouri istorice pomenesc momente hotărâtoare în viața acestor secui, care au atâta sânge românesc și atâtea deprinderi comune cu ale noastre. Cineva dintre însoțitorii noștri propunea să se pui în loc figuri din viața revoluționară a românilor Aredealului. Ce plecați suntem către indiscreție! Dar ceea ce ar trebui neapărat aici ar fi două scene mari: **ostașii secuii luptând în ținutul Vasluiului, la 1476, sub comanda lui Ștefan al Moldovei, și solii lor primind la 1599 din mâna lui Mihai Viteazul, dezdobitor pentru dânșii și căpitan al cetelor lor, diploma lui de prinț ardelean prin care li se restituie libertatea. Aceste sunt lucruri adevărate și care se și potrivesc**.”(sublinierea noastră)

În vechea casă a lui Samuil Teleki, colecțiile lui se arată, prin amabilitatea directorului actual, oricui om cu interes pentru cultură, - încuindu-se în urmă, după un vechi obicei, ușile de fier. Cele mai mari produse ale imprimeriei, începând cu vechile Biblii, se înșiră pe rafturi sub libnia portretelor altei epoci, pe când deasupra se boltește acoperișul crăpat de ani. E o expoziție, și nu poate fi o sală de lectură, cum e cazul și la Battyaneum din Alba Iulia. Nu se face foc iarna. Înteținerea e în sama familiei, care cu greu poate să ție acestei nobile fundații însemnătatea și rolul la care o menise întemeietorul.

Noi avem biserică unită, de piatră solidă, pe care a clădit-o, ca protopop aici, Vlădica blăjean Bob, la sfârșitul veacului al XVIII-lea; de acoperiș e prinsă o interesantă „stea” veche pentru săptămânile Nașterii Domnului. O bisericuță de lemn servește ortodocșilor. Preotul unit, părintele Cîmpeanu, un vechi cunoscut, a strâns de pretutindeni urmele trecutului nostru, și sufletul întreg i se mișcă atunci când vorbește de opera culturală ce s-ar putea întreprinde prin satele noastre, așa de părăsite azi, ca și pe vremea când nici câtecul popular în casă privată la ceasul de seară nu era îngăduit. Dincolo, preotul, părintele Rusu, se gândește la refacerea din piatră a lăcașului său. N-avem un singur ziar aici, față de toată presa secuiască... Și mai ales, în locul unde pentru secuii din acestev părți s-a putut ridica minunata zidire pe care am descris-o (Palatul culturii –n.n.), trebuie, neapărat, ca și pentru românii din secuime să se înalțe o zidire în care să se

închidă comorile, încă necunoscute, ale sufletului lor”.⁵

Și din aceste rânduri, se poate observa marea capacitate a savantului Nicolae Iorga, de a surprinde aspecte și caracteristici esențiale ale locurilor vizitate, ale istoriei locale și ale patrimoniului cultural creat, în cazul de față, de locuitorii orașului Tg. Mureș. Apreciind arhitectura orașului și instituțiile sale reprezentative, în stilul său caracteristic, Iorga face incursiuni în istoria conviețuirii româno-maghiare, creionează profilurile morale ale unor personalități locale, printre care ale primarul Bernady - colegul său în Parlamentul României - și, ale vechiului său prieten, părintele protopop Elie Cîmpeanu. Dând „Cezarului, ce este al Cezarului – respectiv apreciind preocupările elitei maghiare pentru păstrarea și valorificarea patrimoniului creat de înaintașii acestora, în același timp, Nicolae Iorga, subliniază necesitatea „ca și pentru românii din secuime să se înalțe o zidire în care să se închidă comorile, încă necunoscute, ale sufletului lor”, ceea ce, spre cinstea lor, intelectualitatea românească din zona a realizat, revenindu-i onoranta misiune, de a consolida, diversifica, dezvolta și valorifica zestrea de cultură, civilizație și spiritualitate românească din această parte de țară, îndeplinind astfel, acest adevărat „testament pentru urmași”, al marelui istoric Nicolae Iorga.

Dr. IOAN LĂCĂTUȘU

Note:

1. Nicolae Iorga, *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906*, Editura Saeculum, București, 2005, vol.1, p.6
2. Nicolae Iorga, *Op. cit.* vol.1, p.6
3. *Ibidem*, vol.1, vol.1, p.11-12
4. *Ibidem*, vol.1, p. 398 -437
5. *Ibidem*, vol.1, p.423 - 437

Anexa nr. 1

Volumele lui Nicolae Iorga despre Transilvania apărute la editura Saeculum I.O

Vol. 1 *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906*, București, 2005, ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan

Vol.2 *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria, vol. I Până la mișcarea lui Horea (1784)*, București, 2006, ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan

Vol.3 *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria, vol. II De la mișcarea lui Horea până azi (1915)*, București, 2006, ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan

Vol.4 *Sate și preoți din Ardeal*, București, 2007, ediție critică de I. Opreșan

Vol.5 *Viața românească în Ardeal*, București, 2008, ediție critică de I. Opreșan

Vol. 6 *Faptă și suferință românească în Ardeal*, București, 2008, ediție critică de I. Opreșan

Vol.7 *Lupta „științifică” împotriva dreptului românesc în Ardeal*, București, 2008, ediție critică de I. Opreșan

CUNUNA LA SECERAT - SÎNMIHAIU DE PĂDURE

Există în ținuturile mureșene sate în care strădania oamenilor de a reînvia vechi tradiții scoate la lumină nu doar ritualuri de o magică frumusețe, ci și povești omenești, pline de farmec și emoție.

Așa s-a întâmplat și la Sînmihaiul de Pădure, unde, în 22 iulie, s-a celebrat străvechea sărbătoare a „Cununii de spice”, sărbătoarea terminării secerișului. Obiceiul cununii, obicei popular nelegat de o dată fixă, ocupă un loc aparte în categoria obiceiurilor udării cu apă, pentru fertilitate.

Împreună cu grupul de secerători, de dimineată, după ce s-a ridicat roua, ne-am îndreptat spre lanul de grâu. După ce i-au mulțumit bunului Dumnezeu pentru rodul din acest an, femeile și fetele, cu secerile în mână, au început seceratul, povestind și cântînd. În urma lor veneau cei cîțiva feciori care făceau legători, legau snopi, pe care îi așezau apoi în clăi. Copiii strîngeau flori care apoi să fie împletite în cunună și aduceau de la izvor apă pentru secerători. Pe la amiază, cînd soarele devenise dogoritor, s-au oprit din lucru, așezîndu-se la masă. Am avut atunci ocazia să ascultăm povești minunate din viața de zi cu zi a acestor oameni.

Secerători în lan

Bătrînelor din Sînmihaiul de Pădure le scliceau ochii amintindu-și de vechiul obicei al cununii, prilej de bucurie, cu care s-au născut și pe care l-au celebrat pînă nu demult, la fel ca părinții și ca părinții părinților lor, avînd origini pierdute în negura vremurilor.

La cei 68 de ani, rumenă-n obraji și veselă, tanti Maria este una dintre puținele femei din sat care mai știu a împleti cununa de spice. Obiceiul s-a ținut pînă prin anul 1974, apoi oamenii au plecat la oraș, la Reghin și Tg. Mureș, sau prin țară, iar holdele au încăput pe seama combinelor. Puține holde de grâu s-au mai păstrat, pe dealurile din jur. Înainte „tătă lumea, de la ăl mic la ăl bătrîn, cu tății mereu la seceriș”, își amintește tanti Maria. „Secerișul începea la jumatea lui iunie și se găta în iulie. Echipa avea cîteva fete secerătoare, care tăiau spicele și 2-3 feciori, care strîngeau și legau grîul în snopi, pe care îi așezau apoi în clăi. Lucrau și cîntau: „Dragu-mi la secerat / Da cînd îi badea la legat / Da io sășer și

badea leagă / Și ne petrecem zua-ntreagă / Badea pune clăi, io sășer / Da zua-ntreagă ne petrășem”.

„Gazdele mai cu dare de mîna angajau și-un muzicant ca să cînte cu cetera, cît era ziua de lungă, în urma secerătorilor. Strigau de joc și secerau și nici nu știau cînd trecea ziua, iar cînd se găta holda, se făcea cununa. Cununa o făcea una mai bătrînă, ajutată de fete, care voiau să învețe împletitul ei. Se făcea din spice de grâu și din flori de cîmp; făceau fiecare și o cruce din spice pe care o păstrau la icoană pînă la anul. Așa credem noi că-i mulțămim lui Dumnezeu că ne-a dat holdă bogată.”

La terminarea secerișului, tanti Maria a început să împletească la cunună, după ce a secerat cu mîna ei spicele, ajutată fiind de cîteva fete.

Împletitul cununii

Alaiul cununii în drum spre sat

După ce cununa a fost gata, a fost așezată pe capul Adrianei, o fată harnică și frumoasă. S-a format apoi alaiul, alcătuit din fete tinere, neveste și feciori care au ajutat la recoltat, și, cu cîntecul cununii, s-au îndreptat spre sat: „Noi venim cu cununa / De la locu cu holda / Cîte claie-am sășerat / Da noi nu le-am numărat / Cununa am împletit / Și cătră sat am pornit / Gazda-a face stog cît casa / Colași cît cuprinde masa / Dacă pe noi ni-ț uda / Vouă Dumnezău va da / Sănătate și mult bine / La anu lădaie pline”. De la marginea satului și pînă la casa gazdei, cununa a fost continuu jucată și udată în fața porților gospodarilor. În felul acesta, întreg satul a participat la desfășurarea ceremonialului.

Udatul cununii

Cînd alaiul a ajuns la casa gazdei, a fost așteptat la poartă cu o vadră cu apă, cununa fiind din nou udată, iar fetele cîntînd acea parte a cîntecului referitoare la sosirea în gospodărie. Purtătoarele cununii au înconjurat de trei ori masa, cîntînd, apoi au așezat în mod solemn cununa pe masă: „*Că pune-o la grindă-n casă / Și pe noi pe după masă.*” Gazda a luat cununa și a atîrnat-o la grindă, la loc de cinste în casă, pentru a o păstra pînă la semănatul următor.

La casa gazdei – înconjurul mesei

A urmat apoi masa, oferită de gazdă, cu colac, plăcinte, cu vin și cu mîncare. După ce au mîncat, au jucat în curtea gazdei Brîul: „*Hai la brîu la brîu / Ca la sășerat de grîu*”.

Jocul în curtea gazdei - Brîul

Obiceiul cununii are mai multe semnificații: o semnificație socială – claca – munca de împrumut, formă de întraajutorare. Semnificația de bază rămîne însă cea magică, scoasă în relief prin udarea cununii – aluzie la fertilitatea și rodnicia pămîntului, prin rotirea fetei (jucarea cununii), după udare; aceasta trebuie pusă în legătură cu cercul ocrotitor magic, amplu prezent în folclorul românesc. Momentul înconjurării mesei, pregătită ca și la nuntă, trimite la

aceiași cerc magic, menit a ocroti bucatele cu care a fost încărcată masa, iar amestecarea semințelor din spicele cununii, cu boabe ce vor fi semănate anul viitor, vor da rodnicie și vor proteja recolta viitoare împotriva dăunătorilor.

Obiceiul are un pronunțat caracter de rit de trecere. Cununa o poartă o față nemăritată, iar solemnitatea descununării o face gazda sau un fecior. Obiceiul prezintă și un interes artistic, cuprinzînd cîntece, dansuri și o urare (Cîntecul cununii, Descîntecul și Jocul de la casa gazdei). Melodiile cîntecelor fac parte din substratul vechi al folclorului nostru. Din păcate, azi, Cununa la secerat a devenit o raritate, consecință a noii structuri socio-economice a satului, schimbîndu-și funcția, devenind spectacol și prilej de petrecere.

Există credința printre țărani că pe bobul de grîu se află chipul Mîntuitorului Iisus. De aici, cultul pîinii și al grîului. Pîinea și grîul fiind considerate, prin ele însele, sacre, este considerat a fi păcat dacă ele sînt călcate în picioare. În toate momentele importante din viața omului, cele două simboluri sacre, pîinea și grîul, sînt prezente.

Omului, înainte de a se naște, chiar i se asociază boabele de grîu, socotite entități sfinte. Astfel, viitoarea mamă, va pune într-un vas de pămînt o mîna de boabe de grîu, apoi le va uda cu mare grijă, pînă cînd ele vor încolți. Dacă vor încolți cu soț, înseamnă că noul născut va fi fecior.

Pornind de la ideea că sufletul unui popor se oglindește în tradițiile sale, în cîntecele și jocurile populare, dar și în straietele purtate, nu putem să nu aducem laudă chipurilor arse de soare și de vînt ale țăranelor române. Laudă miinilor ce ajută bobul de grîu să ajungă pe masă, să ne bucure și să ne umple sufletul de simțire românească.

La Sînmihaiul de Pădure, între casele semănate de o parte și de alta a văii satului, am regăsit statornicia și credința, seriozitatea și tradiția. Chiar dacă semnele civilizației moderne se văd și aici la tot pasul, sătenii avînd televiziune prin cablu, telefonie mobilă, case cu etaj, rămîne totuși neatînsă dragostea pentru învățăturile străvechi, pentru tradiții și obiceiuri, pe care sătenii le păstrează cu sfințenie. Am ales filmul documentar ca modalitate de prezentare a obiceiului dorind ca fenomenul etnografic să fie surprins în dinamica lui firească și pentru că această modalitate permite ca ceva petrecut la o anumită depărtare, sau acum mult timp, să devină prezent. Filmul transportă lucrurile prezentate într-un aici și acum, înmănușează lumea și i-o pune privitorului în față. Se cuvine să mulțumesc multor persoane pentru momentele minunate petrecute împreună, în special celor care au dorit și au reușit să organizeze obiceiul cununii anul acesta – poetul popular Maria Bucin Crișan și fiul ei, rapsodul și sculptorul Vasile Crișan. Filmul documentar a fost realizat de Maria Borzan și Adrian Bugnar. Tuturor, mii de mulțumiri.

(film documentar)

Cercet. șt. MARIA BORZAN

„SEMNELE TIMPULUI” ÎN CULTURA TRADITIONALĂ(II)

Ziua” țaranului român are șase momente importante: *dimineața*, după ce răsare soarele, *prânzul* e pe la 8, *amiază* la ora 12, *vecernia* pe la 4 după-amiază, *seară* e pe la 7-8 și *miezul nopții*, la 12 noaptea.⁵ În Bucovina, cele șase momente ale zilei au denumiri specifice, mai mult sau mai puțin schimbate, în raport cu alte zone: „pe cântatul cocoșilor” sau „când se zăre de ziuă” (3-4 dimineața), prânzul (8-9 dimineața), amiază, când „umbra este de-un stat de om”, ujina (la 4 după-amiază), „când se-ngână ziua cu noaptea” (seara) și „în puterea nopții” (miezul nopții).⁶

Viața satului arhaic se măsoară cu ajutorul unui calendar lunar-solar; astfel, pe *lună nouă* se seamănă plantele care cresc deasupra de pământ, iar pe *lună veche* se răsădeau plantele care rodesc în pământ, se intră în casă nouă, se vâruiește sau se spală rufe. Dacă luna e „cu coarnele în jos” e „a ploaie”, iar dacă este „cu coarnele în sus”, prevestește secetă. Dacă soarele asfințește în nouri roșii sau dacă răsare în ceață înseamnă că va fi vreme rea. Unele plante de leac se strâng „pe rouă”, până la răsăritul soarelui, iar altele „pe soare”, când roiesc albinele.⁷

Astfel, semnele vremii dau naștere unui „timp viu”, aflat într-o permanentă regenerare, un timp într-o continuă mișcare ciclică ce restabilește ordinea cosmică într-un spațiu ritualic în care universalitățile ontologice se metamorfozează devenind **soare** și **lună**.

În cele ce urmează, ne propunem să ilustrăm „semnele timpului” prin intermediul a două constante arhetipale, „soarele” și „luna”.

I. CULTUL SOARELUI

În cultura umanității, semnificațiile arhetipale ale „soarelui” se supun a-temporalului și a-spațialului, păstrându-și procesualitatea originară.

Reprezentare a divinității, în majoritatea mitologiilor, „soarele” face lucrurile manifeste, prin eterna reîntoarcere la starea dintâi a creației. Soarele prezintă alternanța viață / moarte / renaștere, fiind un „simbol al învierii și al nemuririi”. Soarele este „inima” sau „ochiul

lumii”, în simbolismul vedic, *Atmā*, Spiritul universal.

„Simbol cosmic”, soarele a impus o adevărată religie astrală, alături de lună, impunând complementaritatea *yang-yin*, dar și dualitatea activ / pasiv, masculin / feminin, foc / apă.⁸ În mitologia primitivă, soarele era asociat adesea cu Luna, în schimb, în civilizația clasică, zeii solari devin zei supremi.

În mitologia egipteană, cultul solar a fost dominant, Zeul-Soare era creatorul universal, stăpânul absolut și judecătorul suprem. În Iran, Mithra era zeul razelor solare, nașterea lui se sărbătorea la solstițiul de iarnă. Grecii l-au venerat, mai întâi, pe Helios care își conducea zilnic cvadriga de la răsărit la apus, apoi i s-au închinat lui Apollon. La scandinavi, zeul Baldr nu era o personificare a soarelui, ci divinitatea luminii solare și a luminii în general. La popoarele precolumbiene, forța solară, reprezentată de zeul Tezcatlipoca (Oglinda Fumurie), era distrugătoare, fiecare epocă fiind dominată de un alt soare. La slavi au existat mai mulți zei solari: Hors, Dajbog, Triglav, Svarog.

În mitologia românească, Soarele și Luna erau considerați „ochii lui Dumnezeu” (acceptie prezentă în Egiptul antic, dar și în Japonia).

În majoritatea legendelor, Soarele apare ca un bărbat frumos, persoană sacră (Sfântul Soare), cu simț justițiar, încălzind și luminând Pământul peste tot, la fel.

În mentalitatea arhaică, Soarele era un cavaler ceresc care a zidit Mănăstirea Albă din „prundul mării”, pentru Iana Sânziana.⁹

În mitologia protodacică, alături de cultul focului, s-a dezvoltat un adevărat cult al soarelui, exprimat prin alegorii și simboluri: *carul solar*, *roata solară*, *discul*, *cercul*, *spirala solară*, figurine de *păsări solare*.¹⁰ Marele sanctuar rotund din incinta sacră a Sarmizegetusei, ca altar al zeului solar, a fost considerat un adevărat *sanctuar-calendar*.¹¹

În arta populară românească și, implicit, în creația din Bucovina, *roata solară* este prezentă ca motiv ornamental și simbolic, de la

⁵ Ernest Bernea, op. cit., p. 186.

⁶ Inf. Țaran Viorel, sat. Colacu, com. Fundu Moldovei, jud. Suceava, 70 de ani.

⁷ Inf. Țaran Viorel, 70 de ani.

⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, op. cit., vol. III, V. Soare, pp. 236-243.

⁹ Victor Kernbach, op. cit., pp. 548-549.

¹⁰ Romuls Vulcănescu, **Mitologie română**, Editura Academiei RSR, București, 1985, p. 104.

¹¹ V. Hadrian Daicoviciu, **Dacii**, Editura pentru Literatură, București, 1968, pp. 210-219.

arhitectura în lemn, la țesături, broderii, până la port, podoabe, ouă încondeiate.¹²

Prin rit, semnificația arhetipală este valorificată din perspectiva coordonatelor spațio-temporale, consacrand socialul.

La daci, ritul incinerării (indoeuropean, de fapt) simboliza „ritul Marii Treceeri în Lumea cealaltă prin purificare cu focul sacru asemenea focului solar.”¹³

La români, cel mai complex și mai semnificativ rit care ține de cultul solar este *hora*, omniprezentă în filosofia populară. Originea horei a fost stabilită de unii cercetători (Nicolae Iorga) în dansul *Kolabrismului*, de sorginte tracă (*kolo*), reprezentând adorarea soarelui la solstițiuri și echinoxuri, și răspândit și la alte popoare: *koro*-ul bulgar, *kolesca* sârbă, *korovod*-ul rus, *colomeica* poloneză, *choreia* greacă, *Valla* albaneză.

Hora românească poate fi „închisă”, de tipul cercului, prezentă în ocaziile rituale, ceremoniale și festive, și „deschisă”, spiralică, care se juca numai ritual și ceremonial. *Kolabrismos*-ul era o horă de tip spirală, care pornea în preajma unei înălțimi, urca din vale până pe culme, se închidea într-un cerc mare sau în cercuri concentrice care se învârteau în sensul rotației soarelui pe cer. Hora sacră, desfășurată în sensul mișcării soarelui pe cer, prin ridicarea mâinilor în timpul dansului, semnifică preamărirea soarelui, iar baterea pământului cu piciorul scotea în evidență un rit de fertilitate.¹⁴

Tot un rit de fertilitate reprezintă și roata de car, îmbrăcată în paie, aprinsă și rostogolită pe dealuri, în nopțile solstițiale. Potrivit credinței populare, „scânteile” împrăștiate fertilizau pământul.

În trecut, pentru vindecarea unor boli, era folosit „cercul de fier al unei roți de car” prin care se trecea bolnavul de nouă ori, la o răscruce de drumuri, în afara satului, la răsăritul soarelui.

Călătorul, prigonit, la drum de noapte, de duhuri necurate, „zgâria pe pământ” o roată cu patru spițe și se așeza în mijlocul roții, unde se întâlneau spițele. Roata solară, cu rol apotropaic, se grava pe porțile maramureșene, în vârful stâlpilor monumentali, iar, în Bucovina, se

întâlnesc și astăzi stâlpi funerari cu roți solare în vârf.¹⁵

La români, sărbătorile solstițiale și echinoxiale erau marcate și de jocul călușarilor care se integra în cadrul unor rituri magico-mitice, medicale, apotropaice, tropaice, cathartice și războinice. Dansul ritualic cu cai solari apare și la alte popoare: la germani, *Pferd-Ritters*, la francezi, *cheval jupon*, sau la englezi, *hobby horse*.¹⁶

Datina arderii butucului în noaptea de Crăciun, răspândită aproape la toate popoarele Europei, focurile care se fac în dimineața de Crăciun (la slavi și la români) și colacii de Crăciun, care imită forma soarelui, amintind de nimbul lui Mithra, pun în evidență cultul Crăciunului ca strămoș și moș, fiind un cult solar.¹⁷ Solstițiul de iarnă sărbătorea, în trecut, ziua de naștere a soarelui.¹⁸ Nu întâmplător, la solstițiile de vară și de iarnă, zeul soarelui la incași, Inti, era „legat” ritualic de „piatra sacră, Intihuatana, folosită ca „ceas solar”.¹⁹

„Zeul-Soare” sau „Dumnezeul dăruit” era sărbătorit, în trecut, „pe cele mai înalte piscuri de munte”, păstrându-se, astăzi, în tradiția românească, prin Nedei, care amintesc de „stihia primordială”.²⁰

Prin rit și prin ritual, cultul soarelui a prins rădăcini în traiul de zi cu zi al țaranului român, întrupându-se în destinul artistic al creației, fiind prezent în legende, basme, descântece, în diferite ipostaze ale desfășurării sale ciclice.

Astfel, într-o primă legendă arhaică, soarele a fost creat odată cu luna, stelele și cometele, în arborele cosmic care s-a ridicat din apele primordiale. Într-o a doua legendă mitică, soarele s-a născut dintr-un ou: „A fost un om și avea un ou. El a încuiat oul într-o ladă și altul știa. Când s-a dus omul de acasă, i-a dat drumul și din acela s-a făcut mai apoi soarele pe cer.”²¹ Într-o altă legendă, soarele a fost creat ca făptură divină, de Fârtat: „După ce s-au culcat, Dumnezeu s-a apucat să facă soarele. A scapat o dată cremenea în piatra cea scumpă, dar n-a putut face, a ieșit o sabie.

¹² V. Tancred Bănățeanu, **Arta populară bucovineană**, Centrul de îndrumare a creației populare și a muncii artistice de masă a județului Suceava, 1975, v. cap. X, **Arta populară în contemporaneitate – limbaj și simbolică**, pp. 389-411.

¹³ Romulus Vulcănescu, op. cit., p. 104.

¹⁴ Id., Ibid., pp. 371-373.

¹⁵ Id., Ibid., pp. 373-374.

¹⁶ Id., Ibid., pp. 375-379.

¹⁷ Id., Ibid., pp. 331-332.

¹⁸ Ion Drăgușanul, op. cit., p. 51.

¹⁹ **Lumi fascinante, locuri uimitoare, O călătorie prin cele mai interesante locuri de pe pământ**, Editura Reader's Digest, București, 2007, pp. 186-189.

²⁰ Ion Drăgușanul, op. cit., pp. 51-52.

²¹ Romulus Vulcănescu, op. cit., p. 368.

SONETUL PERVERTIRII DE LUME...

(VI) – să-i înrobești pe toți cei liberi

și să-i hulești pe toți cei drepți
să scuipi pe frunțile cernite
pe cei căzuți să nu-i aștepți

crima s-o-ndeși prin buzunare
batjocorindu-l pe cel bun
luând totul de la cel ce n-are
pe muncitor strivind în scrum -

astea-s păcate milenare
ce-au tot râșnit la talpa lumii
croind tunel spre bolți stelare

pentru-a scăpa în artificii
Satana – explodând în jocuri:
...”*candid copil de maleficii*”...

ȘCOALA LUI SATAN...

ce-nveți mai dulce la școala lui Satan?
ca sângele și moartea să-ți fie bucurie!
ce-ți sâsâie-n ureche „părintele” dușman?
despre desfățul veșnic și golul din tărie!

deci carnea ți-e temeiul și singurul sălaş
să te închini la sânge – de milă să fugi laș...
...”*în carne-i adevărul și-n spasmul ei cel orb
închină-mi-te mie, doar mie, Zeu și Corb!*

...*fii ucigaș de frate și umflător de maț
...ce-s pasăre și suflet?! – în piept ai...găina!*”
...așa îți linguşește auzul desfățat
străvechi Arhanghel Negru – și veșnic ne-
mpăcat...

DOINE ÎN SURDINĂ...

străveche umbră detronată
se vrea doar vis, nu răzbunată...
din porii beznei necuprinse
asudă – lin – doar stele stinse...

***

stejar cu piei de rinocer
înalță ghindă pân' la cer
spre Tron înalță cel stejar
o ghindă ca un ou de jar...

***

în pădurea cu altar
cântă greierii mai rar...
dintre sfinții pădurii
vin în valuri fluturii...

***

pasăre înduioșată
plânge că nu e chemată
la ospățul sorilor
în palatul norilor...

***

...deșirarea norilor
patima cocorilor,,

***

REQUIEMUL PLECĂRII...

au plecat – de-aici – în cealaltă lume – atâția
oameni drepți – duhuri înalt arzătoare pe
ruguri – dumnezeiesc
inspirate - profetice - și
a rămas atâta gloată
inutilă – nisip murdar – încât
e vremea să mă mut: **dincolo...** -

acolo unde lucrurile mai au
rost și haz – acolo unde
actorii și-au transportat scena
întreagă – fulminant expresivă – a
sufletelor lor – acolo unde
fețele n-au înțepenit
imbecile – acolo unde ochii nu s-au tulburat de
beznele terorii vidului

e ca atunci când – iarna
urătorii –văzând că – la o
casă – luminile nu s-aprind de
hăielile lor extatice – suflete fluturate cu
intenții fraterne – iar câinii
de după ferecături – mârâie sălbatic – undeva
în întuneric – atunci ei se-ndreaptă – veseli –
fără
resentimente lăsate în urmă – cu
inima ușoară – se-mbulzesc spre
casa de-alături – luminată și
deschisă – deplin
primitoare

***

DUPĂ PLOAIE

contururile obiectelor – după ploaie – au devenit
atât de clare: niște
concluzii – trase de
Dumnezeu

(El predă lumii – prin istoria
stufosă - Logica Absolută...)

dacă am uni – printr-o linie - toate
contururile-concluzii – ale
tuturor obiectelor și evenimentelor din
lume – s-ar
obține desenul unui drum – la capătul
căruia – îl aflăm - fără greș - pe
Dumnezeu

...totdeauna plouă – prin deșertul
nostru - cu Tine
Doamne...

ADRIAN BOTEZ

Biblioteca Județeană Mureș :

Serviciile din spatele ușilor închise

Edificarea unei imagini cuprinzătoare și corecte asupra rolului pe care biblioteca publică îl are în contextul societății contemporane se sprijină pe convingerea că ea este o instituție de cultură menită să stimuleze comunicarea și schimbul de idei și să ofere un sistem unic și complex de servicii orientate spre satisfacerea necesităților de instruire, informare și documentare a tuturor categoriilor de solicitanți. Din ansamblul activităților curente desfășurate la Biblioteca Județeană Mureș pot fi extrase mai multe categorii de servicii referitoare la împrumutul de carte, îndrumarea cititorilor și la activitățile obișnuite de promovare a lecturii sau de organizare unor evenimente literare și culturale. Acestea din urmă intră în categoria serviciilor de bază, la care se atașează servicii auxiliare legate de informarea bibliografică, achiziția și prelucrarea publicațiilor, servicii de legătorie și multiplicare a documentelor.

Experiența a demonstrat că un impact decisiv asupra beneficiarilor este oferit de serviciile cuprinse în categoria managementului acțiunilor și manifestărilor culturale, deoarece ele sunt vizibile și lesne de popularizat. Există, însă, și o categorie de servicii total lipsite de transparență. Ele fac parte din sistemul serviciilor interne ale bibliotecii și includ :

- 1.serviciile de dezvoltare a colecțiilor,
- 2.serviciile de catalogare și organizare a fondurilor de documente achiziționate.

Ca parte esențială a managementului de bibliotecă, managementul completării și organizării colecțiilor se desfășoară în spatele ușilor închise, mai exact, la Secția de achiziție, evidență și prelucrare a documentelor. Misiunea principală a bibliotecarilor care își desfășoară activitatea în domeniul completării și prelucrării colecțiilor se referă la sporirea permanentă a patrimoniului de documente al bibliotecii și la organizarea noilor achiziții de bibliotecă în sensul facilitării accesului rapid al beneficiarilor la o volum tot mai amplu și mai variat de informații.

Atunci când sunt bine organizate și eficient administrate, serviciile de colectare, stocare și transmitere a informațiilor, contribuie, în chip hotărâtor, la crearea unei structuri info-

documentare solide care să corespundă cu cerințele de informare, instruire și documentare exprimate de clienții bibliotecii. În acest sens, colecțiile de cărți achiziționate de bibliotecă trebuie să aibă o structură info-documentară incitantă, care să permită bibliotecii să supraviețuiască într-un mediu concurențial provocator, dominat de dezvoltarea ultrarapidă a internetului și a instrumentelor de comunicare specifice mass-mediei.

Varietatea proceselor de informare și extinderea fără precedent a universului informațional actual conduc la reorganizarea serviciilor de colectare, organizare și distribuire a informațiilor, indiferent dacă acestea se prezintă pe suport tradițional, tipărit, sau sunt furnizate pe suport electronic ori prin Internet. În ziua de azi, când utilizatorii percep Internetul ca pe un fel de bibliotecă personală, care poate fi consultată oricând și de oriunde, procesele de dezvoltare a colecțiilor de bibliotecă trebuie tratate cu maximă seriozitate. Bibliotecile joacă rolul de mediatori între producătorii și consumatorii culturii scrise. În acest context, sarcina bibliotecarilor de a colecta produse informaționale valoroase dobândește o importanță fantastică și se realizează prin punerea în practică a unor modalități variate de îmbogățire a colecțiilor prin : achiziția directă de carte și documente electronice, procurarea de abonamente pentru ziare și reviste, obținerea de donații, continuarea depozitului legal și schimburilor interbibliotecare naționale și internaționale.

De mare relevanță sunt eforturile echipei de lucru de la compartimentul de dezvoltare și organizare a colecțiilor de a-și forma și îmbunătăți o serie competențele legate

de: repartizarea eficientă a resurselor financiare destinate creșterii colecțiilor, prospectarea pieței editoriale, asigurarea completării echilibrate a colecțiilor, astfel încât să fie acoperite toate domeniile informării, cunoașterii și culturii umane. Se urmărește, de asemenea, lărgirea politicii de achiziții prin încurajarea donațiilor românești și inițierea unor relații comunicaționale competente cu scopul obținerii unor donații din străinătate. Are loc adaptarea permanentă a structurii documentelor achiziționate la cerințele utilizatorilor, în sensul livrării către beneficiari a unui număr mare de documente editate în format electronic.

Pe de altă parte, procesele curente de actualizare a fondurilor de documente presupun respectarea unor principii de bază ale politicii de achiziții. Pe scurt, reglementările politicii de achiziții se referă la: caracterul enciclopedic al patrimoniului de documente deținute de bibliotecă, respectarea solicitărilor beneficiarilor și cunoașterea schimbărilor intervenite la nivelul intereselor de studiu, lectură și cercetare ale acestora, respectarea posibilităților de depozitare a noilor documente și distribuirea echilibrată a cărților la toate secțiile și filialele bibliotecii.

Dacă managementul achizițiilor de documente se referă la modalitățile de completare a colecțiilor, în concordanță cu interesele de informare specifice clienților bibliotecii, managementul organizării colecțiilor cuprinde o serie de procedee de specialitate legate de: evidența, descrierea bibliografică, clasificarea și cotarea noilor documente intrate în bibliotecă. În general, operațiile anterior enumerate, intră în categoria serviciilor de catalogare și sunt oferite beneficiarilor de către bibliotecarii catalogatori. Angajarea de la compartimentul de completare, evidență și catalogare trebuie să parcurgă mai multe etape de lucru cuprinse în sistemul administrării documentelor de bibliotecă:

- a) primirea și verificarea stocurilor proaspăt intrate în bibliotecă,
- b) înregistrarea publicațiilor,
- c) aplicarea metodologiilor de descriere și clasificare biblioteconomică a cărților,
- d) cotarea cărților, în vederea introducerii lor în circuitul lecturii,
- e) completarea permanentă a bazei de date, în vederea actualizării constante a catalogului on-line al bibliotecii²².

Obiectivul central sub care se reunesc sarcinile concrete de achiziție, catalogare și

cotare a documentelor se dezvoltă pe 2 coordonate:

1.necesitatea colectării unor informații relevante, conforme cu interesele de lectură, studiu, amuzament și educație specifice cititorilor,

2.necesitatea organizării și creșterii progresive a fondurilor de publicații oferite beneficiarilor, în scopul asigurării accesului rapid la noile informații.

Este lesne de observat că managementul dezvoltării și organizării colecțiilor de documente se referă la o serie de activități complementare, care debutează cu completarea fondului de documente tradiționale și electronice al bibliotecii, continuă cu dezvoltarea curentă a instrumentelor de informare, în primul rând, al catalogului on-line al bibliotecii, și se finalizează cu distribuirea documentelor catalogate spre secțiile și filialele instituției. Managementul completării colecțiilor se constituie în funcție de legea interesului pentru lectură a diferitelor categorii de clienți ai bibliotecii. În ciuda faptului că sunt oarecum invizibile iar membrii comunității iau cunoștință cu aceste activități într-o manieră oarecum intuitivă, serviciile de îmbogățire și catalogare a fondului de documente oferite clienților se supun, în mod clar, obiectivului atingerii nivelului exigențelor de informare și studiu formulate de cetățeni. Valoarea serviciilor oferite de personalul de la departamentul de evidență, dezvoltare și catalogare depinde de calitatea și relevanța informațiilor furnizate publicului cititor.

Bibliotecarii, ce se ocupă cu achiziția de carte și au sarcina de a organiza și cataloga noile colecții de bibliotecă, sunt răspunzători de calitatea informațiilor și cunoștințelor furnizate cetățenilor. În anii următori, ei vor avea un rol tot mai important în colectarea și gestionarea eficientă a resurselor informaționale, în scopul facilitării accesului liber la informare și în vederea accelerării schimbului național și internațional de informații. În plus, elaborarea unei politici de achiziții funcționale și eficiente poate fi un agent de îmbunătățire a relațiilor comunicaționale dintre bibliotecă și membrii comunității deservite. Aceștia din urmă pot obține informații despre modul de organizare și conducere a departamentelor bibliotecii, au acces la diferite date privind mărimea și structura colecțiilor, sunt invitați să își dirijeze atenția spre o gamă variată de servicii culturale, sociale și educaționale oferite de bibliotecă.

LILIANA MOLDOVAN

²² Catalogul on-line al Bibliotecii Județene Mureș poate fi accesat din pagina WEB : www.bjmures.ro

DEBUTUL FILOSOFULUI AL. BOGZA (I)

Primele amănunte despre viața și opera Alexandru Bogza (1895-1973) le-a oferit fratele său, scriitorul Geo Bogza, într-o evocare, **Alexandru**, în revista „Contemporanul” din 4 ianuarie 1974, p. 1, unde glosa îndurerat: „*Fratele meu Alexandru, care și-a câștigat viața ca profesor de muzică pe la diferite licee din țară, a avut o mistuitoare vocație pentru filozofie, și acestei vocații i-a închinat întreaga sa putere de muncă, pe drept cuvânt titanică. Timp de zeci de ani, timp de o viață întreagă, el și-a petrecut, în modeste camere mobilate, câte zece ore din noapte, aplecat peste scrierile marilor gânditori și peste manuscrisul său care, în cele din urmă, a depășit patru mii de pagini.*”

Însă tableta publicată de Geo Bogza nu stîrnește nici un interes printre intelectualii din Cîmpulung Moldovenesc, cei în măsură să știe mai multe și la obiect despre fostul profesor de muzică de la Liceul „Dragoș Vodă” din orașelul dintre Obcinile Bucovinei. Proba o aflăm în cartea lui Grațian Jucan, **Cîmpulungul Moldovenesc, Pagini culturale**, Editura Litera, București, 1979, unde între medalioanele unor cărturari și artiști din acest spațiu – Gavril Rotică, George Voevidca, George Moroșanu, Dragoș Vicol, Teodor Maricari, Ion Pășlea, T. V. Ștefanelli, Teodor Balan, Iorgu Toma, Ioan Bilețchi-Albescu, Ilie Veslovski, Ion Țugui și Ilie Cazacu – nu-și află loc și două pagini despre prof. Al. Bogza.

Abia după editarea unui fragment masiv din tratatul **Realismul critic**, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982, după câteva texte consacrate filosofului în revistele „Astra” de la Brașov și „Tribuna” de la Cluj, și după „deschiderea cerurilor” din decembrie 1989, Grațian Jucan dedică fostului său profesor de muzică un medalion în cartea **Cîmpulungul Moldovenesc, Repere spirituale**, Ed. Muzeul Bucovinei, Suceava, 1991 (în fapt, o ediție revăzută și adăugită a textelor din 1979) și despre Al. Bogza (p. 121-123), ceea ce însemna o necesară restituire pentru istoria și cultura locală. De data aceasta, istoricul oferă destule repere biografice – nașterea filosofului la Brăila, 10 iulie 1895, studiile liceale în București, studii de muzică la Conservatorul din capitala, cu compozitorul Dimitrie Cuclin, și profesor de muzică pe la diferite licee din țară, încheindu-și activitatea didactică la Liceul „Dragoș Vodă” din Cîmpulung Moldovenesc –, precum și un sugestiv citat dintr-un manuscris inedit, despre

cele două pasiuni ale maestrului de muzică: filosofia și creația muzicală – „*Dar amintindu-ne acum legenda plină de tâlc a Meșterului Manole, mie însumi îmi fu impus să îngrop de voie, în zidurile edificiului catedralei mele[...] îndeletnicirea mea, în domeniul compoziției muzicale [...]*” –, cea de a două sacrificată fiind pentru împlinirea celei dintîi.

Nimic despre recenziile din presa timpului la volumul **Realismul critic** din 1982 și nimic despre articolele dedicate filosofului în „Astra” și „Tribuna”, unde s-au expus și analizat elemente interesante din opera lui Al. Bogza, inclusiv referatul lui Petru Comarnescu din 1946. Se înțelege că nici n-a intrat în discuție dacă filosoful din Cîmpulungul Bucovinei a publicat sau nu vreun text în timpul vieții.

*

În paginile **Scandalul de la liceul din Cîmpulung Moldovenesc (1937)**, pe care le-am inclus în volumul Alexandru Bogza, **Antinomii tonale**, Biblioteca „Miorița”, Cîmpulung Bucovina, 2007, p. 147-166, reluate apoi în cartea **O școală centenară: Colegiul național „Dragoș Vodă” din Cîmpulungul Moldovenesc**, coordonatori: Dumitru Niță, Grațian Jucan, George Bodea, Editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, Cîmpulung Moldovenesc, 2007, p. 122-146, eram încredințat că articolul **Tineretul școlar rătăcit de un ignorant**, semnat de Al. Bogza în revista „Iconar”, Cernăuți, an II, nr. 11, iulie 1937, p. 5 și 6, ar trebui considerat debutul publicistic al filosofului, infirmînd scrisa lui Geo Bogza, anume că „*În timp ce orice mîzgîlitură a mea vedea lumina tiparului, fratele meu Alexandru, cel mai mare, mai grav și mai profund dintre toți frații, cu o viață exemplară prin austeritate și prin muncă, și exemplară de asemeni prin lipsa oricăror satisfacții imediate, a avut tăria de cuget să lucreze întreaga viață la un manuscris, fără ca în acest răstimp o singură filă a monumentalei lucrări să vadă lumina tiparului, sigur de adevărul în care credea.*” (**Alexandru**).

În fapt, rîndurile din „Iconar” abia dacă tușau aluziv dialogurile lui Platon pentru că directorul liceului din Cîmpulung Moldovenesc, prof. dr. Ioan Bilețchi-Albescu, în discursul de la sfîrșit de an școlar, în iunie 1937, spunea între altele:

„Imaginați-vă că se ridică o perdea și ne găsim în buna societate ateniană a secolului de aur al lui Pericle. Socrate încă nu băuse otrava de cucută, Alcibiade e încă tânăr care excelează prin frumusețea și inteligența sa. E totodată epoca sofștilor avocați, profesori specializați în cunoștințele vremii, filosofi relativiști, individualiști, negativiști, nihiliști, cari cutreieră

cetățile grecești, întovărășiți întruna de un număr mai mare sau mai mic de admiratori și elevi. Și iată că într-o bună zi, vestitul Protagoras din Abdera se arată din nou la Atena. Vestea aceasta se lățește ca fulgerul și electrizează întregul tineret atenian. Cetatea artelor și a științelor îl primește cu cinstea cuvenită, pe el și pe învățăceleii săi, iar Callias, fiul lui Iponicos, se simte fericit că-i poate oferi găzduire.

Protagoras a mai fost prin Atena. Lumea îl cunoaște. Învățătura lui e admirabilă. I-a mers vestea că e în stare să facă pe oameni mai buni și el însuși o spune, fără să aprofundeze înțelesul cuvântului. Tineri și bătrâni, dar mai ales cei tineri își părăsesc ocupațiile zilnice și cu bani grei se înfățișează înaintea lui, rugându-l să-i facă părtași la învățătura lui, să-i facă mai buni.

Obosit de drum, Protagoras doarme liniștit în casa lui Callias, împodobită cu frumoase colonade, în cari vremea trece atât de plăcut, când ești scutit de grijile zilei și de focul dogoritor al soarelui de vară. Protagoras doarme, dar nu poate dormi tineretul atenian. Cum ar putea să doarmă, când în apropiere se află cineva, care să te poată face mai bun, care te poate face să progresezi spre bine în fiecare zi în fiecare ceas? Cetatea e cufundată încă în întunec. Nici un zgomot, nici o mișcare. Doară ici-acolo un strigăt al bufniței sau un cocoș anunță apropierea zorilor.”

Un tânărul strigă la poarta unui om: „Socrate, ești treaz sau dormi? Cineva îi deschide ușa, căci Socrate l-a cunoscut după voce și zice: Ah, tu ești, Hippocrate? Ce noutăți ne aduci? Numai bune, zice tânărul. Bune să fie, zice Socrate, dar pentru ce vii așa de dimineață? Protagoras a sosit, zice el, oprindu-se lângă Socrate. A sosit aici încă de ieri, dar tu ai aflat abia acum? Pentru zei, zice tânărul, am aflat-o încă de ieri seară, dar iată cum s-a întâmplat. Mi-a fugit un sclav, Satyros. Eu mă luasem pe urmele lui și abia aseară târziu sosii din Oinos. Eram flămând și mort de oboseală. Am cinat și voiam să mă odihnesc, când fratele îmi spune că a sosit Protagoras.[...].

Dar ce ai cu Protagoras, zice Socrate, poate ți-a făcut un rău? Nu, pentru zei, răspuse el zâmbind, ci pentru că el e singur înțelept și nu mă face și pe mine înțelept. Dar, pentru Zeus, zise Socrate, dacă îi vei da bani și îl vei îndupleca, te va face înțelept și pe tine. Ah, de ar fi așa! zise el, atunci nu aș lăsa să-i lipsească nimic nici dintru ale mele, nici dintru cele ale prietenilor mei. Iată că pentru aceasta am venit acuma la tine, ca să pui la el o vorbă pentru mine. Căci eu sunt încă prea tânăr și nici nu l-am văzut niciodată pe Protagoras, nici nu l-am auzit

vorbind. Când a mai fost înainte pe la noi, eram încă un copil mic. Acum însă toți au pentru el numai cuvinte de laudă și zic că e cel mai înțelept la vorbă. Dar hai să mergem, ca să-l găsim încă în casă, căci, după cum am auzit, a tras în gazdă la Callias al lui Iponicos. Să mergem!

Încă nu, prietene, replică Socrate, căci e prea de dimineață. [...]

Ieșiră apoi în curte și se primblară încolo și încoace, Hippocrate plin de nerăbdare, Socrate cuprins de curiozitatea de a-și ispită tânărul prieten. Hippocrate, te grăbești să mergi la Protagoras, să-i încredințezi sufletul tău și banii tăi. Dar spune-mi ce rost are învățătura lui Protagoras pentru tine. Dacă ai merge la omonimul tău, Hippocrate din Kos, s-ar vedea lămurit că vrei să te faci medic, dacă ai merge la Policlet din Argos sau la Phidias Atenianul, ar fi de asemenea lămurit că ai vrea să te faci sculptor, așa cum sunt și aceștia. Lui Protagoras însă îi zic sofist. Nu cumva vrei să te faci și sofist?

Se lumina de ziuă. Vârful de aur al suliței de la statuia zeiței Pallas de pe Acropole deveni dintr-o dată o făclie de foc. Socrate își privea prietenul în față. El vedea că în sufletul tânărului se dădea o luptă grea. Deodată fața tânărului se roși și el răspuse cu vădită nedumerire în glas: Dacă aș trebui să fiu consecvent, aș trebui să spun că vreau să devin și eu sofist. Dar pentru zei, Hippocrate, nu ți-ar fi rușine să te arăți în mijlocul ateniienilor ca sofist?

Aceasta nu m-ar jena deloc, răspuse tânărul, dacă trebuie să spun ceea ce gândesc. Dar, dragă Hippocrate, învățătura lui Protagoras are pentru tine alt sens. Ai învățat gramatica, fără să devii profesor de gramatică; ai învățat să cânti din chitară, fără să te faci măestru de muzică; ai făcut exerciții de gimnastică, fără să devii profesor de gimnastică. Tu le-ai învățat pe toate acestea nu în vederea unei profesii, ci pentru a-ți completa educația, așa precum se cuvine să o facă orice om particular și liber.”

La care discurs – citat fragmentar, totuși suficient spre a se vedea în ce notă se sfârșea un an școlar la Liceul din Cîmpulung, în perioada interbelică –, Alexandru Bogza dă replică în revista „Iconar”:

„D-l doctor Bilețchi, în discursul d-sale plin de erudiție, a evocat pe Platon...”

De la o vreme-ncoace se face mare caz de Platon. Se recomandă filosofia acestuia ca un mijloc de-a face «mai bun» tineretul de azi, cu instinctele sale «deviate sub influența unor idei politice nenorocite». (!)

ION FILIPCIUC

Atlas

Nicola Rampin Italia

IN SENSO

In senso
E nel senso
Di trovare oltre il senso
Un movente coerente
Nel senso stesso
In questa follia
Che nel senso
Da aria di fuga
Nel mondo
del mondo colpevole.

SILENZIO

03 agosto 2005”durante una calda notte”

Dal silenzio
Cerco nel quadro astratto
la mia Africa colorata
al silenzio
della poesia nei suoni infiniti.

ANNEGARE

Nella stanza musica soave e dolce
di un cd jazz.
Nella sedia ti muovi lentamente
sorvegliando
un vino novello delizioso per il palato.
Delizioso come il vino
Delizioso per annegare il presente
e affondare il futuro.
Questa non lucida ma brillante illusione
di un futuro migliore senza somari.
Chissa come l'avrebbe chiamata il poeta
questa storia.
E la musica danza nella stanza nel silenzio
fra note e soreggi.

ÎN SENSUL

În sensul
Și in sensul
De a gasi dincolo de sens
Un motiv coerent
În sensul insusi
În această nebunie
Care în sensul
Dă iz de fugă
În lumea
Lumii culpabile.

TĂCERE

03 august 2005 “în timpul unei nopți calde”

Din tăcere
Caut în tabloul abstract
Africa mea colorată
A tăcerii
Poeziei în sunetele infinite.

A ÎNECA

În cameră muzica suavă și dulce
a unui cd jazz.
În scaun te miști încet
sorbind
un vin nou delicios pentru palat.
Delicios ca vinul
Delicios pentru a îneca prezentul
și a scufunda viitorul.
Această nelustruită dar strălucitoare iluzie
a unui viitor mai bun fără ignoranți.
Cine știe cum ar numi poetul
această istorie.
Și muzica dansează în cameră în tăcere
Între note și acorduri.

În românește de Eugen Evu

SCENA

Albul și ipocrizia modernă

„Singura scuză de a face un lucru inutil este că-l faci dintr-o admirație intensă. Arta este cu totul inutilă”
(Oscar Wilde)

Un spectacol ce s-a desfășurat pe scena Teatrului 74, o producție din 2004 scrisă de Yasmina Raza, cu Theo Marton, Marius Turdeanu și Ștefan Roman.

Cele trei personaje formează un grup de prieteni cu diferite caractere, iubitori de artă fiecare. Unul din ei achiziționează un tablou modern, plătiind pentru el o sumă strigătoare la cer, de unde pornește întregul subiect al piesei. Din interpretarea felului de a fi al fiecăruia, reies 3 posibile simboluri: cei trei reprezintă Rațiunea, Simțirea și Conștiința, formând oarecum un întreg.

Simțirea, Serge, este cel care cumpără un tablou... o pânză albă pe care sunt trasate dungii de asemenea albe. Este absorbit de admirația acestei manifestări ale artei moderne și așteaptă de la prietenii lui reacții similare. Rațiunea, Marc, întâmpină cu un val de revoltă acest entuziasm, preferând stilul clasic. Înțelegerea absurdității scandalozelor a întregului subiect și încercarea de a pune în lumină acest lucru și pentru ceilalți, actorul le ilustrează prin gesturi bruște, neliniștite, ale omului adus în pragul disperării. Conștiința, Yvan, încearcă să liniștească apele dintre cei doi. El apare ca un om timid, incapabil să ia o inițiativă, fapt înfățișat prin istorisiri din viața privată, dominată de viitoarea soție și soacră.

Ideea exprimată prin întreaga piesă ar fi snobismul admiratorilor de artă modernă, banalitatea, aberațiile din arta modernă și –de ce nu?- inutilitatea acesteia. „Artă”, nu „Arta”. Articulat – ceva bătut în cuie, cunoscut și acceptat în singura lui formă posibilă. Nearticulat, așa cum apare în titlu – viziunea fiecăruia asupra acestui subiect; flexibilitatea lui; un semn de întrebare pentru autenticitate, bun gust; îndoială.

Singurul care vede posibilitatea împăciuitoare este Conștiința, și anume faptul că albul nu este aproape niciodată alb. Acest lucru este ilustrat în „Fata cu cerceș de perla”, de Tracy Chevalier. Pictorul Vermeer, din Olanda secolului XVII, apărând ca personaj al romanului, îi arată slujnicei, naratorul, unul din misterele picturii. „-Ce culoare au norii? –Păi, sunt albi, domnule. [...] –Așa să fie?” Treptat, ea își dă seama faptul că alb pur există în cantitate foarte mică: „-Au și ceva alastru, am spus după ce i-am studiat câteva minute. Și – mai au și galben. Și puțin verde!”. Ceea ce vede Conștiința, sub presiunea opoziției dintre prietenii săi, este faptul că „albul pare a se descompune în culori fine”.

Mergând tot pe ideea complexității culorii alb, se poate interpreta costumația lui Serge în diferite moduri. Poartă o cămașă albă, pantaloni albi și încălțăminte de asemenea albă. Ar putea însemna o susținere mută a artistului care pictase controversatul tablou, sau faptul că personajul este mai complex decât ar părea la prima vedere, la fel ca și albeața norilor.

Prezența aproape apăsătoare a picturii este reliefată periodic prin iluminarea pânzei atârnată pe perete (oferirea dreptului la replică?). Amplasarea lui, deși una obișnuită, mai sus de nivelul ochilor, creează impresia de dominanță, fiind cel ce dirijează cursul poveștii. Schimbarea cadrului acțiunii se face invizibil, fiind remarcat doar prin ieșirea unor actori din scenă și brusca schimbare a subiectului discuției.

Piesa are un final desfășurat pe două planuri: când cele 3 personaje trasează cu markere colorate liniile albe ale tabloului, acest fapt stabilește egalitatea dintre ele, le aduce pe toate la același nivel prin sincronizarea gesturilor, dar în plan interior se produce partajarea dintre ei la nivelul sentimentelor față de acest gest. Rațiunea își trăiește triumful, Simțirea – resemnarea, iar Conștiința – despovărea de datoria de a diminua rivalitatea celorlalți doi.

ANCA CHIOREAN

CENACLURI ȘI ANTOLOGII

„Îmi port cu demnitate steagul
Și nu cunosc aceea ce înseamnă
A fi învins de propria rațiune” (Crezul....)

Un cenaclu îi adună adesea pe cei care scriu (sau cred că scriu), dar care produc oricum poezie sau mai sigur versuri, proză sau mă rog, altceva decât versuri...Cenaclul este înființat, organizat de un grup entuziast sau de una, două persoane care se sperie de izolarea scriitorului în societate(a) care întotdeauna e de consum (material, desigur) în opoziție clară cu scriitorul care sfidează a trăi pentru a mânca, el alegând să se hrănească doar cu idealuri materializate (totuși materialul...) în rânduri uneori nesfârșite, pe foi dalbe, numai ele știutoare ale suferințelor și patimilor creatorilor...

Cenaclul adună îndeosebi intelectuali, iar într-o urbe chiar dacă nu anonimă, aceștia sunt: dascăli (ciudat este că ei mai continuă să scrie versuri, uitând - între două greve - lozincile cu cât mai rimate, cu-atât mai...), funcționari, ingineri, ofițeri în rezervă, medici, muncitori neplecați în străinătăți și deci legați benevol de glia pe care o-ncântă cu creații care se vor nealterate de vaietele manelelor, și ignorând banul, invidia...Vin babe și feciori și fete!... într-un vesel avânt de șezătoare, temperat uneori de smerite fețe bisericesti sau de alte fețe care nu caută fericirea, adevărul sau poezia în vin...pauvre Villon! Important e însă faptul că fiecare dintre aceștia consideră că locul său este aici în sfera înaltă a imaginarului și a creației de unde lumea cea terestră se vede doar ca un teren de explorat, de judecat, mai rar de contemplat (azi a contempla e un pericol! nu-i vreme...), un spațiu care prin har și străduință...poate fi reinventat. După chipul și asemănarea ...Nu toți membrii sunt doldora de lectură, nici dornici de-a-și completa informațiile despre mersul lumii

literare; originalitatea primează - fără influență! slogan cu vechi ecouri... În felul acesta, descoperirea iar și iar a Americii e chose facile! Fiecare-i însă ferm convins că-n străfundurile pixului său zac și probabil suferă, nu? comori nebănuite de cuvinte gata potrivite en attendant...

Productele sunt pe măsură. Din fericire nu toate pe aceeași măsură! Unii le admiră descoperind mesajul ce li se adresează, pe care-l înțeleg, cu care se contopesc: *O libelulă străvezie-n zbor.../Mii de libelule/Ce cântă (-n) cor.* (Gânduri), *Când dușmanii/ iau amploare/ Eu „mă leg” / fiindcă „mă doare” / Chiar și / pe la cingătoare/ Ca și Iancu/ Cu pistoale!* (Ca și Iancu) *Călătoresc în Carul cu Boi pe Aleea Mare descoperită în Lanul de porumb copt în razele dimineții.* (Trandafirii ....) *Celui îmbolnăvit de har /și înecat în vărateca istovire/ Limba renunță/ buzele abdică a grăi/ a îndrăzni a profana/ nespusul / intangibil?!(Licăriri)...situație în care e greu de aflat ...drumul ce duce/ de la AMIN /la ALELUIA...*

Dacă proba lui a scrie e atât de ușor trecută, mai rămâne pasul spre consacrare, pentru care-i necesar girul grupului, al unei persoane mai cunoscute, apoi prezentarea acestor realizări cititorului, publicului...Și-atunci mă-ntreb cu poetul: acest prinos de travaliu și talent ...*Cine dracu' veni-va de-l va culege?*

Nimic nu se va pierde însă (conform legilor naturii), pentru că de-aia au fost inventate *antologiile*...Nume, fotografii, arbori genealogici acoperind hectare de pagini, versuri, proză, debutanți (direct în antologii), antologii după primul an de cenaclu, totul într-un vârtej amețitor pentru bietul cititor ...(uite cum rimează totul!)

Dar până la urmă vorba poetei: *E piesa ta și pentru tine-o joci – tu ești actor și spectator – vei fi terific...așa că nici nu știu la ce-ar mai folosi ...ingredientul critic...*

Și continuă aceeași: *Se pare totuși că cortina încă n-a căzut și piesa nu s-a terminat...Asta gândește și cititorul, simțind otrava îndoielii, dar hotărât să nu-și piardă speranța...*

I. GRIGORE

Curier
**De la „Vatra” veche,
la noua „Vatra veche”**

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă multumesc mult pentru numărul deosebit de interesant al revistei *Vatra Veche*, nr. 5/2009, pe care mi l-ați trimis. Revista reușește să fie un fin seismograf al mișcării literare actuale, înregistrând atât tendințele novatoare, cât și liniile de rezistență, permanențele. Sunt sigură că revista își va construi un nume durabil.

Cu stimă,

Elisabeta Bogătan

"Vatra veche", cea de toate zilele

A apărut numărul 5 al revistei de cultură, editată de Asociația "Nicolae Băciuț" pentru descoperirea, susținerea și promovarea valorilor cultural-artistice și profesionale. Este bine de reținut genericul pentru că el anunță abordările din paginile propuse și pentru că trimite cu gândul, prin paralelismul lingvistic promovat, la "foaie pentru minte, inimă și literatură", într-o bună perpetuare a ideilor de altădată. Din dialogul cu Adrian Marino, realizat de către Valentin Marica, reținem faptul că și în percepția criticului atât de cunoscut, în țară, dar și în străinătate, stăruie pericolul că "nu știm să ne facem cunoscuți, suntem stângaci, nu avem experiență". Cartea, biblioteca, școala, casa memorială, biserica, tradiția sunt domenii de la care pornesc textele cuprinse în "Vatra veche" și care acoperă o "fișă a postului", îndeplinită cu devotament de redactorul-șef Nicolae Băciuț, împreună cu colegii de redacție și colaboratorii care-i stau aproape. Și acest număr demonstrează faptul că "Vatra Veche" e o revistă de atitudine, cu semnături ce vor să renască din cenușă, ca pasărea Phoenix, mitul numelor sonore de altădată.

Elena M. CÎMPAN

Dragă Nicule,

Multzam pentru noul număr. Sporește unitar și atractiv foarte și țin să multumesc și pentru a mă fi înscris în Colegiu. Mă voi strădui să contribui la lucrul fain al tău și confrăților. Îi mai îndemn și pe alții din zona mea. Mă amuză ca Lucian Gruia are deja să îmi dea doi noateni deoarece e a doua oară când, scriind despre cartea mea Rezerva de duioșie, greșește titrând...rezervația. Ceea ce e cam altceva. Am rezerve de umor așa că îl voi soma direct, iar cum e criză mioritică și în schimb dă peste noi manoleismu/manosesismu, ptiu, manon lesc/autismul... na drace !,cred că îl voi taxa de criză la doar un berbecuț sau io mială.

Servus and Servorum, Eugen

P.S. Îți voi trimite la timp câte alteceva și îți doresc un urlaub plăcut. * Mă silesc să adoptez multiligvismul leonard/elenesc orbanian... ce ne paște, dar nu văd cum vom continua cu internetul fără diacritice, plus că se vorbește de dispariția scrisului de mână... Noa nu/i bai, că și Christos a scris doar cu

picioarul pe nisip și nu se știe ce că au șters iute vânturile- valurile.. Apropos multiligurism - ai auzit ca în 2012 ieșim din Kali Yuga și intrăm în ...becaliuda ?? Zău că nu ar strica revistei un brush de umor, este după mine o dimensiune a tragicului ...vezi Săpântza ...La extrema mioritismului and manolescuismului . Hauk !

Cu drag, Eugen

Bună seara! Multumesc mult! Este o onoare pentru mine să pot primi în dar încă un număr al revistei "Vatra veche". Felicitări pentru o așa reușită! Cu stimă,

Angela Burtea!

Când ați fost la Brăila v-am oferit cartea "Frânturi de suflet". Aștept impresiile dumneavoastră, după cum mi-ați promis! Sănătate multă și numai bine!

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă multumesc pentru trimiterea formatului electronic al revistei *Vatra veche*, Anul I, nr. 5, iulie 2009. Se pare ca v-ati **modificat** adresa electronică ...?! (era: **nbaciut@yahoo.com**) - ...de aceea, mă întreb dacă ultimele materiale pe care vi le-am trimis vor fi ajuns la dvs. (articole, poezii...) - pentru că vi le-am trimis pe **vechea** adresă electronică. Cu, mereu, aceeași prețuire,

Adrian Botez

Mulțumim pentru revistă în format electronic. Pe când o vom primi și pe suport de hârtie? Adresa noastră: revista Pro Saeculum, Focsani, str.1 dec.1918,nr.37,bloc 37,sc.1,etaj 2,ap.8 Focsani, jud. Vrancea,cod 620124.

Multumim pt. deosebita revistă "Vatra veche" 5/2009 ! Felicităm întreg colectivul redacțional și succese pe mai departe...

Echipa Direcția pentru Cultură Călărași

Mulțumesc. Gânduri bune D-voastră și colaboratorilor.

Cu stimă,

Sânziana Batiște

Mulțumesc pentru revistă. Deosebit de interesantă. Săptămâna viitoare plec în Capadocia. Dacă doriți o să scriu un reportaj pentru revistă.

Cornel Marcu

Nicule dragă,

VATRA ta VECHE se conturează tot mai pregnant, capătă substanță suplimentară cu fiecare număr nou. Iar "CINCIUL" îmi susține afirmația. Prea prins fiind cu obligațiile legate de casa de la Izvoru, unde tot robotesc, împreună cu Mirela, nu mai am timp decât de lecturi, iar asta numai pe furate. Cât de curând, însă, când mă voi mai elibera de aceste (dragi, totuși) corvezi, am a-ți trimite câteva lucruri - interesante, sper - și o proză a Mirelei, care, chiar în concediu fiind, se alătură gândurilor mele de bine și de succes pe mai departe.

Cu încredere în puterea și harul tău de-a face,

Dan Mucenic

Album

Catedrala de la Bistra Mureșului, vizitată l de președintele României, Traian Băsescu, și I.P.S Andrei, Arhiepiscopul Ortodox al Alba Iuliei, 11 iulie 2009, la Festivalul Văii Mureșului

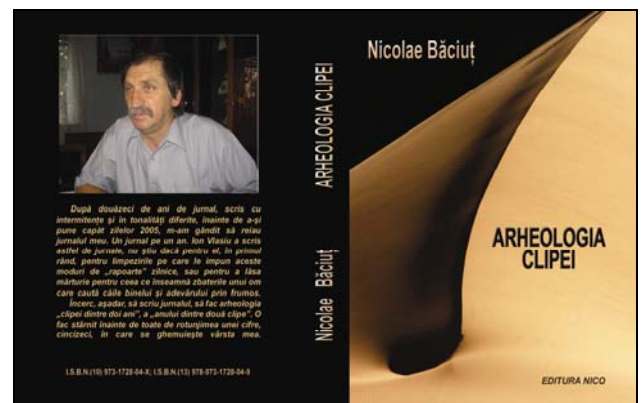
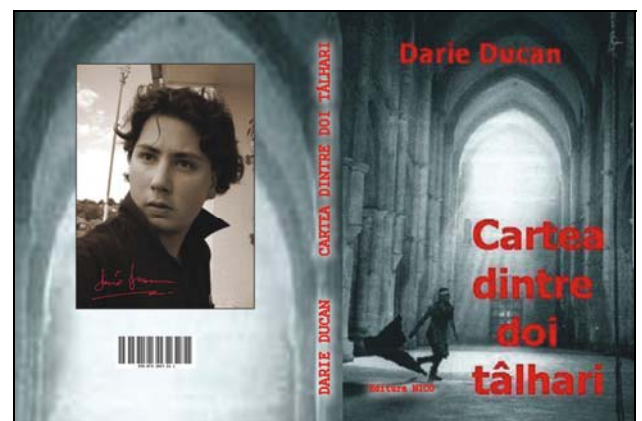
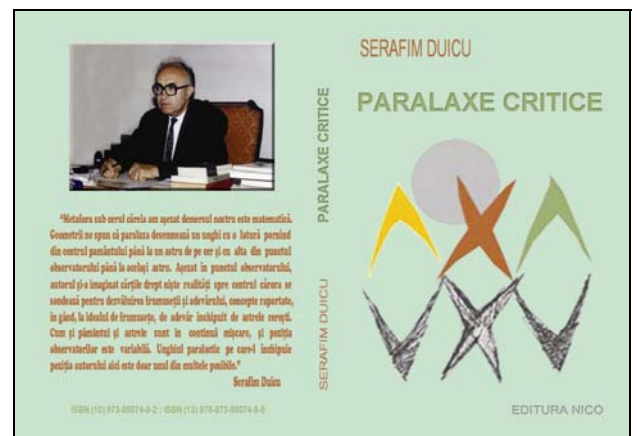
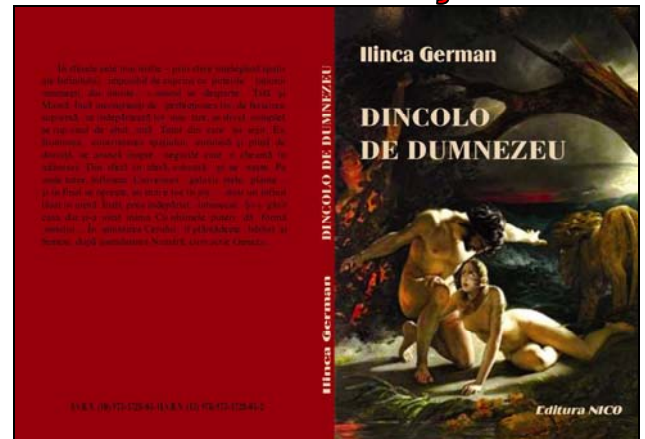

Despre starea culturii - Ministrul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Theodor Paleologu, și Nicolae Băciuț, director coordonator al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Mureș, la Băgaciu, 16 iulie 2009

Administrația la vârf a județului Mureș la Băgaciu, la "Casa daneză", 16 iulie 2009. În centru, Lokodi Edita, președinta Consiliului Județean Mureș, și Marius Pașcan, prefectul județului Mureș

AUTORI MUREȘENI

Atelier

Descoperirea lui Sever Suci

Pe Sever Suci l-am cunoscut în anii în care lucram la Televiziunea Română. În perioada în care emisiunile de Știri ale TVR-ului încă nu făceau alergie la cultură și în care Paul Șoloc și Cornel Roșianu, director, respectiv redactor-șef al Departamentului de Actualități pe atunci, devenit Departamentul Emisiunilor Informativ (DEI) mai apoi, acceptau știri culturale din provincie, inclusiv la Jurnalul de la ora 20,00, îmi căutam subiecte de relevanță națională. Așa am dat de Sever Suci, un personaj interesant și prin biografia și prin opera sa. Sever Suci ilustra cât se poate de bine forța talentului care învinge obstacolele vieții, care își caută vaduri de exprimare.

Modest, simplu, bonom – acestea au fost primele impresii despre un om pe care l-am găsit trebăluind în grădina casei de pe strada Narciselor nr. 18 din Târnăveni, bucuros de oaspeți, dispus să stea la taifas.

Un om fragil, mic de statură, dar cu o înfățișare maiestuoasă, cu barba să stufoasă, albită de ani și vreme, semănând, într-un fel, cu Brâncuși. Nu puteai crede că acest om avea doar șapte clase, că viața i-a trecut în salahorie, câtă vreme discuțiile cu el făceau proba unei culturi filosofice consistente, a unei culturi plastice surprinzătoare. Dobândise înțelepciune prin trudă discretă, în ceasurile libere după munca istovitoare din Combinatul chimic târnăvenean, “cetate a chimiei” mai ieri, ruină azi. Dar și putere de a îmblânzi lemnul și piatra, de a armoniza culorile în căutarea armoniei expresiei plastice. Nici “pictor sau sculptor naiv”, nici “artist amator” nu sunt sintagme care să i se potrivească. Pentru că nu era nici naiv, nici amator, în sensurile cotidiene ale termenilor. Era “amator” doar în accepțiunea îndrăgostirii, iubirii lui față de artă.

Sever Suci era un sculptor aparte. El lucra împreună cu natura, de la care lua materia primă deja

într-o formă încărcată de expresivitate – trunchiuri de copaci care, ele însele, în “sălbăticiunea” lor, spuneau ceva, artistului revenindu-i doar misiunea să nuanteze, să particularizeze metafora plastică. Povestea! Pentru că cele mai multe sculpturi ale lui Sever Suci sunt “povești”, istorii ale ființei în căutarea devenirii și definirii sale.

“Pomii vieții” sale au pe fiecare ramură o poveste, ieșită de sub tăișul daltei, în mână calmă, fără încrâncenări. Sculpturile sale sunt de o frapantă modernitate, care se hrănește benefic din tradiție, redescoperind-o.

Casa lui, până la un loc, la fel cu celelalte, a primit distincție de atelier, fiind înstăpânită și păzită de sculpturile în piatră,

spre stradă, ca un fel de zid de cetate babiloniană, cu terasa înspre curte și grădină în care artistul și-a ținut aproape personajele sale tot timpul vieții, ca niște tovarăși de dialog. Viața lui Sever Suci, “îngropată” la marginea provinciei, a fost un centru al lumii. O lume pe care a

populat-o cu visele sale în lemn, piatră și culoare, o lume care s-a intersectat cu uimirea și admirația celor care i-au trecut pragul, oameni simpli, vecini, ușor contrariați, dar și scriitori, oameni de cultură, atrași de mirajul artei unui om frate cu sinceritatea, nu doar cu codrul din care aducea lemn, piatră, culoare.

Poate că Sever Suciul a fost risipitor cu sine, nu și-a acordat atenția pe care o merita capacitatea lui de a rostui lumea prin limbajul artei. Există și riscul ca lucrările lui să rămână marginalizate, ba chiar să se prăpădească în timp și spațiu, dacă nu era gândul bun al unui poet, "paznic de far", Răzvan Ducan, care a făcut gestul pe care-l binemerita arta lui Sever Suciul. Așa s-a constituit o galerie permanentă, cu cele mai reprezentative lucrări ale lui Sever Suciul, în holul Casei de Cultură "Mihai Eminescu" din Târnăveni, punându-se în circuitul de valori o operă plastică meritorie, unică în felul său, inegalabilă pentru întreaga istorie culturală a unui oraș de provincie, care nu poate decât să fie mândru de acest "cetățean de onoare" al său.

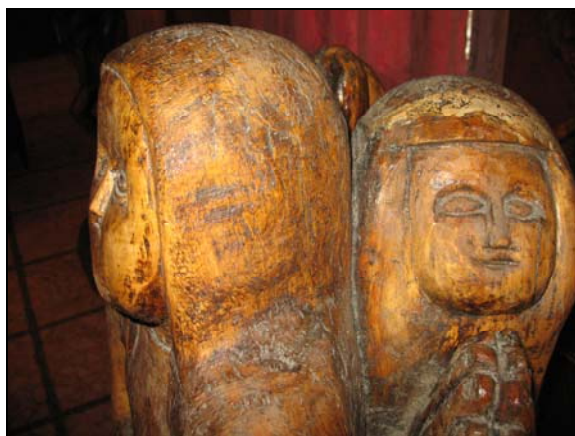
Unii se întrebau ce-ar fi putut împlini, ca artist, Sever Suciul, dacă ar fi urmat "școli înalte"? E greu de spus! Dar este grăitor și ceea ce a ieșit din mâinile și sufletul său, care și-au găsit hrana din instinctul nevoii de cunoaștere. Dar și de rostire. Sever Suciul a ajuns să țină aprinsă torța artei plastice în Târnăveni.

O parte dintre lucrările lui se constituie acum într-o galerie de artă care înobilează imaginea unui oraș bulversat în toate încheieturile sale, în care și cultura e adesea pusă la zid de oameni complexați, incapabili să înțeleagă menirea faptului de cultură, pe care-l strâng în menghina unor interese administrative sau de partid, oricare ar fi acesta, oricâtă descendență neo- ori criptocomunistă ar avea.

Valuri de tot felul vor veni și vor trece. Arta adevărată va rămâne, iar această antologie se vrea o addenda la pașaportul de liberă trecere a artei lui Sever Suciul prin lumile mai mult sau mai puțin ostile artei, mai mult sau mai puțin dispuse să tolereze arta, mai mult sau mai puțin capabile s-o înțeleagă.

NICOLAE BĂCIUȚ

Lucrări de Sever Suciul, din expoziția permanentă deschisă în holul Casei de Cultură "Mihai Eminescu", din Târnăveni

Starea prozei

Apoi...

(Urmare din pagina 48)

– Nu, de ploaie ziceam.

– Te pomenești că-l trece tare pe tip, îl presează bășica. Eu aș deschide portiera și i-aș da drumul, că doar nu se vede, nu-l vede nimeni, cu apăraia asta.

Rigolele erau deja umflate, apa începuse să bălțească pe asfaltul străzii.

– Ce naiba! exclamă Alexandra. O va ține tot așa?

– Poate pînă-și consumă bateria, presupune celălalt în treacăt.

– A! Ploaia? Păi, ploaia de vară.

– Parcă văd că mi-o zici pe-aia, cu a lui Topârceanu – încercă un zîmbet Alexandra.

– Nu, o dau mai întîi cu un poet francez: Surîsul tău e așa de rar, încît e imens.

Ea îl răsplăti, privindu-l cald, pe sub sprîncenele aplecate. O șuviță rebelă se așeză, brun și cochet, spre rădăcina nasului. Apoi:

– Cît despre celălalt, da, știu, păsărica ta cu „*Supărările iubirii...*”

– Splendid! Hai, continuă: „... *sunt ca...*”

– Hai, gata! – i-o tăie blînd Alexandra și întoarse privirea spre înafară. Se țesea o adevărată perdea de apă, parcă lichidul da să alunge aerul din jur. Silueta albastru sidefie a mașinii căpăta un contur tremurat, iar rafalele claxonului se auzeau ca din vată. Pavel încercă s-o provoace:

– „*Supărările iubirii/ Sunt ca ploile cu soare...*”

Alexandra se posomorî și luă brusc paharul cu cola.

– „*Repezi...*” – continuă anemic celălalt, „... și cu cît mai repezi/ Cu atît mai trecătoare”.

Privirea fetei da impresia că vrea să se sprijine în spațiul acela al aerului copleșit de apă. Pavel o contempla din semiprofil, cu o bucurie diafană, ca în fața unei sculpturi

care, deși inertă și rece, îți îngăduie s-o învâluie cu un sentiment propriu și inutil de mărturisit. Apoi văzu cum – la reluarea claxonului – chipul i se crispă și Alexandra întinse din nou mîna spre pahar, cu o tresărire de iritare.

Violența ploii persevera, dar intra în monotonie. De aceea și conversațiile de la mese se animaseră, ca un fel de replică la un fapt prelungit spre plictis. Sau ca o presimțire că va înceta curînd.

– Ăl din mașină o fi clopotar – se amuză Pavel.

Alexandra îl aținti contrariată.

– Știi – se explică Pavel, pe același ton –, așa fac clopotarii pe vreme grea, trag clopotele să împrăștie norii, să-i sfarme.

– Și?! – făcu Alexandra intrigată.

Care-i problema?

– Păi, acesta, neputînd să ajungă la biserică, și-a pus în funcție claxonul. Răgetul lui are, totuși, niște decibeli.

– Aiurea – mormăi companioana. Aia-i vreme cu bubuială și fulgere, pe cînd acum...

– Bine, rîse Pavel, tipul nu-i clopotar.

Alexandra îl tăie cu o privire iute, după care se pleoști.

Vocea baritonală, de alături:

– O fi obosit claxonul.

– S-o fi epuizat – nuanță pițigăiat convivul.

– Chiar așa – comentă și Pavel. Insul nu mai e grăbit acum.

Ploaia încetă repede. Lăsă o senzație de prospețime a aerului, a chipurilor, a sunetelor. O văzu pe Alexandra din nou crispîndu-se, ca un scurt spasm. Părea că nici nu respiră. În cele din urmă însă, întinse mîna spre ceașca de cafea, acoperind-o cu o mișcare grațioasă a degetelor.

Ilustrație de Sever Suci (sculptură în lemn)

OCHIUL CICLOPULUI

Ce bine c-am intrat în Europa! Al dracului gătesc ăștia!

Starea prozei

Apoi...

Copertina terasei ar fi rezistat, desigur, chiar și grindinei. Sticla verzuie, groasă și încadrată în rame de aluminiu, da siguranță celor de la mese că nu e cazul să se retragă în local, ba, dimpotrivă, rămânând, pot contempla o ploaie caldă de vară.

La prima răpăială, bruscă, a stropilor, Alexandra își strânse umerii, din reflex. Se destinse îndată, surzînd, iar Pavel îi răspunse la fel, ca omul ce a înțeles mobilul reacției.

– Și totuși – spuse el –, deși stăm la cafeneaua asta de o jumătate de oră, am, în

Director de onoare

MIHAI SIN

Redactori:

Eugen Axinte, Mariana Cristescu, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Valentin Marica, redactor-șef adjunct, Cristian Stamatoiu

Correspondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș,

continuare, impresia că, poate, altcineva ar fi trebuit să fie în locul meu.

– Ce te face să crezi asta?

– Uite: chiar și tonul întrebării tale. E o întrebare rostită ca într-o doară, un fel de a puncta, din politețe, dialogul nostru.

Alexandra rîse scurt, coama părului pendulînd la fel, își țuguie buzele, apoi gura se deschise anunțând ceva viclean:

– Dacă tot ești filolog, să ți-o dau pe Caragiale: Vezi, acesta e cusurul tău: Ești insistent.

– Bine că n-ai spus...

Claxonul mașinii tocmai oprite lîngă trotuarul celălalt sună neașteptat de puternic.

– E disperat obiectul acela, nu crezi?

Cum claxonul insista, privirile mesenilor se îndreptară într-acolo.

– Parcă rage! – comentă Pavel, amuzat, dar imediat rămase cu ochii ațintiți spre Alexandra: brusc chipul ei devenise vioi.

Ploaia se întetea, se percepea distinct cum violența căderii crește.

– Ploaie cu bulbuci – comentă Pavel, urmărind cum apa se zdrobește de caldarîm. Ca o sinucidere – reflectă el, șoptind fără adresă.

Claxonul reîncepu. Alexandra căută în sus, spre norii negri de deasupra orașului. Înciudată. Apoi, cu o expresie răbdătoare.

O voce baritonală de alături, pe un ton amuzat:

Cornel COTUȚIU

(Continuare în pagina 47)

Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca (Chișinău), Daniel Renon (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Ligia Grindeanu (SUA) Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu pot fi preluate fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com *Adresa redacției: Targu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.